

MINISTERSTVO VNITRA
generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru České republiky

MODUL – G

**INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM
A POŽARNÍ OCHRANA**

Praha 2020

© MV–generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

ISBN 978-80-7616-071-2

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

Obsah

1	Integrovaný záchranný systém.....	5
1.1	Vznik a vývoj integrovaného záchranného systému	5
1.2	Podstata IZS	6
1.3	Právní předpisy IZS.....	7
1.4	Terminologie používaná v IZS, vysvětlení základních pojmů.....	9
2	Úrovně řízení v IZS	13
2.1	Koordinace složek IZS při společném zásahu	13
2.2	Koordinace zásahu na místě zásahu velitelem zásahu	15
2.3	Informace o operační a strategické koordinaci složek IZS	18
2.4	Ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací	20
3	Úkoly státních a samosprávných orgánů v IZS	21
4	Příčiny mimořádných událostí a související povinnosti právnických a fyzických osob	26
4.1	Havárie jako zvláštní druh mimořádné události a odpovědnost za havárii	26
4.2	Povinnosti osob vyplývajících ze zákona o IZS	28
5	Dokumentace IZS	29
5.1	Druhy dokumentace IZS.....	29
5.2	Podrobnosti k uzavírání dohod a smluv	33
5.3	Typová činnost složek IZS při společném zásahu jako zvláštní druh smluvního ujednání (součinnostní dohody).....	34
6	Komunikace v IZS.....	36
6.1	Druhy a prostředky krizové komunikace využívané pro účely IZS	36
6.2	Telefonní centra tísňového volání (TCTV).....	37
7	Ekonomické aspekty IZS.....	39
7.1	Zdroje financování složek IZS a činností v rámci IZS	39
7.2	Výdaje v IZS a možnosti jejich kompenzací.....	41
8	Krizové štáby a strategická úroveň řízení.....	42
8.1	Využívání krizových štábů pro koordinaci záchranných a likvidačních prací hejtmanem nebo starostou ORP.....	43
8.2	Podrobnosti k Ústřednímu poplachovému plánu IZS	45
8.3	Informace o chráněném pracovišti krizového štábu ministra vnitra a Ústředního krizového štábu v objektu MV-GŘ HZS ČR	47
9	Využití IZS při mezinárodní spolupráci.....	48
9.1	Mezinárodní smlouvy a dohody	48
9.2	Poskytování pomoci do zahraničí	50
10.	Působnost Ministerstva vnitra v krizovém řízení, civilním nouzovém plánování, IZS a ochraně obyvatelstva v běžném a válečném stavu	52

1 Integrovaný záchranný systém

1.1 Vznik a vývoj integrovaného záchranného systému

Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) je určen pro koordinaci záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech včetně havárií a živelních pohrom. Je jím naplňováno ústavní právo občana na pomoc při ohrožení zdraví nebo života.

IZS vznikl z potřeby každodenní činnosti záchranářů, zejména při složitých haváriích, nehodách a živelních pohromách, kdy je třeba organizovat společnou činnost všech, kdo mohou svými silami a prostředky, kompetencemi nebo jinými možnostmi přispět k provedení záchrany osob, zvířat, majetku nebo životního prostředí. Je to systém spolupráce a koordinace složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací, tak aby, stručně řečeno, „nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel“. To je zejména v hektickém období mimořádných událostí velice nesnadný úkol, který musí mít svá pravidla.

Mimořádné události, které ohrožují svým působením životy osob, zvířat, životní prostředí nebo způsobují škody a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací, se neobejdou bez spolupráce, ale také koordinace věcně příslušných orgánů a záchranných složek. Proto vznikla myšlenka IZS, zpočátku jen na základě usnesení vlády č. 246 v roce 1993, později zákon o okresních úřadech stanovil povinnost organizovat IZS. To se naplňovalo s různou intenzitou a kvalitou až do katastrofálních povodní na Moravě v roce 1997. Diametrální rozdíly ve zvládnutí dopadů povodně mezi okresy, které měly funkční havarijní komise, a ostatními okresy spolu s vynikajícími výkony hasičů znamenaly zelenou pro princip IZS a ustavení Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „HZS ČR“) jako gestora IZS, což bylo završeno v roce 2000 schválením zákona o HZS ČR a zákona o IZS.

Zásady IZS schválila vláda ČR usnesením č. 246 dne 19. května 1993. Zásady předkládal ministr vnitra na základě úkolu z usnesení vlády ČR č. 22/1993. Tímto usnesením bylo uloženo ministrům vnitra a životního prostředí zapracovat zásady IZS do návrhu zákona o prevenci a likvidaci havárií. Návrh uvedeného zákona byl zpracován ve stanovené podobě a byl již třikrát předložen k projednání vládě ČR. Poslední projednání se uskutečnilo dne 13. července 1997, kdy vláda ČR

svým usnesením č. 445 rozhodla o rozdělení problematiky prevence a likvidace průmyslových havárií a problematiky IZS. Bylo rozhodnuto o zpracování a předložení samostatného zákona o IZS. IZS je jednou ze součástí „krizové legislativy“, která je rozpracovávána v souladu s ústavním zákonem o bezpečnosti ČR.

IZS je konstituován pro likvidaci mimořádných událostí (havárií) a slouží pro koordinaci správních úřadů a bezpečnostních, záchranných, pohotovostních a odborných služeb, správních úřadů a samosprávy podílejících se na likvidaci havárií. Základními složkami jsou HZS ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie ČR, které jsou schopny rychle a nepřetržitě zasahovat a mají celoplošnou působnost na území republiky. Ostatní složky jsou povolávány k likvidaci podle povahy havárie, jejich možností zasáhnout a kompetencí, které jim dávají obecně závazné právní předpisy. IZS nevytváří žádné nové orgány, má pouze vytvořeny nástroje spolupráce, koordinující orgány a modelové postupy, v nichž navazuje na systém krizového řízení orgánů státní správy a samosprávy. Problematika krizových událostí je zaměřena především na řešení mimořádných situací značného rozsahu, kdy je třeba k organizaci využívat zásadní posun v kompetencích správních úřadů, tzn. vyhlášení krizových stavů. IZS je využíván především na záchranné a likvidační práce v předkrizových stavech při řešení mimořádných situací. Při vyhlášení krizového stavu je plně podřízen všem řídicím strukturám a principům krizového řízení.

1.2 Podstata IZS

IZS není institucí, úřadem, sborem, sdružením ani právnickou osobou. IZS je skutečně systém práce s nástroji spolupráce a modelovými postupy součinnosti (typovými činnostmi) a je součástí systému pro zajištění vnitřní bezpečnosti státu. Jedná se o systém smluvních ujednání podle předpisy stanovenými pravidly.

Výjimkou a určitou institucí IZS se od roku 2004 staly operační a informační střediska IZS, což jsou dispečerským způsobem organizovaná a vybavená zařízení pro příjem tísňových volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112 s kompetencemi rozhodovat o vysílání složek IZS na místo zásahu, přijímat opatření k varování občanů a zabezpečovat informační podporu zasahujícím složkám a dotčeným orgánům veřejné správy. Tato střediska jsou současně operačními

a informačními středisky hasičských záchranných sborů krajů (dále jen „HZS krajů“) a operačním a informačním střediskem MV-generálního ředitelství HZS ČR.

1.3 Právní předpisy IZS

Právní úprava oblasti IZS vychází přímo z některých ustanovení Ústavy ČR a Listiny, resp. z ústavního zákona o bezpečnosti České republiky (č. 110/1998 Sb.). Působnost v oblasti IZS je kompetenčním zákonem (č. 2/1969 Sb.) svěřena Ministerstvu vnitra, které je tak gestorem právní úpravy IZS. Celá oblast IZS je zastřešena zákonem o IZS a jeho dvěma prováděcími vyhláškami a prováděcím nařízením vlády. Právní úprava oblasti IZS vznikla společně s krizovým zákonem (č. 240/2000 Sb.) a zákonem o hospodářských opatřeních pro krizové stavy (č. 241/2000 Sb.). Tyto tři zákony jsou vzájemně propojeny množstvím odkazů a souvislostí.

Základním právním předpisem pro IZS je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o IZS“).

Zákon o IZS řeší působnosti, oprávnění a povinnosti všech subjektů, které přicházejí do styku s přípravou na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva. Pravidla stanovená zákonem o IZS jsou platná i v případech, kdy je vyhlášen některý z tzv. krizových stavů na území postiženém mimořádnou událostí nebo na celou ČR a platí i za válečného stavu. Zákon o IZS se naopak nevztahuje ani na předcházení mimořádným událostem, tzn. prevenci vzniku takových událostí, nebo na činnosti spojené s obnovou území postiženého mimořádnou událostí. K řešení značného počtu mimořádných událostí, k jejichž vyřešení postačuje jedna věcně příslušná složka, je využíváno speciálních zákonů, které mají v takových případech přednost. Zákon o IZS je využíván v těch případech, kdy je k provádění záchranných a likvidačních prací nutná současná spolupráce více subjektů – složek IZS.

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 (dále jen „vyhláška o IZS“)

Vyhláška o IZS se mimo jiné zabývá zejména koordinací záchranných a likvidačních prací, činností operačních středisek IZS a dokumentací IZS. Vyhláška je dále rozhodujícím předpisem pro územní havarijní plánování a pro vnější havarijní plány jaderných elektráren.

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Tato vyhláška je zaměřena výhradně na oblast ochrany obyvatelstva, definuje činnosti, jako je evakuace, varování, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva.

Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění nařízení vlády č. 527/2002 Sb.

Nařízení vlády je zaměřeno a využíváno především na poskytování humanitární pomoci a záchranné práce v zahraničí, které je prováděno záchrannými týmy ČR.

Dalšími právními předpisy upravujícími oblast IZS jsou nařízení krajů, která stanovují požární poplachový plán IZS kraje, ten je součástí požárního poplachového plánu kraje na základě nařízení vlády č. 172/2001 Sb. Zmocnění k vydávání těchto nařízení obsahuje zákon č. 133/2000 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Tato složitá konstrukce je zvolena proto, že zákon o IZS neobsahuje žádná zmocnění pro vydávání právních předpisů krajů nebo obcí.

Oblast IZS je rovněž upravena směrnicemi a metodikami publikovanými ve Věstníku vlády pro orgány krajů a obcí.

Směrnice Ministerstva vnitra ze dne 24. listopadu 2011, č. j. MV-117572-2/PO-OKR-2011, kterou se stanoví jednotná pravidla organizačního uspořádání krizového štábu kraje, krizového štábu obce s rozšířenou působností a krizového štábu obce (Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí, částka č. 6/2011).

Směrnice stanoví, mimo jiné, vzory žádostí orgánů veřejné správy o pomoc v případě mimořádných událostí, doporučovanou strukturu krizových štábů apod.

Metodická pomůcka Ministerstva vnitra č. j. PO–1590/IZS–2003 ze dne 30. června 2003, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí (Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí, částka č. 6/2003).

Metodika byla zpracovaná z potřeby usnadnit úkoly veřejné správy spojené s ekonomickými aspekty přípravy a vykonávání záchranných a likvidačních prací.

1. 4 Terminologie používaná v IZS, vysvětlení základních pojmů

Mimořádná událost a záchranné a likvidační práce

IZS se zabývá koordinací záchranných a likvidačních prací při **mimořádných událostech**, což je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. Tato definice také do jisté míry dává působnost zákona o IZS, neboť ne každá událost z mimořádných příčin splňuje podmínky uvedené definice. *Příklad dopravní nehody dvou vozidel: ve smyslu zákona o IZS je tato nehoda mimořádnou událostí, pokud při nehodě došlo ke zranění osoby natolik vážnému, že musela být přivolána zdravotnická záchranná služba, nebo museli přijet hasiči k vyproštění osob, případně k provedení činností k uvolnění komunikace. Pokud došlo „jen“ k úplné devastaci automobilů, ale nedošlo ke zranění osob nebo ohrožení jiných osob nebo jiným příčinám, které by vyžadovaly provedení záchranných a likvidačních prací, tato nehoda není mimořádnou událostí ve smyslu zákona o IZS. Pro úplné objasnění je třeba dodat, že policejní vyšetřování příčin takové nehody se nepovažuje za záchranné nebo likvidační práce.*

Záchrannými pracemi jsou činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin. **Likvidačními pracemi** jsou činnosti k odstranění následků způsobených

mimořádnou událostí. Hranice mezi oběma činnostmi je někdy těžko rozpoznatelná, ale má svůj význam z hlediska náhrad v případě tzv. havárií. Rozdílem v obou definicích je slovo „bezprostředně“. Potřebné záchranné práce a likvidační práce je nutné provést vždy, přičemž likvidační lze „odložit“ nejpozději do doby ukončení časově prioritní záchrany. *Příkladem může být opět autonehoda spojená s únikem olejů, ať již z motoru, nebo z nákladu. Záchrannými pracemi, které se musí provést bezprostředně, je vyproštění zraněných z vraků, případně uhašení hořícího vozidla. Odklizení vraků mimo vozovku a očištění vozovky od oleje je také nutné provést, před obnovením provozu, ale až po záchranných pracích. V tomto případě jde o likvidační práce.*

Použití IZS, příklady

§ 3 zákona o IZS stanoví jedinou větu: „IZS se použije v přípravě na mimořádné události a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma nebo více složkami IZS“. Tato prostá definice činí značné problémy, zejména pořadím řazení jejích dvou částí.

Zatímco jedinou „společnou a současnou“ přípravou na záchranné a likvidační práce jsou společná cvičení nebo metodická zaměstnání složek IZS, základ přípravy na záchranné a likvidační práce spočívá v individuální činnosti jednotlivých složek, v přípravě specializační činnosti. To znamená, že když se hasiči připravují zejména na hašení požárů a technické zásahy, zdravotníci na pomoc zdravotně postiženým, policisté na ochranu osob, majetku, života a zdraví, havarijní služby na odstraňování poruch a další složky na své specializace, je to pro IZS nezbytné, ale složky IZS to nedělají na základě zákona o IZS, ale na základě svých předpisů nebo účelu, pro které byly zřízeny.

IZS se v režimu zákona o IZS používá jen tehdy, jestliže dvě nebo více složek IZS provádí svou činnost společně a alespoň určitý čas současně, přičemž pro současnost (překryv časů) lze použít i dobu jejich povolání operačními středisky.

Základní složky IZS a ostatní složky IZS

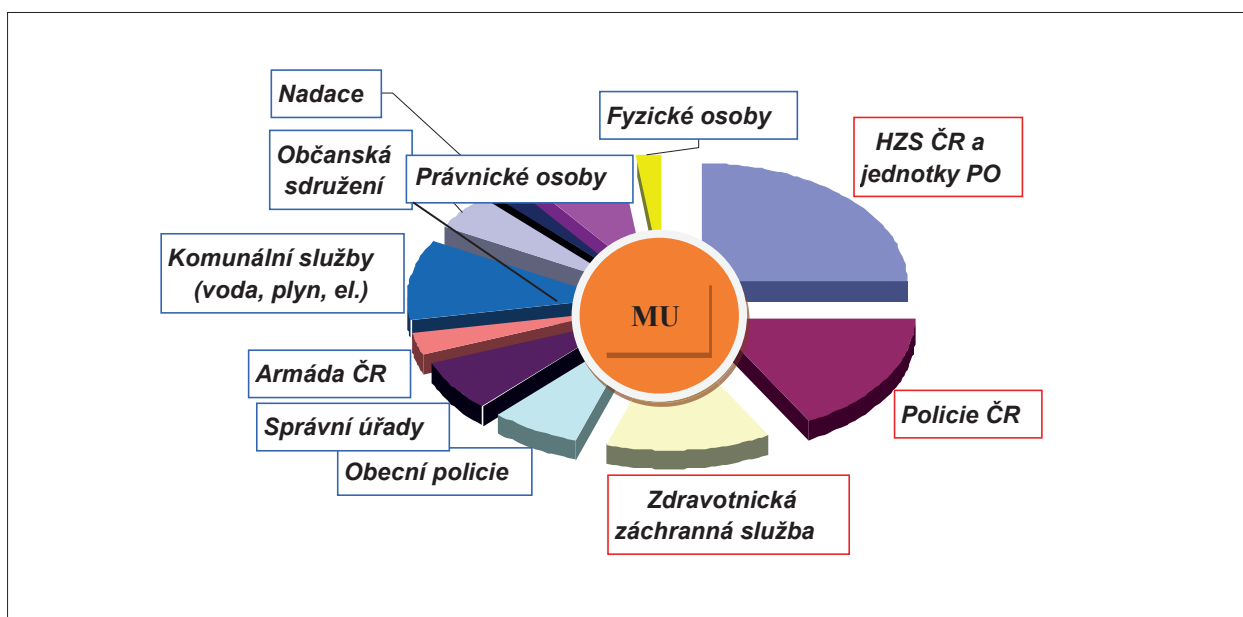
Základními složkami IZS podle § 4 odst. a) zákona o IZS jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje

jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie ČR, které jsou:

- schopny rychle a nepřetržitě zasahovat,
- mají celoplošnou působnost na území celého státu,
- obsluhují telefonní linku tísňového volání.

Pokud tedy má obec jednotku sboru dobrovolných hasičů, která je začleněna do plošného pokrytí území kraje (vydává se jako nařízení kraje na základě zákona o požární ochraně), je tato jednotka základní složkou IZS.

Obr. č. 1 Složky IZS

Celý systém řeší i plánovanou pomoc **ostatních složek IZS** podle § 4 odst. 2 zákona o IZS. Ostatními složkami jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil (Armády ČR), ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (např. městská policie), ostatní záchranné sbory (Báňská záchranná služba), orgány ochrany veřejného zdraví (hygienická stanice), havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (např. tzv. komunální služby) a zařízení civilní ochrany. Důležitými ostatními složkami IZS jsou i neziskové organizace a spolky, které se zabývají záchrannými pracemi, je možné uvést Vodní záchrannou službu, z. s., Speleologickou záchrannou službu, z. s. Je důležité také vědět, že zařazením složky v IZS se nemění její právní subjektivita, způsob zřízení, organizace nebo způsob financování. Složka IZS se však musí podřítit zásadám koordinace při společném zásahu. Složkami IZS jsou také tzv. obecně prospěšné společnosti (o. p. s.), tuto právní formu např. získala

profesionální část Horské služby o. p. s., která se vyčlenila z občanského sdružení Horská služba.

Vztah zvláštních předpisů složek IZS k zákonu o IZS

K řešení značného počtu mimořádných událostí, k jejichž vyřešení postačuje jedna věcně příslušná složka IZS, je využíváno speciálních zákonů (zákon o požární ochraně, o Policii ČR, vodní zákon atd.), pokud tyto zákony řeší záchranné a likvidační práce.

Věcná a osobní pomoc, plánovaná pomoc na vyžádání

Zákon o IZS obsahuje v § 2 písm. g) a h) velmi srozumitelné jednoduché definice věcné a osobní pomoci. Jedinou nejasností se jeví chápání poskytnutí odborné služby, která je také považována za věcnou nebo osobní pomoc (poskytnutí stravování, vyprošťovací práce jeřábem, posudek znalce apod.).

Plánovaná pomoc na vyžádání je věcnou (výjimečně osobní) pomocí, kterou poskytují ostatní složky IZS. Od běžné osobní nebo věcné pomoci se odlišuje svou „plánovaností“, tedy tím, že se předem s nabízeným druhem činností počítá pro využití při určitých typech mimořádné události z toho důvodu, že základní složky IZS vůbec nemají potřebné síly a prostředky pro druh činnosti (např. psi cvičení pro pátrání v lavinách), nebo je mají v omezené míře a tak dislokované, že je efektivnější využít v konkrétním místě ostatní složku IZS (např. čluny vodní záchranné služby, vrtulníky Armády ČR). Plánovanost se zabezpečuje uzavřením zvláštního typu smluvního ujednání s názvem „dohoda o plánované pomoci na vyžádání“. Tyto dohody odpovídají svým účelem a formální strukturou příkazním, resp. mandátním dohodám užívaným v komerční oblasti. Teprve uzavření dohody o plánované pomoci na vyžádání učiní z poskytovatele pomoci nebo služby ostatní složku IZS, přičemž okruh ostatních složek IZS není nijak omezen, naopak zákon o IZS ve svém § 21 stanoví, které subjekty jsou takovou dohodou povinny uzavřít, tedy jsou povinny plánovanou pomoc na vyžádání poskytovat.

2 Úrovně řízení v IZS

2.1 Koordinace složek IZS při společném zásahu

Organizační a operační řízení

Téměř každá organizace při svém vnitřním chodu využívá hierarchicky strukturované oprávnění k rozhodování. Takové řízení se obvykle nazývá organizační řízení a je vyjádřeno organizačním řádem organizace nebo obdobným řídicím aktem. Záchranářské, vojenské, bezpečnostní a další organizace mají také organizační řízení, současně ale musí stanovit mimořádné oprávnění k řízení při výkonu činností mimo vlastní organizaci. Takové řízení se nazývá operační a mimořádné pravomoci získané při operačním řízení jsou často zakotveny v právních předpisech, protože jejich využívání je tak oprávněné i vůči fyzickým a právnickým osobám mimo organizace. Většina případů, kdy je použit IZS, se děje v rámci operačního řízení a v právních předpisech jsou zakotvena oprávnění operačních středisek IZS, oprávnění velitele zásahu, starosty obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“), hejtmána kraje a Ministerstva vnitra při koordinaci záchranných a likvidačních prací.

Operační a informační střediska IZS

Začlenění do IZS lze jen obtížně realizovat bez toho, aby základní složka IZS neměla vlastní operační středisko, dispečink nebo tzv. stálou službu, které jsou schopny realizovat komunikaci s vnějším světem a se silami a prostředky vyslanými na místo mimořádné události. Operační střediska základních složek IZS jsou schopna přijímat tzv. tísňová volání (150, 155, 158). Za účelem vzájemné komunikace zákon o IZS stanovuje funkci koordinujícího operační a informační střediska IZS (dále jen „OPIS IZS“). Úlohu OPIS IZS plní operační a informační střediska hasičských záchranných sborů krajů. Ta jsou fyzicky ve všech krajích. Součástí OPIS IZS jsou také technická centra tísňového volání (TCTV) primárně určená k přijímání tísňového volání jednotného evropského čísla tísňového volání 112. TCTV jsou tak technicky vybavena, že tato volání předávají základním složkám IZS podle druhu mimořádné události. Operační a informační středisko IZS na MV-generálním ředitelství HZS ČR se označuje zkratkou OPIS MV-GŘ HZS ČR,

operační a informační středisko IZS u HZS kraje se označuje zkratkou KOPIS HZS kraje.

Stupně poplachu IZS a jejich účel

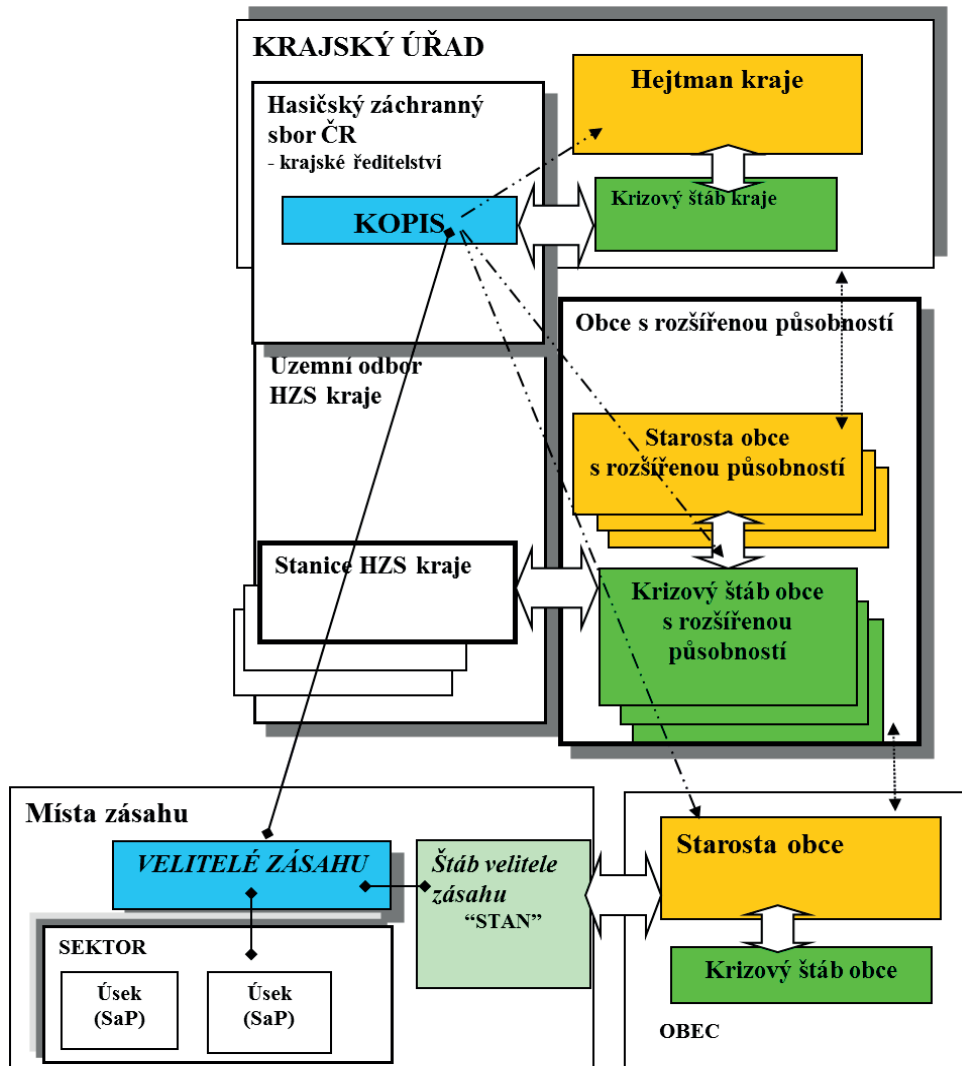
Stupeň poplachu (1., 2., 3. a zvláštní) předurčuje potřebu sil a prostředků pro záchranné a likvidační práce (v závislosti na rozsahu a druhu mimořádné události) na místě zásahu nebo na území, kde probíhá více zásahů. Jde o určitou velikostní klasifikaci mimořádné události co do rozlohy zasaženého místa, počtu zasažených osob nebo úrovně koordinace složek IZS při společném zásahu. Potřebný stupeň zásahu vyhláší OPIS IZS při prvotním povolání složek IZS na místo zásahu nebo jej vyhláší a zejména upřesňuje velitel zásahu. Vyhlášení zvláštního stupně poplachu umožňuje hejtmanovi kraje převzít koordinaci záchranných a likvidačních prací za podmínek stanovených zákonem o IZS.

Taktická, operační a strategická úroveň řízení při mimořádné události

Podle toho, kdo při mimořádné události provádí vlastní koordinaci záchranných a likvidačních prací a je za ně odpovědný, se rozlišují tři tzv. úrovně řízení a koordinace složek IZS při společném zásahu:

- taktická úroveň – koordinuje velitel zásahu,
- operační úroveň – koordinuje operační a informační středisko některé ze základních složek IZS,
- strategická úroveň – koordinuje starosta ORP, hejtman kraje nebo Ministerstvo vnitra (MV-GŘ HZS ČR) za podmínek stanovených zákonem o IZS.

Obr. č. 2: Úrovně řízení IZS v kraji

2.2 Koordinace zásahu na místě zásahu velitelem zásahu

Za místo zásahu se považuje prostor, kde se mimořádná událost projevuje svými účinky nebo kde se projevy mimořádné události předpokládají. Zde za záchranné a likvidační práce odpovídá **velitel zásahu**, kterým je, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak (např. při akcích na zabezpečení veřejného pořádku), **hasič – velitel jednotky požární ochrany** s právem přednostního velení podle zvláštního právního předpisu (vyhl. č. 247/2001 Sb.). Velitelem zásahu může být i velitel jednotky SDH obce, kterou obce zřizují ve smyslu zákona o požární ochraně (zák. č. 133/1985 Sb.). Velitel zásahu řídí provádění záchranných a likvidačních prací a koordinuje činnost složek IZS na místě zásahu.

Oprávnění velitele zásahu a štáb velitele zásahu

Velitel zásahu má ze zákona o IZS pravomoc:

- zakázat nebo omezit vstup osob na místo zásahu a nařídit, aby místo zásahu opustila osoba, jejíž přítomnost není potřebná, nařídit evakuaci osob, popřípadě stanovit i jiná dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí a vyzvat osobu, která se nepodřídí stanoveným omezením, aby prokázala svoji totožnost; tato osoba je povinna výzvě vyhovět,
- nařídit bezodkladné provádění nebo odstraňování staveb, terénních úprav za účelem zmírnění nebo odvrácení rizik vzniklých mimořádnou událostí,
- vyzvat právnické osoby nebo fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci,
- zřídit štáb velitele zásahu jako svůj výkonný orgán a určit náčelníka a členy štábu. Členy štábu jsou zejména velitelé a vedoucí složek IZS. Členy tohoto štábu mohou být dále fyzické osoby a zástupci právnických osob, se kterými složky integrovaného záchranného systému spolupracují nebo které poskytují osobní nebo věcnou pomoc,
- rozdělit místo zásahu na sektory, popřípadě úseky a stanovit jejich velitele, kterým je oprávněn ukládat úkoly a rozhodovat o přidělování sil a prostředků do podřízenosti velitelů sektorů a úseků.

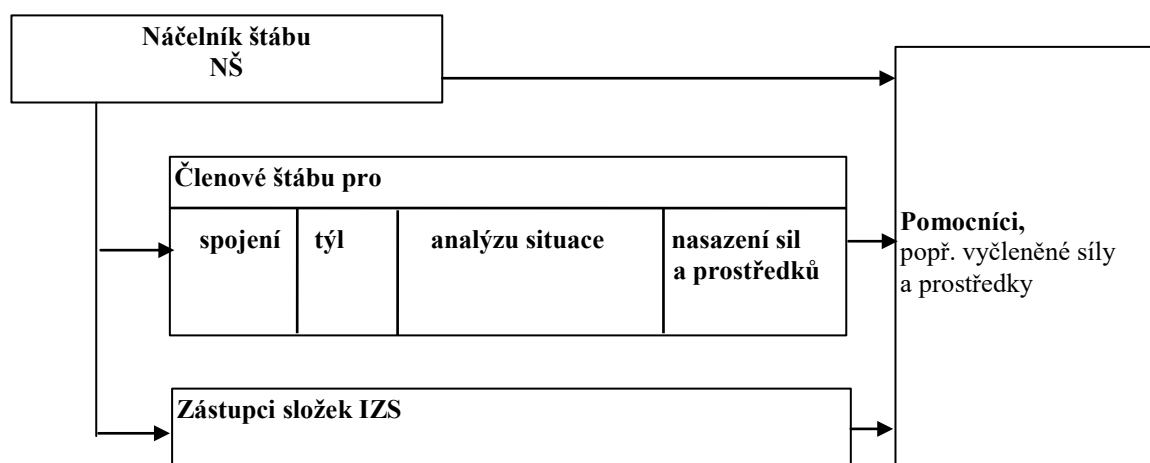
Štáb velitele zásahu (dále jen „štáb“), který má právo velitel zásahu ustanovit jako nástroj koordinace složek IZS a svůj výkonný orgán na místě zásahu, má zpravidla následující strukturu (velmi často postačuje náčelník štábu a spojař), kterou zkratkou označujeme jako „STAN“:

- náčelník štábu,
- člen štábu pro spojení,
- člen štábu pro týl,
- člen štábu pro analýzu situace na místě zásahu,
- člen štábu pro nasazení sil a prostředků,
- zástupci složek IZS v případě zásahu v rámci integrovaného záchranného systému,
- pomocníci členů štábu.

Náčelník štábu odpovídá za činnost štábu. Navrhuje veliteli zásahu složení štábu, zastupuje velitele zásahu po dobu jeho nepřítomnosti a zajišťuje styk s veřejností na místě zásahu. Člen štábu pro spojení zabezpečuje koordinaci spojení na místě zásahu mezi jednotkami a složkami integrovaného záchranného systému a spojení jednotek s příslušným operačním střediskem. Člen štábu pro týl organizuje materiální zabezpečení jednotek, včetně podmínek péče o hasiče a osoby vyzvané k poskytnutí osobní pomoci, evidenci výdajů a nákladů na zásah a poskytování neodkladné péče osobám postiženým mimořádnou událostí. Člen štábu pro analýzu situace na místě zásahu provádí analýzu situace na místě zásahu za účelem přípravy rozhodnutí velitele zásahu. Člen štábu pro nasazení sil a prostředků organizuje součinnost jednotek a složek integrovaného záchranného systému na místě zásahu a jejich evidenci.

Obr. č. 3 Štáb velitele zásahu

Náčelník štábu a členové štábu jsou určeni k výkonu funkce ve štábu velitelem zásahu, který vedle náčelníka štábu do štábu vždy určí alespoň člena štábu pro týl a člena štábu pro spojení. Náčelníkovi a každému členu štábu může velitel zásahu určit pomocníky nebo jim přidělit síly a prostředky, pokud to vyžaduje plnění jim uložených úkolů. Pomocníkem člena štábu mohou být vedle hasičů i fyzické osoby a zástupci právnických osob, které při zásahu poskytují osobní nebo věcnou pomoc nebo se kterými jednotky nebo složky integrovaného záchranného systému na místě zásahu spolupracují.

Velitelé a vedoucí dalších složek IZS

Velitelé nebo vedoucí dalších složek IZS působících na místě zásahu mají nedotčenou velitelskou pravomoc (resp. pravomoc nadřízeného) vůči členům své složky. To, že jsou koordinováni, znamená, že přijímají úkoly, definují potřeby součinnosti pro jejich splnění a obousměrně si vyměňují další informace s velitelem zásahu. Pokud je zřízen štáb velitele zásahu, jsou do něj začleněni.

Organizace a členění místa zásahu

Vedle členění na úseky a sektory se místo zásahu v případě potřeby člení podle svého účelu. Může tak být vytyčen nástupní prostor, prostor pro odpočinek jednotek, týlový prostor, úložiště zraněných, heliport pro přistávání vrtulníků apod. Není to zbytečné, základním předpokladem úspěchu většiny velkých zásahů je udržení organizovanosti činnosti záchranářů.

V případech, že se při zásahu uvolňují nebezpečné látky, používá se další způsob členění místa zásahu na tzv. nebezpečnou zónu a vnější zónu. V nebezpečné zóně mohou pracovat jen záchranáři vybavení ochrannými prostředky v určitém stanoveném režimu, ve vnější zóně se odvíjejí další činnosti, zejména dekontaminace osob, které přicházejí nebo jsou přineseny z vnější zóny. Podle potřeby se provádí uzávěra vnější zóny před vstupem nepovolaných osob. Sama nebezpečná zóna může být sektorem a mít svého velitele.

2.3 Informace o operační a strategické koordinaci složek IZS

Součinnost operačních středisek složek IZS

Operační a informační středisko IZS (OPIS IZS) povolává na žádost velitele zásahu k zásahu ostatní složky IZS a síly a prostředky jednotek PO a spolupracuje s operačními středisky dalších základních složek IZS (Policie ČR a ZZS). Ty pak vysílají své síly a prostředky na místo zásahu podle svého rozhodnutí. OPIS IZS má mezi středisky koordinační roli, může požadovat uveřejnění informací ve sdělovacích prostředcích, ovládá systémy varování a vyrozumění pro obyvatelstvo a je spojovým uzlem mezi místem zásahu a třetí řídicí úrovní IZS – strategickou.

Nasazování složek IZS podle poplachového plánu IZS

Nasazení složek IZS probíhá výběrem vhodných složek IZS z poplachového plánu IZS (krajského, ústředního – MV), které mají schopnost (ovládají určitou

činnost a jsou pro ni vybaveny) zasáhnout touto svou schopností u určitého typu mimořádné události. Poplachové plány IZS jsou ve své podstatě seznamem disponibilních sil a prostředků složek IZS a jejich schopností, současně obsahují potřebné informace (kontaktní údaje, časové limity) pro jejich povolávání.

Podmínky a možnosti koordinace záchranných a likvidačních prací hejtmánem nebo starostou ORP nebo Ministerstvem vnitra na strategické úrovni

Strategická koordinace záchranných a likvidačních prací představuje přímé zapojení starosty obce s rozšířenou působností, hejtmána kraje nebo Ministerstva vnitra do koordinace záchranných a likvidačních prací. To nastává v situaci, kdy velitel zásahu o jejich koordinaci požádá. V případě hejtmána kraje a Ministerstva vnitra stačí, když je mimořádná událost ohodnocena nejvyšším stupněm poplachu podle poplachového plánu IZS, rozhodnutí, zda převezmou koordinaci záchranných a likvidačních prací, je na jejich uvážení. Ke své koordinaci a rozhodování mohou, ale nemusí, využívat jako pracovní orgán krizový štáb. Strategická koordinace záchranných a likvidačních prací je možná osobní především s využitím krizového štábu kraje nebo ORP.

Účelem strategické úrovně při koordinaci záchranných a likvidačních prací je:

- a) zapojení sil a prostředků a oprávnění v působnosti Ministerstva vnitra, ostatních ministerstev a jiných správních úřadů, hejtmánů krajů a starostů obcí ve prospěch a v souladu s potřebami záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva podle územně příslušného poplachového plánu IZS, v souladu s vnějšími havarijními plány a havarijním plánem kraje, popřípadě s využitím zahraniční pomoci,
- b) stanovení priorit záchranných a likvidačních prací při rozsáhlých mimořádných událostech zejména mezi různými místy zásahu,
- c) zabezpečení materiálních a finančních podmínek pro činnost složek při provádění záchranných a likvidačních prací,
- d) zajištění návaznosti záchranných a likvidačních prací s opatřeními pro krizové stavy.

Strategickou úrovní řízení nezaniká taktická úroveň řízení, tedy ani pravomoc a odpovědnost velitele zásahu.

2.4 Ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací

Mezikrajová součinnost složek IZS

Nejpřirozenější možností, jak získat rychlou a účinnou výpomoc při záchranných a likvidačních pracích, je požádat o ni své sousedy. Toho využívají kraje a uzavírají k tomu dohody o vzájemné pomoci, které fungují ve všech krajích. Mezikrajovou součinnost zajišťují KOPIS krajů, ale není zcela bezproblémová, protože organizační struktura mnoha ostatních složek IZS nekopíruje krajské uspořádání.

Úloha MV-GŘ HZS ČR při ústřední koordinaci

K ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací přistupuje Ministerstvo vnitra prostřednictvím MV-GŘ HZS ČR především v případech, kdy je o to oprávněnými orgány požádáno (hejtman, starosta ORP, velitel zásahu) nebo jestliže je zapotřebí mezinárodní spolupráce v širší míře, než umožňují regionální příhraniční dohody. V době krizových stavů mohou o ústřední koordinaci rozhodnout některé orgány na ústřední úrovni (vedoucí Ústředního krizového štábu, ministr vnitra, Ústřední povodňová komise).

Nasazování složek IZS podle Ústředního poplachového plánu IZS

Síly a prostředky začleněné v Ústředním poplachovém plánu IZS (dále jen „ÚPP IZS“) jsou nasazovány a operačně řízeny OPIS MV-GŘ HZS ČR přímo, pokud je stanoveným způsobem vyhlášeno zahájení (pozn. – existuje i ukončení) ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací. Pokud není zahájena ústřední koordinace, potřebné síly a prostředky složky IZS jsou povolány a předány místně příslušnému KOPIS do operační působnosti. Na základě dohody s Armádou ČR jsou požadavky na nasazení armádních sil a prostředků vyžadovány prostřednictvím OPIS MV-GŘ HZS ČR na Situačním a operačním centru Ministerstva obrany.

3 Úkoly státních a samosprávných orgánů v IZS

Působnosti stanovené krajskému úřadu, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a obecním úřadům ostatních obcí při koordinaci záchranných a likvidačních prací zákonem o IZS jsou výkonem státní správy v přenesené působnosti.

Působnost a úkoly Ministerstva vnitra a MV-GŘ HZS ČR

Usměrňování a výstavba IZS přísluší Ministerstvu vnitra podle § 12 odst. 1 písm. m) zákona č. 2/1969 Sb. (tzv. kompetenční zákon) a § 7 zákona o IZS.

Úkoly Ministerstva vnitra a rozhodující část úkolů krajského úřadu a obcí s rozšířenou působností v IZS a v ochraně obyvatel plní **Hasičský záchranný sbor ČR** (jeho generální ředitelství na Ministerstvu vnitra a HZS krajů vůči orgánům krajských úřadů a orgánům obcí s rozšířenou působností), který je organizační složkou státu a orgánem státní správy. Poskytuje tak krajům a obcím s rozšířenou působností „servis“. Hejtmani krajů a starostové obcí s rozšířenou působností tak mají zejména kontrolní funkci a výkonnou funkci mají v případě, že převezmou koordinaci záchranných a likvidačních prací.

Působnost a úkoly Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva dopravy a spojů, Ministerstva financí a dalších ústředních správních úřadů

Ministerstvo zahraničních věcí spolurozhoduje s Ministerstvem vnitra o poskytování humanitární pomoci do zahraničí. Ministerstvo zdravotnictví je oprávněno koordinovat činnost zdravotnických záchranných služeb krajů při rozsáhlých mimořádných událostech, které přesahují hranice krajů, pokud se kraje nedohodnou samy. Ministerstvo dopravy a spojů provozuje pro potřeby správních úřadů a složek IZS tzv. dopravní informační systém. Ministerstvo financí spravuje v rozpočtové kapitole všeobecná pokladní správa zvláštní rezervu pro mimořádné potřeby IZS. Správa státních hmotných rezerv skladuje pro potřeby složek IZS některé materiály a v případě potřeby je jim vydává formou tzv. nezbytných dodávek. Ministerstvo životního prostředí resp. Ministerstvo zemědělství koordinují vznik soustavy povodňových plánů resp. nákazových plánů, které jsou součástí havarijních plánů krajů. Celá řada ústředních správních úřadů se metodicky podílí na vzniku

vnějších havarijních plánů, přičemž Státní úřad pro jadernou bezpečnost má důležitou úlohu při tvorbě vnějších havarijních plánů jaderných zařízení.

Působnost orgánů kraje a HZS kraje

Zákon o IZS stanoví, že orgány kraje zajišťují přípravu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva. Těmito orgány jsou krajský úřad a hejtman kraje. Následující úkoly krajského úřadu však plní HZS kraje:

- organizuje součinnost mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a dalšími správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového plánu integrovaného záchranného systému, zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními,
- usměrňuje integrovaný záchranný systém na úrovni kraje,
- sjednocuje postupy obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a územních správních úřadů s krajskou působností v oblasti ochrany obyvatelstva,
- zpracovává plán k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje (dále jen „havarijní plán kraje“),
- zpracovává poplachový plán integrovaného záchranného systému kraje,
- spolupracuje při zpracování a aktualizaci povodňového plánu kraje,
- uzavírá dohody s příslušným územním celkem sousedního státu, pokud mezinárodní smlouva schválená Parlamentem České republiky a vyhlášená ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv nestanoví jinak.
- řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí integrovaného záchranného systému,
- organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení,
- zabezpečuje varování a vyrozumění,
- koordinuje záchranné a likvidační práce a plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra,
- organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření,

- organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva,
- organizuje a koordinuje humanitární pomoc,
- organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany,
- vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany v kraji,
- uplatňuje stanovisko k zásadám územního rozvoje z hlediska ochrany obyvatelstva a civilního nouzového plánování při přípravě na mimořádné události.

Hejtman kraje

- organizuje integrovaný záchranný systém na úrovni kraje,
- koordinuje a kontroluje přípravu na mimořádné události prováděnou orgány kraje, územními správními úřady s krajskou působností, právníckými a fyzickými osobami,
- koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé na území kraje, pokud přesahuje území jednoho správního obvodu obce s rozšířenou působností a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu nebo jej o to požádal anebo jej o koordinaci požádal starosta obce s rozšířenou působností. Pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může hejtman použít krizový štáb kraje zřízený podle zvláštního právního předpisu,⁶⁾
- schvaluje havarijní plán kraje, vnější havarijní plán a poplachový plán integrovaného záchranného systému kraje.

Působnost orgánů ORP

IZS byl až do konce roku 2002 budován především jako systém okresní. Jedním z důvodů bylo, že i základní složky IZS byly organizovány na okresní úrovni a přednosta okresního úřadu jako představitel státní správy měl zákonem stanoveny pravomoci při přípravě a koordinaci záchranných a likvidačních prací. S reformou státní správy došlo k 1. 1. 2003 k přenesení některých úkolů okresního úřadu a pravomocí přednosta okresního úřadu na obecní úřad obce s rozšířenou

působností a starostu této obce. Je zřejmé, že ORP nemohou tyto úkoly bez komplexního servisu HZS krajů plnit. Úkolů je totiž celá řada, a tak HZS kraje pro potřeby ORP plní úkoly za jeho obecní úřad:

- koordinuje záchranné a likvidační práce,
- organizuje součinnost mezi obecním úřadem obce s rozšířenou působností a územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu a ostatními obcemi,
- organizuje instruktáže a školení v přípravě složek IZS zaměřené na jejich vzájemnou součinnost,
- seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi,
- zpracovává vnější havarijní plán, pokud to vyplývá ze zvláštního právního předpisu a zóna havarijního plánování nebezpečného podniku nepřesahuje správní obvod obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- zajišťuje havarijní připravenost stanovenou havarijním plánem kraje a vnějšími havarijními plány a ověřuje ji cvičeními.

Starosta ORP ve správním obvodu ORP

- koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé ve správním obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pokud jej velitel zásahu o koordinaci požádal. Pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může starosta obce s rozšířenou působností použít krizový štáb své obce,
- schvaluje vnější havarijní plány.

Vedle uvedených úkolů však musí ještě pro svou obec plnit úkoly ze zákona o IZS pro obecní úřad a starostu obce.

Hejtman a starosta obce s rozšířenou působností jsou při své koordinaci záchranných a likvidačních prací povinni předávat Ministerstvu vnitra zprávy o jejich průběhu prostřednictvím OPIS IZS.

Úkoly obecního úřadu a starosty obce

Zákon o IZS stanoví orgánům obce, aby zajišťovaly připravenost obce na mimořádné události a podílely se na provádění záchranných a likvidačních prací a na ochraně obyvatelstva. Za tím účelem **obecní úřad každé obce** má převážnou část úkolů směřovaných do oblasti ochrany obyvatelstva (zejména varování, evakuace a nouzového přežití). Přímo v oblasti vztahující se k záchranným a likvidačním pracím patří úkoly:

- organizuje přípravu obce na mimořádné události,
- podílí se na provádění záchranných a likvidačních prací s IZS,
- zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím,
- hospodaří s materiálem civilní ochrany,
- poskytuje HZS kraje podklady a informace potřebné ke zpracování havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu,
- podílí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce,
- vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany nebo staveb dotčených požadavky civilní ochrany v obci,
- seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení.

K plnění úkolů na úseku ochrany obyvatelstva uvedených v odstavci 2 je obec oprávněna zřizovat zařízení civilní ochrany. Při zřizování těchto zařízení a plnění úkolů ochrany obyvatel jsou orgány obce povinny postupovat podle zákona o IZS a podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon o požární ochraně, tzn. zřizovat v souladu s tímto zákonem jednotku sboru dobrovolných hasičů obce. To znamená, že tyto jednotky mají ve svých úkolech za povinnost podílet se ochraně obyvatelstva.

Starosta každé obce při zajišťování úkolů obce v rámci jejich podílu na provádění záchranných a likvidačních prací:

- zajišťuje varování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím,
- organizuje v dohodě s velitelem zásahu nebo se starostou obce s rozšířenou působností evakuaci osob z ohroženého území obce,

- organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce,
- je oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.

Je třeba znovu zdůraznit, že v případech výše uvedených úkolů obce je obec plní v přenesené působnosti státní správy a tyto úkoly nejsou zákonem přeneseny na HZS kraje, jako je tomu u obecního úřadu s rozšířenou působností nebo u kraje.

4 Příčiny mimořádných událostí a související povinnosti právnických a fyzických osob

4.1 Havárie jako zvláštní druh mimořádné události a odpovědnost za havárii

Mimořádné události jsou někdy vyvolány nepříznivými přírodními vlivy, ale v drtivé většině jsou zapříčiněny činností člověka, jeho nepozorností, nešikovností, zlým úmyslem apod. Zvláštní místo mezi těmito mimořádnými událostmi má havárie, kterou definuje zákon o IZS jako mimořádnou událost **„vzniklou v souvislosti s provozem technických zařízení a budov, při nakládání s nebezpečnými látkami a při jejich přepravě nebo při nakládání s nebezpečnými odpady“**. Pod pojem technických zařízení lze zahrnout např. technologické celky a výrobní dopravu, technické zařízení budov.

Definice havárie je nutná, protože platí zásada objektivní odpovědnosti za svůj majetek. To znamená, že odpovědnost za havárii technologického zařízení vůči společnosti má majitel zařízení, nikoli dělník, který např. svou nedbalostí havárii zavinil. Ten může mít trestně právní odpovědnost, pracovněprávní odpovědnost nebo odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Objektivní odpovědnost je vyjádřena zákonným pojištěním některých činností, v ČR stanoví povinné pojištění některých činností tři zákony:

- zákon o prevenci závažných havárií, který nařizuje povinné pojištění velkým výrobcům a uživatelům nebezpečných látek,
- atomový zákon, který nařizuje povinné pojištění rizikovým subjektům jaderného průmyslu,

- zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, který každý zná, protože se vztahuje na všechny vlastníky motorových vozidel včetně fyzických osob.

Preventivní, záchranné, likvidační a obnovovací práce

Ve výkladu základních pojmů byly vysvětleny pojmy a rozdíly mezi záchrannými a likvidačními pracemi, které se váží přímo na činnosti složek IZS na místě mimořádné události v čase jejího vzniku a odezvy na ni. Je samozřejmé, že mimořádné události něco předchází a že po skončení likvidačních prací a odjezdu složek IZS je obvykle nutné se událostí dále zabývat. Jsou proto definovány tzv. preventivní a obnovovací (asanační práce) a je nutné uvést, že tyto dva druhy činností nejsou náplní složek IZS a že jejich využívání pro tyto práce není příliš žádoucí.

- Za preventivní práce se považují činnosti a opatření materiálního, plánovacího, organizačního a vzdělávacího charakteru, které mají za účel předejít možnosti vzniku mimořádné události, snížit pravděpodobnost jejího vzniku nebo snížit škodlivé působení mimořádné události po jejím případném vzniku.

Jako příklady je možné uvést výstavbu hrází, instalaci hasicích přístrojů, vyznačování únikových cest apod.

- Za obnovovací práce se považují činnosti spočívající v revitalizaci životního prostředí a činnosti směřující k únosné obnově životního prostředí, společenského života a materiálních hodnot; obecně jde o činnosti směřující k obnově území, které neodstraňují riziko ohrožení života a životního prostředí a nemají charakter záchranných a likvidačních prací, žádné riziko zde již nehrozí.

Jako příklad je možné uvést vysoušení objektů po povodni, rekultivace požářiště apod.

Protože vypořádání mimořádných událostí je málokdy jednoduché, vydalo Ministerstvo vnitra ve Věstníku pro orgány krajů a orgány obcí č. 6/2003 metodickou pomůcku, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí.

Vedle již uvedených definicí obsahuje pomůcka i časové rozlišení jednotlivých druhů prací (odkdy, dokdy) a zejména pomůcka uvádí, z jakých zdrojů lze hradit náklady na jednotlivé práce.

4.2 Povinnosti osob vyplývajících ze zákona o IZS

Povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob jsou dvojího charakteru. Jednak aktivní, což se především týká jejich účasti při zásahu a plněním určitých povinností vůči svým zaměstnancům. Dále pasivní povinnost, např. něco strpět, zejména omezení, která jsou vázána k oblasti ochrany obyvatelstva (strpět evakuaci apod.), strpět vstup na své pozemky nebo do objektů a jiná majetková omezení, trpnou povinností je i poskytování údajů pro plánovací účely.

Povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob

Základní povinností je poskytnutí osobní nebo věcné pomoci na výzvu velitele zásahu, starosty obce, případně OPIS IZS. Pokud je právnická osoba zahrnuta do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu, má povinnost zajišťovat ochranná opatření vůči svým zaměstnancům a organizovat záchranné práce se svými a vůči svým zaměstnancům.

Další povinnosti původce havárie:

Na základě objektivní odpovědnosti za majetek má původce havárie, vedle povinností shodných jako právnická osoba zařazená v havarijním plánu kraje (tedy včetně povinností vůči svým zaměstnancům), především povinnost provádět sama záchranné a likvidační práce, tedy nejen poskytnout osobní nebo věcnou pomoc. Zásadním rozdílem od jiné právnické osoby je povinnost původce havárie spolupracovat při odstraňování následků havárie a ještě uhradit orgánům veřejné správy a složkám IZS náklady spojené s likvidací havárie a případnými náklady na poskytnutí věcné pomoci nebo náhrady za osobní pomoc.

Povinnosti fyzických osob

Fyzické osoby mají především za povinnost strpět různá omezení vyplývající z provádění záchranných a likvidačních prací, např. evakuaci. Zákon o IZS dává oprávnění starostovi obce a veliteli zásahu vyžádat od fyzické osoby poskytnutí

osobní nebo věcné pomoci. Toto ustanovení je jen zdánlivě nadbytečné, protože příslušníci HZS ČR mají toto právo ze zvláštních zákonů obecně. Existují ale i zásahy, u kterých tyto složky nejsou a dále se díky tomuto oprávnění může starosta lépe zapojit do řešení mimořádné události a organizovat v pozici člena štábu velitele zásahu pomoc občanů při záchranných a likvidačních pracích. Fyzická osoba může pomoc odmítnout ze standardních důvodů (vážné osobní ohrožení, nezletilé děti, starší lidé, těhotné ženy, zdravotně postižení, vrcholní politici apod.).

5 Dokumentace IZS

5.1 Druhy dokumentace IZS

Havarijní plány krajů a vnější havarijní plány

Havarijní plány krajů a vnější havarijní plány jsou součástí dokumentace IZS. Jejich základní struktura je shodná, obsahují informativní část (popis území a analýza rizik), operativní část (v podstatě se jedná o konkrétně rozpracovaný poplachový plán IZS) a jednotlivé složky IZS mají v havarijních plánech vlastní operační plány konkrétních činností (zdravotnický traumatologický plán, veterinární pohotovostní plán, policejní plán ochrany veřejného pořádku apod.). Nejdůležitější součástí havarijních plánů je analýza rizik, z jejíchž výsledků by měl havarijní plán vycházet, bez jejího kvalitního zpracování nemůže být ani havarijní plán kvalitní. Proto by jej měli zpracovávat kvalifikovaní profesionálové. Zejména pro oblast vnějších havarijních plánů se analýza rizik stává samostatným vědním oborem.

Vlastní zabezpečení výsledků těchto plánů, kterými jsou naplánovaná opatření pro případ mimořádné události určitého druhu, je prováděno smluvně na základě dohod o plánované pomoci na vyžádání, resp. dohod poskytnutí věcné nebo osobní pomoci.

Dohody o poskytnutí pomoci

Síly a zejména prostředky, které z důvodu jejich jen občasného nebo výjimečného použití není ekonomické zařazovat nebo pořizovat přímo pro složky IZS, jsou zabezpečovány formou dohod, kterými může hasičský záchranný sbor kraje nebo starosta obce předem sjednat způsob a rozsah osobní nebo věcné pomoci pro potřebu záchranných a likvidačních prací. Jedná se o klasické obchodní

smlouvy. Často se tak sjednávají jeřáby a další těžká technika potřebná pro likvidační práce, velmi rozšířená je tato forma pro zabezpečení opatření havarijních plánů na ochranu obyvatelstva, jako je ubytování a stravování. Právnícké, případně fyzické osoby, které takovou dohodu uzavřou, nemají z dohody žádnou zvláštní výhodu oproti své obvyklé činnosti, ale také nemusí garantovat žádné zvláštní podmínky spočívající v upřednostňování takové pomoci nebo v časových limitech jejího poskytnutí.

Dohody o plánované pomoci na vyžádání

Dohody o plánované pomoci na vyžádání jsou předem uzavřenými písemnými dohodami o poskytnutí speciální služby (záchranářské činnosti) nebo o poskytnutí sil a prostředků pro pomoc ORP, krajskému úřadu, Ministerstvu vnitra nebo základním složkám IZS za účelem zajištění záchranných a likvidačních prací, ve kterých jsou stanoveny podrobnosti k začlenění ostatní složky IZS do IZS. Jsou v nich stanoveny časové limity pro nasazení sil a prostředků, ostatní složky k provádění záchranných a likvidačních prací po oznámení, sestava sil a prostředků a činnosti, které se zavazuje vykonávat, potřebné podrobnosti k vyrozumění ostatní složky IZS (resp. pověřené osoby složky IZS) a další potřebné údaje. Bez uzavření dohody o plánované pomoci na vyžádání se síly a prostředky subjektu (i když je uveden v § 4 odst. 2 zákona o IZS) nemohou považovat za ostatní složku IZS a nemají ani nárok na určité minimální výhody z toho plynoucí (získání grantů, povinné ručení zásahových vozidel apod.).

MV-GŘ HZS ČR stanovilo pro sjednocující podobu obou typů dohod pokyn, který je závazný pro HZS krajů. Dohody o plánované pomoci na vyžádání a dohody o poskytnutí osobní nebo věcné pomoci podle pokynu MV-GŘ HZS ČR obsahují:

- a) identifikační údaje smluvních stran,
- b) předmět dohody,
- c) závazky smluvních stran a podmínky jejich plnění,
- d) ustanovení o náhradách podle § 29 a § 30 zákona o IZS (tj. ekonomické ujednání),
- e) ostatní ujednání (tj. podmínky aktualizace dohody, její rozšiřování, časová platnost dohody a podmínky ukončení dohody, počty výtisků a další),
- f) podpisovou doložku.

Přílohy dohody:

- č. 1 Přehled osob pověřených pro zabezpečování pomoci a způsob jejich vyrozumění (tato příloha dohody slouží především pro aktualizaci),
- č. 2 Přehled sil a prostředků určených k poskytnutí plánované pomoci na vyžádání, rozsah osobní nebo věcné pomoci a dobu potřebnou pro poskytnutí sil a prostředků v případě vyžádání pomoci (tato příloha dohody shrnuje informace, které se vkládají do poplachových plánů nebo do databází sil a prostředků).

Zpráva velitele zásahu a statistiky

Složky IZS zpracovávají vlastní dokumentaci o své činnosti při záchranných a likvidačních pracích a forma a úprava této dokumentace je upravena jejich interními předpisy. HZS ČR a potažmo všechny jednotky požární ochrany vycházejí z jednotného formuláře „Zpráva o zásahu“, který je uzpůsobený pro všechny obvyklé typy mimořádných událostí a je zpracováván i za další složky IZS, pokud byl zásah v prvním nebo druhém stupni poplachu. Zprávu o zásahu zpracovává velitel zásahu. Jsou v ní základní časové údaje, informace o mimořádné události, popis průběhu záchranných a likvidačních prací včetně údajů o přítomných složkách IZS, o využití věcné nebo osobní pomoci, o výskytu nebezpečných látek a další relevantní údaje. Zpráva může obsahovat i zpracované situační náčrtky.

Společná zpráva o zásahu složek IZS je dokumentem, který si zpracovává velitel zásahu v případě vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu na základě dílčích dokumentů zúčastněných složek a předává jej HZS kraje k případnému dalšímu využití. Údaje z tohoto úředního dokumentu jsou totiž považovány za věrohodné pro řízení o vyrovnání úhrad a škod vyplývajících ze zásahu, případné přestupkové řízení apod. U tak rozsáhlých a závažných mimořádných událostí, při kterých byl vyhlášen třetí stupeň poplachu, jsou následná řízení různého druhu (i trestně právní) vysoce pravděpodobná.

Dále jsou zprávy o zásahu využívány ke statistickému sledování společných zásahů v rámci IZS, které jsou zveřejňovány ve statistických ročenkách. Přesné počty zásahů složek IZS nejsou známy, protože statistika požární ochrany pracuje s údaji jen o těch zásazích složek IZS, při kterých velel příslušník HZS ČR, případně při kterých byl vyhlášen třetí nebo zvláštní stupeň poplachu. Těchto zásahů je sice převažující většina, ale ne všude jsou hasiči.

Poplachový plán IZS kraje a jeho vazby na ostatní dokumenty

Poplachové plány IZS krajů jsou samostatnou součástí požárních poplachových plánů krajů, jsou tedy součástí nařízení kraje (právního předpisu), a tím je dána jejich závaznost. Jsou seznamem všech sil a prostředků složek IZS, se kterými může být disponováno při taktické, operační nebo strategické koordinaci záchranných a likvidačních prací. Poplachové plány krajů jsou sestavovány na základě dohod o plánované pomoci na vyžádání. Sestava sil a prostředků zařazených do poplachových plánů krajů je různá kraj od kraje. Pro místně málo pravděpodobné události mohou kraje plánovat s pomocí vyžádanou prostřednictvím Ústředního poplachového plánu IZS, který zpracovává MV-generální ředitelství HZS ČR, nebo od sousedících krajů. Poplachové plány IZS krajů v nařízení kraje jsou propojeny s tzv. operativní dokumentací poplachového plánu IZS (seznamy spojení, adresy apod.), se kterou pracuje a udržuje ji aktuální KOPIS HZS kraje.

Dokumentace o společných školeních, cvičeních apod.

Společné školení, výcvik, instruktáže a cvičení jsou věcným obsahem tzv. organizování a usměrňování IZS a přípravy na mimořádné události. Vzhledem k tomu, že takové společné zaměstnání musí základní složky IZS financovat ze svých rozpočtů, je nutné (mimo jiné pro účely kontrolní činnosti) zpracovávat dokumentaci o těchto společných zaměstnáních. Minimálním obsahem takové dokumentace musí být data o lektorech a účastnících, časové údaje, údaje o cíli, námětu a účelu takového zaměstnání.

Zásadní význam pak má řádná dokumentace u prováděných cvičení. Nejenže řádně naplánované a zdokumentované cvičení má větší efektivitu, ale při případných úrazech nebo při vzniku škod v průběhu cvičení je dokumentace průkazným podkladem pro umožnění řádného vyrovnání a odškodnění oprávněných osob. HZS ČR disponuje vzorovým zpracováním dokumentace cvičení, které je využitelné i pro cvičení jiných složek IZS bez účasti hasičů. Pro taktické cvičení by měl být minimálně zpracován scénář cvičení, plán provedení cvičení a vyhodnocení cvičení. Zásadní důležitost pak má dokument (pokyn), kterým je cvičení nařízeno. Oprávnění k vydání takového „nařízení“ o provedení cvičení IZS má ministr vnitra, generální ředitel HZS ČR, hejtman kraje nebo ředitel HZS kraje. I prověřovací (předem neohlášené a utajené) cvičení musí mít z uvedených důvodů předem připravenou dokumentaci,

i když redukovaného rozsahu s minimálním scénářem (jen rozehra) a bez plánu provedení!

5.2 Podrobnosti k uzavírání dohod a smluv

Kompetence k uzavírání dohod, rámcové smlouvy

Kompetenci k uzavírání dohod o plánované pomoci na vyžádání má MV-generální ředitelství HZS ČR nebo HZS kraje pro sestavení poplachových plánů a dále ve prospěch subjektů, které podle zákona o IZS mají oprávnění žádat o pomoc. Toto oprávnění vyžadovat pomoc složek IZS začleněných do poplachového plánu má MV-generální ředitelství HZS ČR, hejtmán, starosta ORP, velitel zásahu.

Kompetenci k uzavírání dohod o způsobu a rozsahu osobní nebo věcné pomoci pro potřebu záchranných a likvidačních prací má HZS kraje nebo starosta jakékoliv obce.

Samozřejmě, že oprávnění uzavírat jakékoli smluvní vztahy s podobným věcným obsahem má každý subjekt s vlastní právní subjektivitou, nemohou se ovšem zahrnovat do poplachových plánů IZS ani do územních havarijních plánů. Omezení stanovené právními předpisy o IZS má zásadní účel – zaručit, že smlouvy budou trvale prověřovány a aktualizovány, což je úkolem a odpovědností HZS krajů. Druhým důvodem je skutečnost, že smluvní vztahy tohoto druhu mají význam jen v případě, že jsou k dispozici v kteroukoli denní nebo noční hodinu. To mohou nejlépe zaručit OPIS IZS.

Protože některé ostatní složky IZS jsou centrálně řízené, jsou MV-generálním ředitelstvím HZS ČR uzavírány tzv. rámcové smlouvy, které umožňují, aby územní útvary a pracoviště (územní dekoncentráty) centrálně řízených organizací uzavíraly bez obav z překročení vlastní kompetence příslušné místně omezené dohody IZS. Rámcové dohody vedle toho obvykle i nastavují centrální evidování takových dohod pro potřeby ústředí.

Rozdíly oproti příkazním a mandátním smlouvám

Z věcného hlediska účelu a obsahu jsou zejména dohody o plánované pomoci na vyžádání mandátními resp. příkazními smlouvami podle obchodního resp. občanského zákoníku. Tato forma se ale nepoužívá z několika důvodů. Především

komerční vztahy by měly být založeny na principu dobrovolnosti a oboustranné výhodnosti, ústava zakazuje nucené práce s určitými výjimkami, mezi kterými je i „*služba vyžadovaná na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty*“. To je v ústavních mezích zabezpečeno zvláštním zákonem, kterým je zákon o IZS, ve kterém jsou vyjmenovány subjekty, které jsou plánovanou pomocí na vyžádání povinny poskytnout. Jedná se o § 21 odst. 2 zákona o IZS:

- a) ministerstva, územní správní úřady, orgány krajů a obcí v mezích své působnosti,
- b) právnické a fyzické osoby, které jsou vlastníkem nebo uživatelem stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany,
- c) zdravotnická zařízení,
- d) ostatní složky IZS uvedené v § 4 odst. 2,
- e) vojenské záchranné útvary,
- f) ostatní osoby, které se k tomu smluvně zavázaly.

Dalším důvodem, proč pro zajištění IZS nejsou využívány klasické komerční vztahy, je neexistující právní subjektivita některých subjektů disponujících silami a prostředky (viz níže typové činnosti). Konečně komerční vztahy jsou poměrně složité v konstrukci smluvních ustanovení o případných sankcích z důvodů neplnění závazků. Pokud však subjekt uzavře písemný závazek pro zabezpečení potřeb IZS, jeho případné nesplnění může být postihováno přímo ze zákona o IZS.

5.3 Typová činnost složek IZS při společném zásahu jako zvláštní druh smluvního ujednání (součinnostní dohody)

Základní i ostatní složky IZS jsou řízeny kombinací metod přímého a metodického řízení. Cestou sjednocování postupů mohou být interní předpisy jednotlivých složek IZS. U čistě státních organizací a centrálně přímo řízených je omezeně schůdná cesta společných interních předpisů.

Typové činnosti složek IZS při společném zásahu, které jsou vydávány v Katalogu typových činností složek IZS při společném zásahu, mají sloužit jako sjednocující standard pro rezortní interní předpisy. Podstatou typových činností je jejich zaměření na nejnižší možnou úroveň, tj. na konkrétní druh mimořádné události, pro který je zpracován v tzv. „společném listu složek IZS“ modelový sled záchranných a likvidačních prací a z toho vyplývajících úkolů, které mají složky IZS

při zásahu na tuto mimořádnou událost. Pro jednotlivé složky IZS je pak deklarativním způsobem zpracován „list složky“, v němž se složka IZS přihlásí ke splnění jí připadajících úkolů. Tento list je schvalován jednotlivě nejvyšším možným představitelem dané složky IZS.

Celý soubor společného listu a listů jednotlivých složek IZS je pak doplněn tzv. listem velitele zásahu a předložen Výboru pro civilní nouzové plánování ke schválení a následně vydán. Především jsou zpracovávány takové typové činnosti, které se vztahují ke složitým nebo jinak problematickým (sebevraždy) mimořádným událostem, které se vyskytují velmi zřídka (letecká nehoda) nebo se sice dosud nevyskytly, ale nová rizika moderní společnosti, zejména terorismus, nutí společnost k přípravě na ně (špinavá bomba, B-agens).

Vztah typové činnosti k interním předpisům složek IZS

Cílem typových činností je formulovat obecným a jednoduchým způsobem (srozumitelným jazykem s vysvětlením odborných pojmů) činnost jednotlivých složek IZS při konkrétním společném provádění záchranných a likvidačních prací při určitém druhu mimořádné události. Přímo v typové činnosti jsou uváděny odkazy na interní předpisy jednotlivých složek a typová činnost obsahuje i seznamy všech relevantních právních předpisů a souvisejících interních norem jednotlivých složek. Po vzájemném odsouhlasení společného listu a listu velitele zásahu jednotlivými složkami IZS, si složky IZS samy zabezpečí případnou úpravu vlastních interních norem (až do úrovně popisu práce a kvalifikačních předpokladů jednotlivce). Tvorba interních předpisů jednotlivých složek IZS je zjednodušena tím, že určitá související vysvětlení mohou být prováděna odkazem na typovou činnost, které jsou od počátku plně zveřejněny na internetu, bez omezení přístupu.

Typové činnosti a interní předpisy tedy stojí vedle, vzájemně se doplňují a nemohou být v rozporu.

Metodický charakter typové činnosti a její závaznost

Byl založen Katalog typových činností složek IZS při společném zásahu (dále jen „katalog“). Výbor pro civilní nouzové plánování tak učinil svým usnesením č. 189/2004, ve kterém současně uložil Ministerstvu vnitra zpracovávat a aktualizovat jednotlivé typové činnosti složek IZS při společném zásahu, zabezpečit jejich redakci a jejich průběžné vydávání. V usnesení se dále předpokládá, že jednotlivé typové

činnosti zařazené do katalogu budou metodickým společným materiálem zainteresovaných složek IZS.

Závaznost každého metodického materiálu je dána formou jeho publikování a vážností, jakou je prosazován. To, že patronaci nad katalogem má Výbor pro civilní nouzové plánování a jednotlivé listy podepisují nejvyšší představitelé složek IZS, zabezpečuje, že formálně by měly být typové činnosti respektovány ve všech zúčastněných složkách IZS. Další práce s typovou činností již závisí na každé složce IZS samostatně. V samotném HZS ČR jsou relevantní části typové činnosti, kterými jsou společný list, list jednotek požární ochrany a list velitele zásahu, učiněny závaznými formou publikace pokynů generálního ředitele HZS ČR ve sbírce interních aktů řízení (SIAR).

Možnost praktického využití typové činnosti

Základním využitím typových činností je jejich sjednocovací a usměrňovací funkce pro IZS jako náhrada smluvních ujednání.

Samotné listy mají dále výukové použití průřezově pro všechny složky IZS. Velmi důležité jsou pro plánování cvičení složek IZS, zejména při vytváření scénářů cvičení, protože uvedené posloupnosti úkolů a grafické algoritmy by měly zajistit komplexnost scénářů a smysluplnost operačních skoků ve scénářích.

Listy velitele zásahu by měly být využívány ve fyzické podobě kontrolních listů, protože se jedná o zpracování typových činností u takových mimořádných událostí, které se nedějí každý den a velitelé zásahu je nemají plně zažité a podobnou pomůcku potřebují.

6 Komunikace v IZS

6.1 Druhy a prostředky krizové komunikace využívané pro účely IZS

Integrovaná telekomunikační síť Ministerstva vnitra

Zákon o IZS ukládá umožnit státním orgánům, samosprávným orgánům a složkám přístup do účelové telekomunikační sítě Ministerstva vnitra, pokud to vyžaduje potřeba krizové komunikace, nebo příprava na mimořádnou událost.

Od roku 2001 probíhá připojování pracovišť HZS ČR na telekomunikační síť Ministerstva vnitra prostřednictvím technologií Vanguard k zabezpečení hlasových a datových komunikací. V současné době je touto technologií vybaveno přibližně 250

pracovišť HZS ČR. Technologie mimo jiné usnadňuje vzájemné propojení OPIS IZS a hromadné digitální rádiové sítě PEGAS (viz následující texty).

Radiové spojení, digitální rádiová síť PEGAS

Jedná se o společnou celoplošnou síť digitální rádiové sítě pro složky IZS, která nahrazuje používané vysílačky různých výrobců, které jsou sice mnohdy technicky vynikající, ale nejsou vzájemně kompatibilní. Stát tak zabezpečil prostřednictvím základní sítě (pokrytí i terminály) systému PEGAS, který je založen na bázi standardů TETRAPOL.

Rádiová síť PEGAS byla v roce 2003 z technického infrastrukturního hlediska dokončena s 95% pokrytím území (platí pro vozidlový terminál). V roce 2004 byly koncové terminály téměř plně distribuovány v Policii ČR, která využívá tuto síť pro bezpečnostní účely v oblasti hlasových služeb a začala využívat datové přenosy umožňující vstup do databází. Pro potřeby komunikace složek IZS byly vyčleněny otevřené kanály s celoregionálním pokrytím, přičemž dosah lze v běžné činnosti zmenšit (v podstatě okresní modul) nebo v případě rozsáhlých živelních pohrom zvětšit.

Mobilní telefony pro krizové řízení

Stát se rozhodl upustit od dříve používané technologie oddělených telefonních ústředen zajišťujících přednostní spojení orgánů státní správy v době krizových stavů (tzv. redukce) a nahradit tyto potřeby spojením na bázi mobilních telefonů s krizovým číslem.

Výhoda krizových telefonních čísel spočívá v přednostním spojení uživatele krizového čísla v případě mimořádných událostí proti jiným účastníkům. O přednostní spojení krizovými čísly žádá operátora zpravidla MV-GŘ HZS ČR na žádost HZS kraje, obce nebo kraje.

6.2 Telefonní centra tísňového volání (TCTV)

Koncepce operačních a informačních středisek IZS krajů

V roce 2003 byl Ministerstvem vnitra schválen koncepční materiál „Zaměření rozvoje operačních a informačních středisek IZS (OPIS IZS) na úrovni krajů“. Kroky realizované na jeho základě jsou současnou nejvýraznější kvalitativní změnou

v oblasti IZS. Jeho podstatou byla postupná redukce počtu OPIS IZS z okresních na KOPIS HZS krajů. To je již nyní dokončeno.

Přímá integrace operačních středisek složek IZS je realizována v Ostravě v podobě Integrovaného bezpečnostního centra pro Moravskoslezský kraj, v němž jsou integrovány operační střediska všech základních složek IZS a Městská policie Ostrava. Očekávaným přínosem snižování počtu operačních středisek a případné další integrace bude zejména snížení výdajů na modernizaci technologií OPIS IZS a efektivnější spolupráce personálu jednotlivých složek.

Jednotné evropské číslo tísňového volání 112

Jedním ze závazků souvisejících se vstupem do Evropské unie bylo zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání na bezplatnou linku 112. V Česku byla přijata varianta zavedení linky 112 se současným zachováním tradičních linek tísňového volání (150, 155, 158).

Technologie, provedení a možnosti TCTV

Na základě usnesení vlády č. 391/2000 ve znění usnesení vlády č. 350/2002 byla vybudována při všech OPIS IZS krajů TCTV 112 určených pro příjem a odbavování jednotného evropského čísla tísňového volání 112 ve prospěch především zahraničních návštěvníků republiky. Nová technologie umožňuje přijímat a odbavovat tísňové hovory 112 a také příjem tísňového čísla 150. Příjem tísňových hovorů je zabezpečován v češtině, němčině a angličtině a je k dispozici datový přenos identifikovaných údajů (o čísle volajícího, adrese telefonní stanice a jejím majiteli, poloze mobilního telefonu a dalších informací vytěžených operátorem při příjmu volání) na cílové operační středisko základní složky IZS podle druhu oznamované mimořádné události. Využití datových přenosů údajů o mimořádné události z TCTV 112 je zatím zvládnuto jen HZS ČR a Policií ČR, ZZS mimo výjimek (např. Zlín a Jihlava) zatím datové přenosy nevyužívá. TCTV 112 jsou vzájemně zálohována, což zaručuje, že se člověk v tísni vždy dovolá, i když některé z TCTV 112 je plně vytíženo nebo je v poruše. TCTV mají jen omezené místní vazby, obecně platí, že volajícího z Ostravy by mělo plnohodnotně obsloužit TCTV v Karlových Varech. V průběhu jednoho kalendářního roku odbavují TCTV 112 zhruba 3,5 mil. tísňových hovorů.

TCTV jsou někdy zaměňována za operační střediska, kterými nejsou. Operátor TCTV není oprávněn nasazovat síly a prostředky, pouze přijímá a částečně vyhodnocuje informace z tísňového hovoru a tyto informace předává jednomu, dvěma nebo všem třem (současně) operačním střediskům základních složek IZS podle druhu mimořádné události.

7 Ekonomické aspekty IZS

HZS ČR je garantem systému požární ochrany a IZS a současně jejich rozhodující složkou. Tyto systémy zabezpečují relativně vysoký občanský komfort evropských parametrů, který zabezpečuje poskytnutí účinné pomoci občanům při požárech a jiných mimořádných událostech v rozmezí 7 až 20 minut na území celé republiky.

Financování obou systémů je velmi složité. Zejména financování systému požární ochrany je koncipováno jako vícezdrojové. Přes neustávající snahy o systémové řešení zapojení dalších zdrojů jsou oba systémy dosud naprosto závislé jen na třech hlavních zdrojích – státním rozpočtu, povinném podílu podnikajících subjektů (podnikoví hasiči) a krajských a obecních rozpočtech.

7.1 Zdroje financování složek IZS a činností v rámci IZS

Rozpočtování potřeb pro přípravu IZS a zásahy IZS

Zákon o IZS v § 31 odst. 4 stanoví, že „Způsob finančního zabezpečení jednotlivých složek integrovaného záchranného systému při výkonu činností stanovených těmito složkám zvláštními právními předpisy není tímto zákonem dotčen.“ Ustanovení v podstatě říká, že všechny základní složky IZS a nejdůležitější ostatní složky IZS, kterými jsou např. vybrané síly a prostředky Armády ČR, obecní (městské) policie, nemohou nárokovat žádné zvláštní finanční prostředky z titulu provádění záchranných a likvidačních prací v rámci IZS, protože tato činnost vyplývá z jejich poslání (působnosti a úkolů), které je definováno v jejich zákoně (zvláštní právní předpis), který současně stanoví finanční zabezpečení této činnosti. Jedná se o následující právní předpisy (spojuje je ochrana životů, zdraví a majetku) a z nich vyplývající finanční postavení:

- zákon o požární ochraně stanoví financování jednotek SDH obcí z rozpočtů obce se zohledněním státního podílu na úhradu výjezdů mimo obec a udržení akceschopnosti jednotek SDH vybraných obcí;
- zákon o HZS ČR stanoví financování organizačních složek státu HZS krajů v rámci vlastních rozpočtů v rozpočtové kapitole Ministerstva vnitra, přičemž MV-GŘ HZS ČR je jako útvar Ministerstva vnitra financováno přímo z jeho rozpočtu;
- zákon o Policii ČR stanoví financování ozbrojeného sboru z rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra;
- zdravotnické záchranné služby krajů zřizují kraje a vyčleňují příspěvek pro jejich provoz, zdravotnické výkony jsou hrazeny zdravotními pojišťovnami;
- zákon o ozbrojených silách stanoví financování Armády ČR z rozpočtové kapitoly Ministerstva obrany;
- zákon o obecní policii stanoví financování obecní (městské) policie, která je organizační složkou obce, z rozpočtu obce.

Druhou skupinu ostatních složek IZS tvoří složky IZS, které byly na základě nějakého zvláštního zákona zřízeny, i když nikoli přímo pro záchranné a likvidační práce. Patří sem síly a prostředky Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a jím řízených organizací, Celní správy, hygienických orgánů, Státní veterinární správy apod. Ostatní složky IZS spadající do komplexu veřejné správy, které jsou tímto ustanovením zákona o IZS také vyjmuty z možnosti uvažovat o zvláštním finančním zabezpečení svého působení v IZS. Zvláštní je financování Báňské záchranné služby, kterou na základě hornického zákona financují privátní subjekty, obdobně jako jednotky HZS podniků. Případné zapojení jejich sil a prostředků do IZS, včetně financování, je tak závislé na společenské odpovědnosti a dobré vůli majitelů (obdobně havarijní služby).

Ustanovení § 34 odst. 4 zákona o IZS ovšem nijak neřeší finanční zabezpečení třetí skupiny ostatních složek IZS, jejichž působení totiž žádný zvláštní právní předpis vůbec neřeší. Jediný způsob jejich financování jsou tak dotace, nebo ochota krajů platit za každý jejich zásah formou platby náhrad.

Dotace a jiná podpora IZS

Ministerstvo vnitra poskytuje neinvestiční dotace ze své rozpočtové kapitoly pro spolky působící na úseku IZS, požární ochrany, krizového řízení a ochrany obyvatelstva. Celkem se tato suma od roku 2001 pohybuje v rozmezí 10 až 20 mil. Kč ročně.

7.2 Výdaje v IZS a možnosti jejich kompenzací

Určité problémy činí výklad některých ustanovení zákona o IZS o ekonomických aspektech společných nákladů na přípravu složek IZS (např. cvičení), resp. náhrad za náklady a škody vzniklé ze zásahů IZS. Není totiž zcela naplněno příslušné ustanovení § 31 odst. 1 zákona o IZS, že uvedené výdaje plánují kraje ve svých rozpočtech. Výdaje jsou ve skutečnosti zahrnovány do rozpočtů jednotlivých složek IZS. To pak vede k nejasnostem při směřování úhrad a vytváření zdrojů pro čerpání jejich finančního vyrovnání.

Náhrady právnickým a fyzickým osobám za pomoc, způsobené škody

Zákon o IZS stanoví, že náhrady za osobní a věcnou pomoc při záchranných a likvidačních pracích poskytuje právnickým a fyzickým osobám krajský úřad, v jehož územním obvodu byla pomoc poskytována. Ustanovení se vztahuje i na náhrady za ušlé příjmy (mzdy) podnikajících fyzických osob a fyzických osob.

Stát garantuje fyzickým a právnickým osobám i finanční úhradu škody na majetku nebo na zdraví, která vznikla při poskytování osobní nebo věcné pomoci nebo v důsledku provádění záchranných a likvidačních prací. Pokud došlo k takové škodě v České republice, finanční úhradu poskytuje místně příslušný krajský úřad (podle místa vzniku škody), pokud škoda vznikla v rámci oficiální mezistátní pomoci v zahraničí, poskytuje ji Ministerstvo vnitra. Náhrada škody se neposkytuje osobám, které zavinily vznik havárie.

Kompenzace nákladů od původce havárie

Zákon o IZS umožňuje, aby obce, kraje nebo základní složky IZS, které vynaložily určité náklady za osobní a věcnou pomoc při likvidaci havárie nebo zajišťovaly některé práce (s výjimkou záchranných prací) při likvidaci následků havárie nebo utrpěly škody v důsledku havárie, požadovaly tyto náklady nebo úhrady za práce a škody od osoby, která za havarované zařízení nese objektivní

odpovědnost (původce havárie). Takto lze, mimo jiné, požadovat úhradu škod z povinného ručení vozidla, které v důsledku havárie způsobilo škodu.

Úhrady za provádění likvidačních a obnovovacích prací

Zákon o IZS nebrání tomu, aby složky IZS požadovaly úhrady nákladů i za likvidační a obnovovací práce, které nejsou jejich úkolem a přesto je v dohodě s odpovědným orgánem nebo odpovědným vlastníkem nebo ve veřejném zájmu provedou. Není např. úkolem žádné složky IZS, aby odtahovala poškozená vozidla nebo vraky vozidel po autohavárii. Pokud to složka IZS v dohodě s majitelem nebo se správcem komunikace provede, má nárok na úhradu nákladů. Takto získané prostředky může v kalendářním roce vrátit do svého rozpočtu.

8 Krizové štáby a strategická úroveň řízení

Krizové štáby, mimo jiné úkoly, pomáhají zajišťovat svým vedoucím (předsedovi vlády, hejtmanovi resp. starostovi ORP) koordinaci záchranných a likvidačních prací, pokud se pro ni rozhodnou. Samotná úprava činnosti krizového štábu (dále jen „KŠ“) je stanovena sjednocující směrnicí vydanou v přenesené působnosti ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí č. 6/2011, kterou je „Směrnice Ministerstva vnitra ze dne 24. listopadu 2011, č. j. MV-117572-2/PO-OKR-2011, kterou se stanoví jednotná pravidla organizačního uspořádání krizového štábu kraje, krizového štábu obce s rozšířenou působností a krizového štábu obce“ (dále jen „směrnice o KŠ“). Směrnice o KŠ platí pro všechny KŠ krajů a obcí, přičemž množina tzv. určených obcí je de facto téměř totožná s ORP, které všechny zahrnuje.

Činnost KŠ je nutné rozdělovat na práci stálé pracovní skupiny KŠ a zasedání KŠ. Činnost stálé pracovní skupiny KŠ je zejména při řešení záchranných a likvidačních prací nepřetržitá. Oproti tomu zasedání KŠ nebývá nepřetržité a je svoláváno podle potřeby (např. jedenkrát nebo i vícekrát denně nebo podle rozhodnutí vedoucího KŠ), protože vedoucí představitelé složek IZS a příslušných orgánů, účastníci se jeho zasedání, musí přenést závěry ze zasedání KŠ a zajistit jejich realizaci. Přitom je možné, aby se zasedání KŠ uskutečňovalo mimo objekty HZS ČR (např. na krajském úřadě) a byla přitom zajištěna jeho administrativní podpora činnosti „sekretariátem KŠ“. Z toho vyplývá, že je nutná zejména přímá spolupráce stálé pracovní skupiny KŠ a operačního a informačního střediska IZS.

8.1 Využívání krizových štábů pro koordinaci záchranných a likvidačních prací hejtmanem nebo starostou ORP

Koordinace s využitím krizového štábu

KŠ bývá nastaven a připravován pro řešení krizových situací univerzálně pro všechny možné potřebné úkony ve prospěch obyvatelstva a veřejné správy. Pro řešení koordinace záchranných a likvidačních prací u jedné mimořádné události je jeho svolání často zbytečné, obecně ze dvou základních příčin. Předně jsou záchranné a likvidační práce časově omezené, svolání krizového štábu určitou dobu trvá a než zahájí svou práci, je už řešení obvykle v plném běhu, případně u konce. Dále je nejčastěji už ze zkušeností přesně odhadnutelné, jaké vzniknou potřeby složek IZS i jaký druh opatření bude zapotřebí po zvládnutí záchranných a likvidačních prací. Zákon o IZS proto nechává plně na zvážení odpovědného funkcionáře, zda chce využívat KŠ. Směrnice o KŠ pak dává možnost, aby byla svolána jen ta část KŠ, která je nezbytně nutná pro daný typ mimořádné události (je zbytečné povolávat veterináře a hygieniky k řešení sesuvu půdy).

Koordinace s využitím štábu HZS kraje v jeho prostorách

Každý ředitel HZS kraje má svůj štáb, který je specializován na oblast operačního řízení, tj. nasazování sil a prostředků, na oblast spojení a komunikace a na ochranu obyvatelstva na místě účinků mimořádné události. Tím je štáb předurčen pro koordinaci záchranných a likvidačních prací a obvykle je tak schopen splnit většinu úkolů pro potřeby záchranných a likvidačních prací. Směrnice o KŠ ukládá HZS krajů, aby tyto štáby poskytly potřebný servis hejtmanům krajů, případně starostům ORP, pokud o to mají zájem. Dále je v objektu každého HZS kraje připraveno určité základní technické zázemí (vybavené místnosti a další prostory) pro činnost části nebo i celého KŠ kraje, pokud se hejtman nebo starosta ORP rozhodnou svolat část nebo i celý KŠ do objektu HZS kraje. Takové prostory vznikly a většinou jsou zachovány a udržovány i v objektech územních odborů HZS krajů, které sídlí ve většině bývalých okresních měst. Velkou výhodou práce KŠ v objektu HZS kraje je bezprostřední sousedství s komunikačním centrem, kterým je KOPIS HZS kraje.

Koordinace na místě zásahu s využitím štábu velitele zásahu

U části nejzávažnějších, ale místně i časově omezených mimořádných událostí, u kterých je nutná včasnost a rychlost rozhodování a optimální osobní přítomnost, která zmenšuje komunikační zpoždění (např. havárie vlaků, autobusů, zřícení domů), může hejtman nebo starosta ORP provádět koordinaci přímo na místě bez svého KŠ, přičemž potřebný servis mu zajistí štáb velitele zásahu, do kterého mohou být případně začleněny i osoby hejtmanova (starostova) doprovodu, zejména pro týlové materiální záležitosti a opatření ochrany obyvatelstva.

Komunikace krizových štábů a jejich hierarchie

Směrnice o KŠ stanovila tzv. čtyři úrovně krizových štábů, od nejvyšší po nejnižší, v pořadí ústřední, krajská, ORP a ostatních obcí. KŠ jednotlivých úrovní jsou povinné navzájem komunikovat stanoveným způsobem (formuláře hlášení, časy atd.) a prostřednictvím OPIS IZS. Zejména u plošně rozsáhlých mimořádných událostí je vzájemná komunikace KŠ oboustranně bohatá.

Obsahem předávaných informací cestou OPIS IZS na kraje (krizové štáby krajů) nebo obce (krizové štáby určených obcí) jsou zejména:

- upozornění a výstrahy na možný výskyt závažných mimořádných událostí,
- informace o vzniku a vývoji závažných mimořádných událostí,
- informace o spuštění varovacího systému, včetně doplňkových informací,
- informace o vyhlášení ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací,
- informace o vyhlášení krizových stavů včetně informací o činnosti krizových orgánů,
- nabídky pomoci z vyšší úrovně,
- požadavky na informace pro vyšší úroveň.

Obsahem předávaných informací z kraje (krizové štáby krajů) nebo obce (krizové štáby určených obcí) cestou OPIS IZS na vyšší úroveň jsou zejména:

- situační zprávy,
- požadavky na zajištění pomoci,
- informace vyžádané z vyšší úrovně.

Hlášení mezi krizovými štáby, žádosti o pomoc

Zejména v prvních fázích řešení dopadů mimořádných událostí je klíčovým úkolem přenos, rychlé zpracování a správná interpretace informací. Z toho důvodu směrnice o KŠ ve své příloze závazně stanovila jednotnou podobu žádosti o pomoc a prvního hlášení spolu s jednotnou identifikační průvodkou krizové komunikace. Tato část směrnice o KŠ je závazná nejen pro orgány krajů a ORP, ale i pro orgány ostatních obcí, ať již zřídí nějaký KŠ a podávají hlášení, nebo jen žádají o pomoc.

8.2 Podrobnosti k Ústřednímu poplachovému plánu IZS

§ 7 odst. 2 písm. c) zákona o IZS ukládá Ministerstvu vnitra zpracovat ÚPP IZS. Jeho účel a použití jsou stručně popsány v § 20 odst. 1 zákona o IZS a v § 19 vyhlášky o IZS.

ÚPP IZS je základním dokumentem pro ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací. Obsahuje přehled sil a prostředků, které jsou k dispozici k účinnému nasazení kapacit sil a prostředků (tzv. odřadů) k zásahu nejpozději do 24 hodin kdekoli na území ČR v případě tak rozsáhlé mimořádné události, že nestačí vlastní kapacity krajů ani využití mezikrajské vzájemné výpomoci pro provedení záchranných a likvidačních prací. Tím je dán výběr odřadů zařazených do ÚPP IZS, jsou to většinou jedinečné odřady, které mají „schopnosti“ provádět vysoce specializované a technicky sofistikované činnosti nebo činnosti, k nimž je potřeba určitá míra logistické soběstačnosti a vysoká mobilita. Výraz „schopnost“ je mezinárodním kritériem pro vytváření přehledů odřadů, případně k deklarování nabídky mezinárodní pomoci. Odřady je možné kombinovat a zvyšovat tak rejstřík jejich „schopností“, tedy použitelnosti i pro netypické mimořádné události. Pro zabezpečení využitelnosti ÚPP IZS uzavřelo MV-GŘ HZS ČR několik desítek dvoustranných dohod o plánované pomoci na vyžádání, rámcových dohod o spolupráci a dohod o poskytnutí věcné a osobní pomoci s orgány veřejné správy i s podnikatelskými subjekty. Za obsah a aktualizaci ÚPP IZS odpovídá podle zákona o IZS MV-GŘ HZS ČR.

Vlastní obsah textové části ÚPP

Základní textová část je sjednocující dokument, který poměrně stručně charakterizuje výše popsany účel, použití ÚPP a některé další formálně nutné údaje.

Z věcného obsahu obsahuje především tři důležitá ustanovení. Stanoví, že síly a prostředky složek IZS jsou do ÚPP začleňovány jako logisticky samostatné **odřady** pod velením jediného velitele. Pokud některé síly a prostředky nejsou schopny působit alespoň po určitou dobu samostatně, je umožněno, aby byly začleněny do jiného odřadu, který bude povolán a nasazen k řešení mimořádné události (např. kynologové). Druhým důležitým ustanovením textové části ÚPP je informace o obsahu a rozsahu **operativní části ÚPP**, která jinak není vlastní součástí dokumentu jako takového a je uložena, aktualizována a používána pouze na OPIS MV-GŘ HZS ČR. Operativní dokumentace obsahuje veškeré seznamy sloužící pro spojení a vyrozumění složek IZS uvedených v přílohách 1 a 2 ÚPP IZS. Tím je zajištěna ochrana osobních dat, protože operativní dokumentace musí obsahovat i osobní adresy a telefonní čísla funkcionářů působících ve štábech a ve složkách IZS. Konečně zásadní důležitost má ustanovení, že síly a prostředky zařazené v ÚPP jsou zařaditelné do územních havarijních plánů pouze prostřednictvím OPIS MV-GŘ HZS ČR, tedy jinými slovy se souhlasem MV-GŘ HZS ČR.

Síly a prostředky uvedené v tabulce č. 1 přílohy č. 1 ÚPP IZS

Tabulka č. 1 přílohy č. 1 ÚPP je soupisem naprosto jedinečných (v Česku) a speciálních odřadů využitelných pro záchranné a likvidační práce. S takovými odřady může přímo disponovat Ústřední krizový štáb nebo Ministerstvo vnitra. Jejich využití kraji je možné pouze prostřednictvím OPIS MV-GŘ HZS ČR za předpokladu, že jejich požadavku bude dána priorita.

Tabulka č. 1 obsahuje také odřady Armády ČR. Armáda ČR má specifické postavení a úkoly a skutečně není možné, aby možnost povolání, nasazení nebo využití určité speciální síly a prostředky (zejména chemické, zdravotnické, vrtulníkové a ženijní) Armády ČR byla i v regionech. Dokonce ani OPIS MV-GŘ HZS ČR tyto síly a prostředky nepovolává zcela samostatně a automaticky přímo, ale vždy v součinnosti s operačním střediskem Generálního štábu Armády ČR.

V příloze č. 1 je dále začleněna tzv. USAR jednotka HZS ČR (viz níže kapitola poskytování pomoci do zahraničí) a Záchranný útvar HZS ČR. Poslední součástí ústředně koordinovaných složek IZS, které je oprávněn přímo povolání a nasazení pouze OPIS MV-GŘ HZS ČR, nikoli regiony, se staly mobilní i stacionární kapacity Státního ústavu jaderné, chemické a biologické ochrany Příbram-Kamenná.

Síly a prostředky uvedené v tabulce č. 2 přílohy č. 1 ÚPP IZS

V této tabulce jsou zařazeny odřady, které mohou být začleněny i do poplachového plánu toho kraje, ve kterém sídlí.

Základem odřadů začleněných v tabulce č. 2 přílohy č. 1 se staly hasičské odřady. Každý ze 14 HZS krajů je na základě interních norem HZS ČR povinen být připraven sestavit jeden „univerzální“ (vyhledávací, požární, povodňový, chemický a ekologický) záchranný odřad, který může být nasazen v jiném kraji podle situace. Druhou velkou skupinou odřadů určených hlavně k plnění úkolů souvisejících zejména s ochranou obyvatelstva jsou odřady pro ochranu obyvatelstva. Kraje mohou začleňovat odřady pro ochranu obyvatelstva do svých PP IZS krajů. Tabulku č. 2 doplňují vrtulníkové kapacity Policie ČR a skupiny pro radiační detekci Celní správy ČR.

8.3 Informace o chráněném pracovišti krizového štábu ministra vnitra a Ústředního krizového štábu v objektu MV-GŘ HZS ČR

Cílem investice bylo vybudovat moderní multifunkční pracoviště schopné nezávisle fungovat i při nebezpečí ohrožení mimořádnou událostí nebo teroristickým útokem pro:

- operační řízení HZS ČR, jednotek PO,
- ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací,
- kontaktní místo podle příslušných mezinárodních smluv,
- krizový štáb Ministerstva vnitra,
- Ústřední krizový štáb.

Vzniklé pracoviště je schopné plnit všechny tyto funkce nezávisle na okolí. K tomu účelu je vybaveno vodním a energetickým hospodářstvím a dále větracími, izolačními a filtračními technologiemi, zajišťujícími dostatek nezávadného ovzduší a vody.

9 Využití IZS při mezinárodní spolupráci

9.1 Mezinárodní smlouvy a dohody

Dohody na úrovni krajů

Kraje na základě zákona o IZS mají možnost vzájemného poskytování pomoci mezi sousedícími regiony různých států, a to na základě příhraničních dohod podle zákona o IZS. HZS kraje je oprávněn uzavírat tyto dohody „s příslušným územním celkem sousedního státu“, jedná se tedy o dohody na regionální úrovni. Podmínkou je zveřejnění dohody ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí.

Dohody o vzájemné pomoci se Slovenskem, Polskem Německem, a Rakouskem – tzv. přeshraniční dohody

ČR má uzavřeny mezistátní dvoustranné dohody o pomoci při katastrofách a živelních pohromách se všemi sousedními zeměmi a s Maďarskem, což umožňuje záchranným jednotkám v případě mimořádné události překračovat státní hranici ve zjednodušeném režimu. Dohody jsou součástí právního systému ČR, protože proběhly ve všech zemích ratifikačním procesem a jsou zveřejněny ve Sbírce mezinárodních smluv.

Výkon funkce Národního styčného bodu

➤ EU-MIC, NATO-EADRCC, MAAE, UN-OCHA

Základem a součástí prakticky každé mezinárodní úmluvy o odezvě na mimořádné události je vzájemné vyrozumění a varování a procedury s tím spjaté. Jednoduchým a osvědčeným způsobem je systém tzv. kontaktních bodů, což je stálá služba (často operační středisko), které vykonává funkci „poštáka“. Směrem zvenku přijme informaci o mimořádné události a předá ji kompetentnímu orgánu a obráceně rozesílá na ostatní kontaktní body (místa) smluvních států informaci o mimořádné události v mateřském státě upravenou do smluveného formátu. V ČR plní funkci kontaktního bodu pro nevojenské hrozby ve více případech OPIS MV-GŘ HZS ČR.

Podle úmluvy o přeshraničních účincích průmyslových havárií plní úlohu kontaktního místa ČR pro oznamování přeshraničních účinků průmyslových havárií. Plní funkci a úkoly kontaktních bodů pro EU-MIC, NATO-EADRCC, UN-OCHA a MAAE podle příslušných dokumentů, např. podle rozhodnutí rady Evropské unie

o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásazích civilní ochrany č. 2001/792/EC, Euratom, ze dne 23. října 2001, nebo v souladu s Rezolucí Valného shromáždění OSN č. 57/150 ze dne 10. prosince 2002, k posílení koordinace humanitární a záchranné pomoci při katastrofách.

Použité zkratky organizací:

EU-MIC – monitorovací a informační středisko Evropské komise;

NATO-EADRCC – Euroatlantické koordinační středisko pro katastrofy Severoatlantické aliance;

UN-OCHA – Úřad Organizace spojených národů pro koordinaci humanitárních záležitostí;

MAAE – Mezinárodní agentura pro atomovou energii;

Euratom – Evropské společenství atomové energie;

Důsledky členství v Evropské unii od 1. května 2004

➤ akční program Společenství pro oblast civilní ochrany (1999/847/EC)

Po vstupu do Evropské unie se staly pro ČR závazné dokumenty EU, které se zabývají i odezvou na mimořádné události, tedy předmětem činnosti IZS. Důležité je rozhodnutí Rady č. 1999/847/EC z 9. prosince 1999 ustavující Akční program Společenství v oblasti civilní ochrany (dále jen „program“). Tento program nemá v úmyslu vytěsnit vlastní opatření členských zemí na tomto poli, ale v souladu s principem vzájemné pomoci má tento systém podporovat a doplňovat. Dvěma hlavními prioritami programu jsou prevence katastrof a veřejná informovanost.

Program byl ustaven k tomu, aby přispěl k ochraně obyvatelstva, životního prostředí a majetku v případě přírodních a antropogenních katastrof. Účelem programu je napomáhat rozvoji spolupráce v této oblasti, doplňovat národní postupy a metody činnosti v civilní ochraně, podělit se o zkušenosti, vzájemně si pomáhat snižovat ztráty na lidských životech, počtu zraněných, materiálních a ekonomických škodách a škodách na životním prostředí. Program rovněž nabízí další různé akce a opatření – pracovní semináře, výměnu expertů a společná cvičení. Cílem těchto akcí je zkvalitnit stupeň připravenosti Společenství a vzájemně se podělit o zkušenosti a nové poznatky.

➤ databáze MIC EU (USAR tým, další odborníci apod.)

Severoatlantická aliance (NATO) vytvořila databázi zásahových prostředků a schopností (Assets and Capabilities), která má zajistit připravenost členských států,

na dožádání poskytnout pomoc jinému členskému státu na jeho území v případě teroristického útoku. Do databáze byly zařazeny předurčené zdroje, jejichž případné nasazení je uvažováno v „reálném čase“, avšak síly a prostředky nemusí být v pozici „stand by“ – v pohotovosti. Vyslání závisí na rozhodnutí národních orgánů při zhodnocení požadavku o pomoc.

Následně pak stejnou sestavu sil a prostředků přihlásila do databáze Společného informačního systému pro krizovou komunikaci CECIS (Common Emergency Communication Information System), kterou vytváří evropské instituce. Databáze v CECIS je určena pro širší využití než jen jako nástroj odezvy na teroristické útoky, vznikla s ideou napomáhat provozovat jakousi burzu poptávky a nabídky předurčených kapacit pro mezinárodní pomoc při velmi závažných mimořádných událostech (pohromách, technologických haváriích, katastrofách).

9.2 Poskytování pomoci do zahraničí

Zákonem o IZS je Ministerstvu vnitra dána pravomoc rozhodovat v dohodě s Ministerstvem zahraničních věcí o humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací.

Poskytování humanitární pomoci

Podle usnesení vlády č. 302/2004 je humanitární pomoc koordinována Ministerstvem zahraničních věcí, přičemž rozhodnutí o poskytnutí finančních prostředků na humanitární pomoc přísluší ministru zahraničních věcí do 5 mil. Kč, vládě nad 5 mil. Kč. Systém informování o potřebě humanitární pomoci nebo záchranné operace je založen na přenosu informací prostřednictvím kontaktních bodů státu (viz kapitolu OPIS MV-GŘ HZS ČR).

Při rozhodování o realizaci humanitární pomoci hrají důležitou roli zastupitelské úřady ČR v zahraničí, a to zejména v postiženém teritoriu a spolupráce s těmito úřady při přípravě, koordinaci a realizaci humanitární pomoci. ČR se také podílí na spolurozhodování při poskytování humanitární pomoci ze strany Evropské komise prostřednictvím Výboru pro humanitární pomoc (ECHO), který je jedním z největších světových poskytovatelů humanitární pomoci.

Trendem posledních let, vzhledem k úsilí donorů zlepšit koordinaci a efektivitu pomoci, je poskytování humanitární pomoci prostřednictvím mezinárodních organizací, nejčastěji prosazovanou formou je forma finančních příspěvků. V rámci zlepšení koordinace byl vyvinut instrument CAP (Consolidated Appeal Process – společné výzvy vládních i nevládních organizací na jednotlivé potřebné země, publikovaný každý rok v listopadu OCHA na následující rok) a instrument Flash Appeal v případě náhlých událostí. Z hlediska koordinace a efektivnosti finanční pomoci je nejčastěji užívaný způsob poskytnutí účelového příspěvku některé z mezinárodních organizací (vládních, nevládních), které v postiženém místě operují – nejčastěji OSN (WFP, UNHCR, UNICEF a další) či mezinárodní organizace červeného kříže (ICRC, IFRC). Možné je i poskytnutí finanční pomoci prostřednictvím české nevládní organizace, která v místě působí.

Vysílání sil a prostředků – záchranné týmy

Nařízením vlády č. 463/2000 Sb. byla závazně stanovena některá důležitá pravidla zapojování do mezinárodních záchranných operací. Úkoly Ministerstva vnitra na tomto poli plní MV-GŘ HZS ČR. Hlavní zásady zapojování sil a prostředků České republiky do mezinárodních záchranných operací a poskytování humanitární pomoci do zahraničí jsou shrnuty v materiálu Zapojení České republiky do mírových a záchranných operací a humanitární pomoci, který byl přijat usnesením vlády ČR č. 458 ze dne 9. května 2001. Na základě získaných zkušeností byly tyto zásady doplněny usnesením Bezpečnostní rady státu č. 10 ze dne 16. listopadu 2004 k Vytvoření podmínek pro zapojení občanů České republiky do civilních misí EU a dalších mezinárodních vládních organizací.

➤ Procedury před odletem (odjezdem)

Oficiálně vysílané záchranné týmy jsou odesílány k poskytnutí pomoci výhradně na základě žádosti postiženého státu. Jen za takto vysílané síly a prostředky přijímá stát odpovědnost. V zahraničí mnohdy působí i další týmy, které vysílají jiné instituce (např. nadace), spolky nebo privátní sektor. Není zájem tomu bránit, ale stát nemůže tyto iniciativy ani garantovat, ani finančně podporovat. Před vycestováním oficiálního záchranného týmu nebo experta zajišťuje MV-GŘ HZS ČR základní pojištění, víza apod.

➤ **Zkušenosti s nasazováním USAR týmu**

USAR jednotka (z anglického Urban Search and Rescue) je připravována, vybavována a v praxi využívána jako základní prvek a materiální báze pro zapojování České republiky do mezinárodních záchranných operací v zahraničí. MV-GŘ HZS ČR spolu s HZS hl. m. Prahy a HZS Moravskoslezského kraje vybavuje a cvičí tuto speciální jednotku zejména pro vyhledávací a záchranné operace v sutinách zřícených objektů. Hlavní část jednotky tvoří příslušníci HZS ČR a dále mohou být součástí jednotky zdravotníci, členové kynologických organizací, příslušníci Policie ČR a dalších složek IZS. Jednotka za dobu své existence byla nasazena např. v Turecku, Tunisku, ve Francii, Iránu, Pákistánu apod. Předpokladem úspěšného nasazování záchranných odřadů je především zvládnutí logistiky, a to nejen pro přesuny do cílové země (je citelně postrádáno velké nákladní letadlo), ale důležité je i zajištění logistiky přímo na místě.

10. Působnost Ministerstva vnitra v krizovém řízení, civilním nouzovém plánování, IZS a ochraně obyvatelstva v běžném a válečném stavu

Úkoly vyplývající z dodatkového protokolu z 8. června 1977 k Ženevským úmlouvám z 12. srpna 1949 týkající se civilní obrany – článek 61

Působnost Ministerstva vnitra potažmo MV-GŘ HZS ČR v záchranných profesích je založena v § 12 odst. 1 písm. g) a m) kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb. takto:

g) požární ochranu; m) krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém. Zákon o IZS definuje ochranu obyvatelstva v § 2 písm. e) takto: „ochranou obyvatelstva plnění úkolů civilní ochrany¹⁾, zejména varování, evakuace, ukrytí, a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení jeho života, zdraví a majetku,“ přičemž odkaz je na čl. 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmlouvám publikovaného ve Sbírce zákonů sdělením č. 168/1991. V tomto předpisu, ke kterému ČR přistoupila v roce 1990, se používá výhradně pojem „civilní obrana“. Výraz „civilní obrana“ v Ženevských protokolech v užším pojetí (civile defence) je téměř ekvivalentní výrazu „civilní ochrana“ používanému v zákoně o IZS. O některých úkolech civilní ochrany v užším

pojetí se podrobněji hovoří ve vyhlášce č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Věcný obsah Ženevských konvencí se z uvedeného důvodu netýká jen ozbrojených konfliktů, ale přiměřeně se využívá i pro oblast průmyslových havárií, znečištění moří, odezvy na terorismus apod. Věcným obsahem Ženevských konvencí je zajištění podmínek pro záchranné práce, zdravotnické služby včetně první pomoci, boj s požáry, zjišťování a označování nebezpečných oblastí, ochranu veřejného pořádku, zatemňování, bezodkladné pohřební služby a další úkoly.

Za běžného i válečného stavu tedy musí být ve státech respektujících Ženevské úmluvy zajištěny úkoly, které za běžného stavu plní v ČR ve značné míře zejména základní složky IZS buď samostatně, nebo ve vzájemné spolupráci.

Úkoly plněné v rámci IZS

Zákon o IZS je proto na rozdíl od krizového zákona platný i pro dobu válečného stavu. Lze tedy stručně konstatovat, že veškeré úkoly IZS budou plněny i za válečného stavu. K tomu je nutné přihlížet při obranném plánování. Součástí obranného plánování je nutné posílení složek IZS při válečném stavu, např. u příslušníků, zaměstnanců a členů složek IZS je možné zajistit jejich zproštění branné (mobilizační) povinnosti.

Úkoly plněné v rámci civilního nouzového plánování

V rámci úkolů civilního nouzového plánování je řešena mimo jiné i oblast tzv. kritické infrastruktury, která se zabývá budováním a ochranou objektů a zařízení nutných pro chod státu. Ve světle Ženevských protokolů je ovšem třeba věnovat pozornost zabezpečení funkčnosti požární ochrany a dalších civilních záchranných a ochranných systémů, např. budování požárních nádrží, dostatečně husté sítě objektů záchranné služby a stanic jednotek požární ochrany, monitorování prostředí apod.

Úkoly IZS plněné v rámci ochrany obyvatelstva

S ohledem na skutečnost, že zákon o IZS spojuje řešení záchranných a likvidačních prací s oblastí úkolů ochrany obyvatelstva, došlo i k faktickému propojení obou oblastí na základě hlavní a nejpočetnější výkonné složky IZS, kterou jsou sbory profesionálních i dobrovolných hasičů. V běžné době postačují síly HZS

ČR na zajištění značné části specializovaných činností v ochraně obyvatelstva, zejména v oblasti varování, evakuace a dekontaminace. Na základě dohod IZS k územním havarijním plánům jsou zajištěny určité segmenty kapacit využitelné i k plnění některých potřebných opatření k ochraně obyvatelstva za případného válečného stavu.

Zbývající úkoly

Celý naznačený rejstřík úkolů vyplývajících ze Ženevských úmluv by měl být pro běžný stav kapacitně naplněn v havarijních plánech krajů, jejichž realizace závisí zejména na akceschopnosti složek IZS. Na druhé straně je zřejmé, že pro válečný stav není možné zatěžovat IZS dalšími úkoly (budování provizorních úkrytů, zatemňování, plošné odmořování, pohřební služby apod.).

POŽÁRNÍ OCHRANA

Obsah

1	Úvod	4
2	Vybrané právní předpisy požární ochrany	5
3	Současná organizace požární ochrany v ČR.....	7
4	Veřejná správa na úseku požární ochrany	8
4.1	Hasičský záchranný sbor ČR	9
4.2	Kraj.....	14
4.3	Obec.....	15
5	Povinnosti na úseku požární ochrany	17
5.1	Požární bezpečnost staveb a technologií.....	17
5.2	Požární bezpečnost provozu.....	19
5.3	Povinnosti fyzických osob.....	24
6	Organizace Hasičského záchranného sboru České republiky.....	26
7	Síly a prostředky požární ochrany mimo HZS ČR	28
8	Jednotka SDH obce.....	29
9	Plošné pokrytí území ČR jednotkami požární ochrany	33
10	Kategorie jednotek požární ochrany	34
11	Mezikrajská a mezinárodní spolupráce v požární ochraně	35
12	Odborná příprava a způsobilost hasičů	36
13	Statistiky požární ochrany.....	41
14	Zdroje financování požární ochrany	42
15	Zajišťování požární ochrany při ohrožení státu a válečném stavu.....	45

1 Úvod

Ochrana před požáry sahá hluboko do minulosti. Používání ohně posunulo člověka na „vyšší životní úroveň“. Současně mu ale oheň = požár působil, a do dnešní doby stále působí, škody jak na zdraví, tak na majetku. Požár lze stručně definovat jako každé nežádoucí hoření, které působí nějakou škodu. Požár (jako každé hoření) se řídí přírodními zákony. K jeho vzniku jsou nutné tři podmínky, hořlavá látka, oxidant a iniciátor hoření. K zamezení hoření stačí vyloučit jednu ze tří podmínek. Toto neplatí v případě samovznětlivých látek. Při samovznícení se látka zahřeje na teplotu hoření, případně exploze, vývinem energie v látce samé.

Člověk vždy hledal způsoby, jak požáru zabránit a jak omezit jeho šíření. Jak je výše uvedeno, stačí vyloučit jednu podmínku – hořlavou látku, oxidant nebo iniciátor hoření. Zdánlivě je to jednoduchá věc. A přesto není snadné tohoto cíle dosáhnout. Ze statistických údajů vyplývá, že v současné době je nejčastější příčinou vzniku požáru lidská nedbalost, popř. technická závada. Nejvíce se na vzniku požáru podílí selhání člověka. Nemalé problémy působí rozvoj materiálů a technologií. Na trh přicházejí nové látky a výrobky, používají se nové technologie, aniž by bylo mnohdy ověřeno, za jakých podmínek je možné s nimi bezpečně pracovat. Ale ani v přírodě nejsou požáry ničím neobvyklým. Nejčastější příčinou požáru je úder blesku. Ale příroda se s tím vždy dovedla vypořádat sama.

Lidská společnost si vytvořila pravidla chování lidí, která by měla předcházet vzniku požáru. Požár nelze zcela eliminovat. Když k požáru dojde, tak musí být minimalizováno jeho šíření a musí být vytvořeny podmínky pro evakuaci a zásah jednotek požární ochrany. Proto byly vytvořeny nástroje, jak předcházet vzniku požáru, což jsou předpisy. Každý by se měl chovat tak, aby nezpůsobil svým chováním/jednáním požár. Ale předpisy nelze ošetřit vše. Jednak by to bylo neekonomické, náklady by byly opravdu velice vysoké. A jednak se musí při tvorbě předpisů dbát na to, aby omezení, tzn. povinnosti adresátů předpisu, byla adekvátní zamýšlenému cíli. Aby byly platné předpisy dodržovány, existuje státní správa, která dbá na jejich dodržování a má pravomoci ukládat sankce. Když už k požáru dojde, jsou zřízeny jednotky požární ochrany, které zasahují, tzn. zachraňují osoby, zvířata a majetek a likvidují požár. A nakonec nastupuje zjišťovatel příčin vzniku požárů, který zjišťuje nejen příčinu vzniku požáru, ale i způsoby jeho šíření a porušení předpisů. Tyto poznatky se statisticky evidují a analyzují pro další využití.

2 Vybrané právní předpisy požární ochrany

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, vytváří podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech prostřednictvím ukládání povinností ministerstvům a jiným správním úřadům, právnickým osobám a fyzickým osobám a dále vyjádřením působnosti a postavení orgánů státní správy i samosprávy a postavení a povinností jednotek požární ochrany.

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru), upravuje organizaci, řízení a úkoly Hasičského záchranného sboru ČR, včetně práv a povinností příslušníků.

Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně, ve znění nařízení vlády č. 498/2001 Sb., rozpracovává v podrobnostech povinnost krajů a obcí vést stanovenou dokumentaci požární ochrany. Obsahuje konkrétní druhy dokumentace a její obsah.

Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), ve znění vyhlášky č. 221/2014 Sb. (dále jen „vyhláška o požární prevenci“), stanovuje podrobnosti k plnění povinností právnických osob a fyzických osob a ke způsobu výkonu státního požárního dozoru.

Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů, řeší jednotky požární ochrany – plošné pokrytí, vnitřní organizaci a vybavení, řízení, podmínky akceschopnosti, zásady velení a činnosti hasičů při zásahu a odbornou způsobilost a odbornou přípravu příslušníků.

Nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb, ve znění vyhlášky č. 268/2011 Sb., stanoví technické podmínky požární ochrany pro navrhování, provádění a užívání stavby.

Vyhláška č. 87/2000 Sb., kterou se stanoví podmínky požární bezpečnosti při svařování a nahřívání živců v tavných nádobách, řeší problematiku uvedenou ve svém názvu.

Vyhláška č. 34/2016 Sb., o čištění, kontrole a revizi spalinové cesty, upravuje podrobnosti, jak udržovat spalinovou cestu bezpečnou z hlediska požární ochrany.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti za přestupek, druhy správních trestů a ochranných opatření a zásady pro jejich ukládání, postup před zahájením řízení o přestupku a postup v řízení o přestupku.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů upravuje územní plánování, stavební řád a podmínky pro projektovou činnost a provádění staveb.

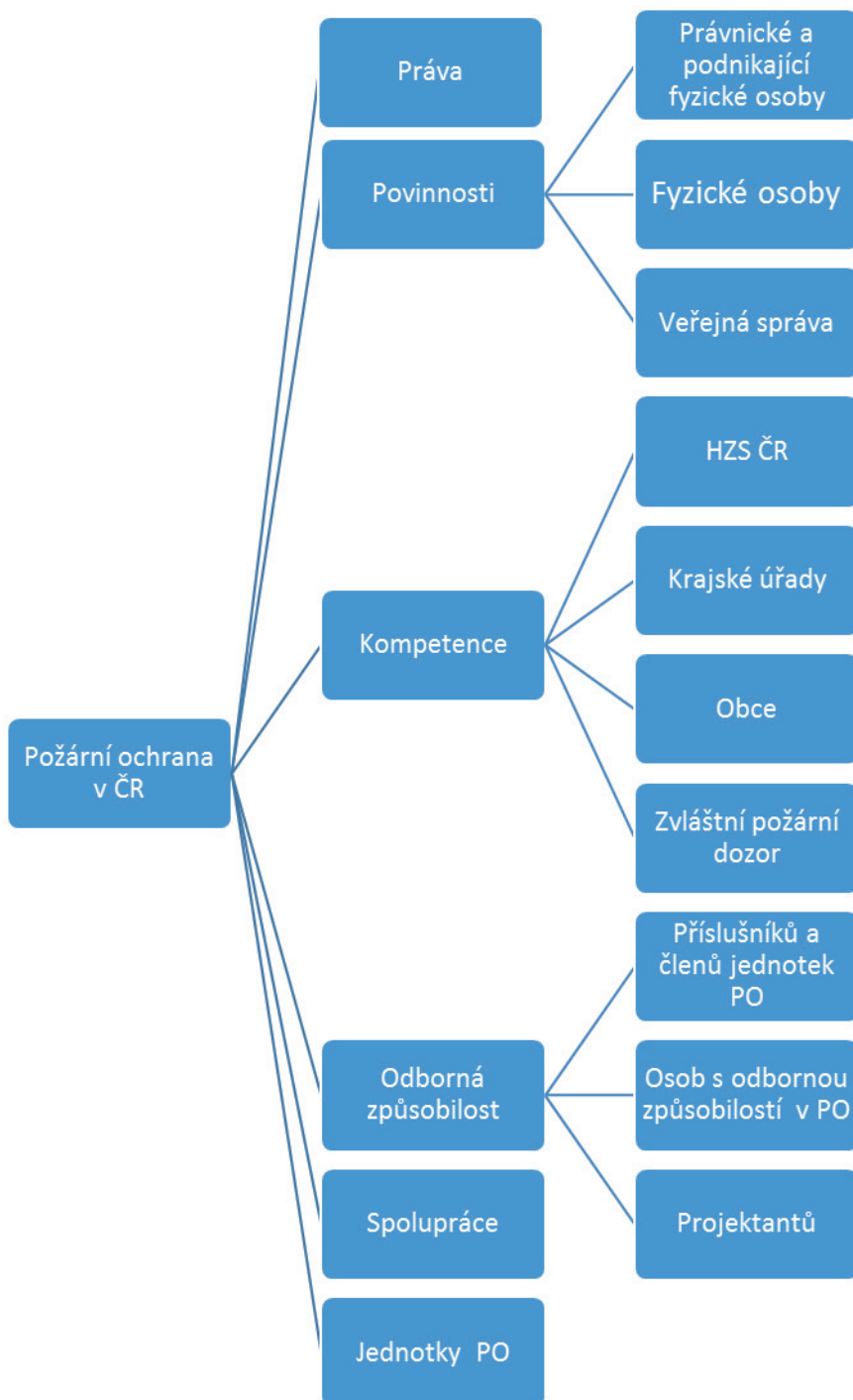
Nařízení krajů:

- plošné pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany,
- řeší podmínky požární bezpečnosti
  - zdrojů vody k hašení požárů a tyto zdroje určuje,
  - požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru,
  - požární ochrany v budovách zvláštního významu,
  - požární ochrany při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob.

Obecně závazné vyhlášky obcí:

- požární řád obce,
- podmínky k zabezpečení požární ochrany při akcích, kterých se zúčastní větší počet osob.

3 Současná organizace požární ochrany v ČR

Obr. č. 1 Schéma požární ochrany v ČR

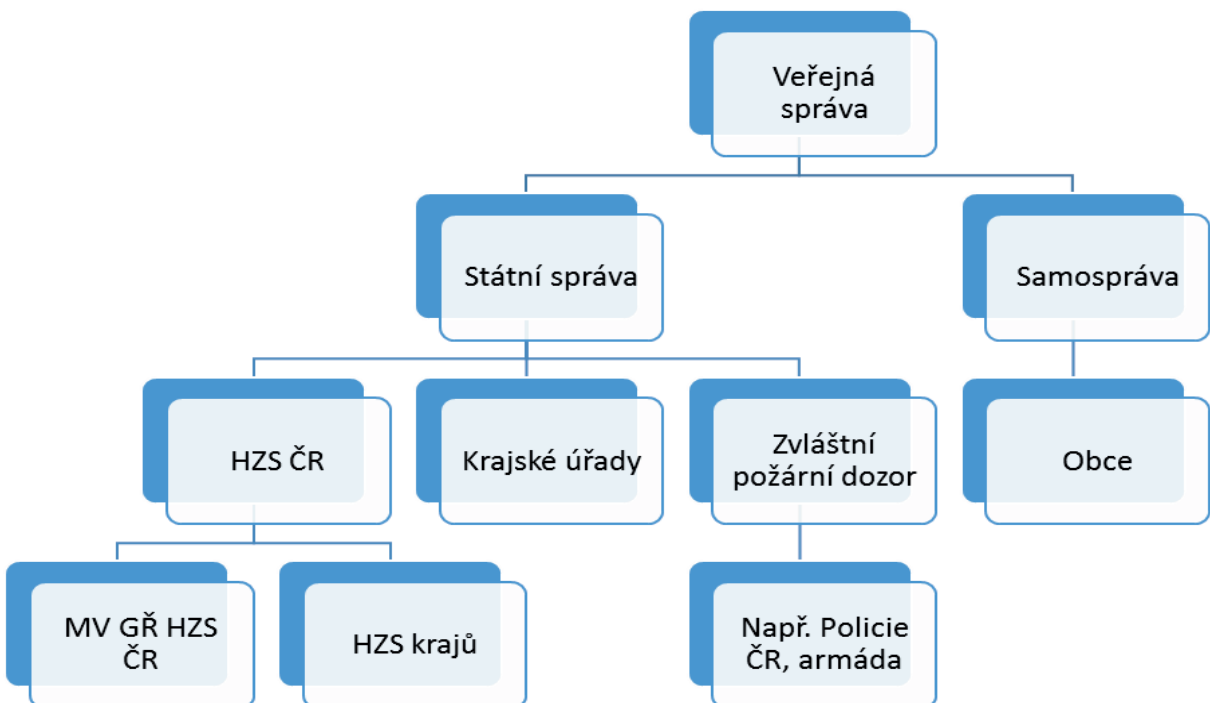
Organizace požární ochrany je uspořádána do logického systému, který je ověřen desítkami let fungování. V průběhu času dochází ke změnám v naší společnosti, které se promítají i do požární ochrany. Ale systém nenarušují.

Požární ochrana je organizována jako soustava povinností, které jsou adresovány právníckým a fyzickým osobám, ale i veřejné správě, a na druhé straně jsou kompetence veřejné správy, které vytvářejí právní prostředí, kontrolují a vymáhají dodržování zákonnosti a také vytváření podmínky pro hašení požárů.

Základními cíli požární ochrany jsou:

- a) zamezit vzniku požáru,
- b) v případě jeho vzniku omezit jeho šíření, a tím minimalizovat škody,
- c) vytvořit podmínky pro evakuaci a zásah jednotek požární ochrany.

4 Veřejná správa na úseku požární ochrany

Obr. č. 2 Veřejná správa, která má stanoveny kompetence na úseku požární ochrany

Požární ochrana je svěřena do působnosti Ministerstva vnitra na základě zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústředním orgánem státní správy je MV-GŘ HZS ČR. Stěžejní výkon státní správy v území vykonávají hasičské záchranné sbory krajů. Dalšími subjekty, které dotvářejí konkrétní podmínky požární ochrany na daném území, jsou územní samosprávné celky kraje a obce, jejichž působnost je rozložena jak do výkonu přenesené působnosti, tak do samosprávy.

Orgány státní správy na úseku požární ochrany při své činnosti spolupracují s ostatními správními úřady, orgány státní správy a samosprávy, jinými orgány a organizacemi. Zjistí-li při své činnosti porušení předpisů a nejsou-li oprávněni požadovat zjednání nápravy, oznamují tuto skutečnost příslušným orgánům, které mají pravomoc v dané věci konat.

4.1 Hasičský záchranný sbor ČR

Příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen „HZS ČR“) jsou oprávněni provádět potřebná zjištění a služební úkony (tj. činnosti prováděné při výkonu státní správy v oboru působnosti Hasičského záchranného sboru ČR, nahlížet do příslušné dokumentace, požadovat potřebnou součinnost a vstupovat do objektů a zařízení a jsou rovněž oprávněni ke vstupu na pozemek na dobu nutnou k řádnému provedení těchto činností. Při výkonu státní správy se příslušníci prokazují služebním průkazem. Osoby pověřené plněním úkolů na úseku požární ochrany jsou povinny zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které v obecném zájmu nebo v zájmu zúčastněných osob mají zůstat utajeny před nepovolanými osobami. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení služebního poměru nebo po splnění úkolu. Příslušníci jsou povinni při plnění úkolu HZS ČR dbát, aby jiné osobě nevznikla bezdůvodná újma a aby případný dopad do jejich práv a svobod nepřekročil míru nutnou k dosažení účelu sledovaného plněným úkolem.

V rámci výkonu státní správy se vykonává zejména tzv. státní požární dozor, který je stěžejní oblastí v dozorování povinností daných předpisy o požární ochraně a některých činnostech s tím souvisejících. Státní požární dozor vykonávají místně

příslušné hasičské záchranné sbory krajů a ve vyjmenovaných případech generální ředitelství. Vykonává se jak u právnických osob, tak u osob fyzických i u správních úřadů a územněsprávních celků.

U vybraných subjektů či objektů se vykonává tzv. zvláštní požární dozor. Rozsah je stejný jako u státního požárního dozoru, ale výkon provádějí jiné úřady, např. Policie ČR, Armáda ČR, Vězeňská správa apod.

Státní požární dozor se vykonává zejména:

- a) kontrolou dodržování povinností stanovených předpisy o požární ochraně,
- b) posuzováním stavební dokumentace k novým i měněným stavbám u definovaných staveb,
- c) ověřováním, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti staveb schválené podle předchozího bodu při uvádění staveb do užívání,
- d) schvalováním posouzení požárního nebezpečí a dokumentace zdolávání požárů,
- e) zjišťováním příčin vzniku požárů,
- f) ukládáním opatření k odstranění zjištěných nedostatků při kontrolní činnosti a kontrolou plnění těchto opatření.

Ochrana před požáry začíná již při umísťování staveb do území a vlastním projektováním staveb. Pravidla požární bezpečnosti staveb slouží k omezení možnosti vzniku požáru a jeho šíření uvnitř i vně stavby, k zajištění bezpečné evakuace a zásahu hasičů. Stát prostřednictvím správních úřadů dozoruje, zda jsou tato pravidla dodržována. Bez souhlasu příslušného orgánu nemůže být stavba uvedena do užívání. Je důležité zdůraznit, že při výkonu státního požárního dozoru podle výše uvedených písm. b) a c) vystupuje hasičský záchranný sbor kraje, popř. generální ředitelství jako dotčený orgán státní správy podle stavebního zákona. Veškerá řízení jsou vedena stavebními úřady.

Jestliže je provozována nějaká činnost právnickou osobou nebo podnikající fyzickou osobou, stát opět prostřednictvím svých úřadů kontroluje, zda jsou dodržována pravidla požární ochrany stanovená pro tyto činnosti. Pokud je provozována činnost, která vykazuje vysoké požární nebezpečí, musí být stanovena individuální pravidla, která musí orgán státní správy odsouhlasit, a tím potvrdit, že navržená míra ochrany je pro provozovanou činnost dostačující. Pokud činnost

vykazuje složité podmínky pro zásah, musí provozovatel nechat zpracovat dokumentaci zdolávání požárů, kterou schvaluje státní požární dozor. Tato dokumentace je určena pro zásah jednotek požární ochrany. Také fyzické osoby mohou být v určitých případech kontrolovány, zda svým chováním neporušují povinnosti směřující k předcházení požárům.

Jestliže vznikne požár, zjišťuje se příčina vzniku požáru a také to, zda byly porušeny předpisy o požární ochraně. Informace získané při zjišťování příčin vzniku požáru a další informace o požárech se zadávají do databáze a využívají zejména pro preventivní působení, kontrolní činnost, ale i pro úpravu předpisů. Provádět preventivně výchovnou činnost je také jeden z důležitých úkolů, který plní orgány na úseku požární ochrany. Požární prevence a její úspěšné konání je podmíněno rozsáhlou spoluprací s výzkumnými ústavy, školami, dobrovolnými sdruženími a dalšími subjekty.

Obr. č. 3 Kompetence HZS ČR pro zajištění ochrany před požáry

Posuzování stavební dokumentace a ověřování, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti vyplývající ze schválené projektové dokumentace

V rámci řízení vedených stavebními úřady podle stavebního zákona (např. územní řízení, stavební řízení apod.) vystupuje orgán státního požárního dozoru jako

dotčený orgán státní správy, který hájí zájmy státu, potažmo občanů, na úseku požární ochrany. V rámci této činnosti posuzuje podklady pro řízení – požárně bezpečnostní řešení stavby. Výsledkem je stanovisko nebo závazné stanovisko. Před uvedením stavby do provozu orgán státního požárního dozoru ověřuje, zda byly dodrženy podmínky schváleného požárně bezpečnostního řešení stavby, bez jeho kladného stanoviska nemůže být stavba uvedena do užívání.

Schvalování posouzení požárního nebezpečí činností s vysokým požárním nebezpečím

Jestliže je provozována činnost s vysokým požárním nebezpečím, musí být zpracována speciální dokumentace nazvaná „Posouzení požárního nebezpečí“. Tato dokumentace upravuje pravidla provozování činnosti z hlediska požární bezpečnosti. Posouzení požárního nebezpečí se předkládá ke schválení orgánu státního požárního dozoru před započítím provozování činnosti s vysokým požárním nebezpečím. Výsledkem schvalování je rozhodnutí o schválení, popř. neschválení této dokumentace požární ochrany. Po jejím schválení jsou opatření uvedená v této dokumentaci pro provozovatele závazná.

Schvalování dokumentace zdolávání požárů

Jestliže je provozována činnost, kde jsou složité podmínky pro zásah, musí být zpracována speciální dokumentace nazvaná „Dokumentace zdolávání požárů“. Tato dokumentace popisuje stav provozované činnosti a jejích rizik z hlediska zásahu jednotek požární ochrany. Předkládá se ke schválení orgánu státního požárního dozoru před započítím provozování činnosti. Výsledkem schvalování je rozhodnutí o schválení, popř. neschválení této dokumentace požární ochrany.

Požární kontroly

Účelem požárních kontrol je dozorovat, jak jsou dodržovány předpisy o požární ochraně při běžném provozu činností nebo chování obyvatel. Za předpisy o požární ochraně se považují zákon o požární ochraně, předpisy vydané na jeho základě nebo jiné předpisy upravující povinnosti na úseku požární ochrany.

Při požární kontrole může být kontrolována požární ochrana v celém rozsahu zákonných povinností – komplexní kontrola, nebo částečně v rozsahu, který si určí orgán státního požárního dozoru – tematická kontrola. Předmětem kontroly může být i kontrola akceschopnosti jednotky požární ochrany. Odstranění nedostatků zjištěných při požární kontrole se kontroluje v rámci kontrolní dohlídky. Z požárních

kontrol se vyhotovuje protokol. V případě zjištění nedostatků je kontrolovaná osoba povinna ve stanoveném termínu podat orgánu státního požárního dozoru písemnou zprávu o odstranění nedostatků.

Zjišťování příčin vzniku požárů

Účelem zjišťování příčin vzniku požáru je primárně určit příčinu jeho vzniku, popř. šíření. Současně se zjišťují další důležité informace, např. porušení předpisů. Zjišťování příčin vzniku požárů je ve většině případů prováděno v součinnosti s Policií ČR, která šetří, zda nedošlo k trestnému činu, popř. zda nedošlo k přestupku. Výsledky a závěry zjišťování příčin vzniku požárů se uvádějí do odborných vyjádření a mohou se využívat pro další řízení, a to jak orgánů působících na úseku požární ochrany, tak jiných, např. orgánů činných v trestním řízení. Výsledky zjišťování příčin vzniku požárů jsou využívány i osobami, u kterých vznikl požár, při uplatňování náhrady škody u pojišťoven.

Sankce

Ukládání pokut je jedním z donucovacích nástrojů státní správy. Sankce slouží zejména k vymáhání právních pravidel daných předpisy o požární ochraně. Smyslem sankce je především ochrana společnosti a obnovení bezpečného provozu nebo chování. Pokud dojde k porušení povinnosti na úseku požární ochrany, hasičské záchranné sbory krajů ukládají sankci, jejíž výše se odvíjí od závažnosti a doby trvání protiprávního stavu. Pokuta je příjmem státního rozpočtu.

Pokuty právníkům osobám a podnikajícím fyzickým osobám

Za porušení povinnosti stanovené zákonem o požární ochraně může být uložena pokuta za přestupek až do výše 1 000 000 Kč s ohledem na kategorii provozované činnosti podle míry požárního nebezpečí, resp. 10 000 000 Kč např. za zrušení jednotky požární ochrany bez souhlasu hasičského záchranného sboru kraje. Za opětovné porušení povinnosti, za kterou jí byla v předchozích třech letech uložena pokuta pravomocným rozhodnutím, může být uložena další pokuta až do výše dvojnásobku. Uložení pokuty nezbavuje povinnosti odstranit závadný stav ve stanovené lhůtě. Uložení pokuty zůstává nedotčena odpovědnost za způsobenou škodu a postih zaměstnanců podle pracovněprávních předpisů.

Hrozí-li bezprostřední nebezpečí vzniku požáru a k odstranění tohoto nebezpečí nestačí jiná opatření, orgán vykonávající státní požární dozor je oprávněn vyloučit věc z užívání, zastavit činnost nebo zastavit provoz. Užívat věc, obnovit

provoz nebo činnost lze až po odstranění nedostatků a jen s písemným souhlasem orgánu státního požárního dozoru, který ve výše uvedených věcech rozhodl.

Řízení o uložení pokuty i vyloučení věci z užívání a zastavení činnosti či provozu se řídí pravidly uvedenými v zákoně o přestupcích a ve správním řádu. Účastník řízení má právo se proti těmto rozhodnutím odvolat. Sankce ukládá vždy hasičský záchranný sbor kraje a odvolacím orgánem je MV-GŘ HZS ČR.

Pokuty fyzickým osobám

Za porušení každé povinnosti stanovené zákonem o požární ochraně může být fyzické osobě uložena pokuta za přestupek až do výše 10 000 Kč, 20 000 Kč nebo 25 000 Kč podle závažnosti protiprávního jednání.

4.2 Kraj

Kraj na úseku požární ochrany vystupuje jako orgán státní správy vykonávající přenesenou působnost (krajský úřad) a jako samosprávný celek (kraj).

Krajský úřad:

- a) projednává koncepci požární ochrany v kraji,
- b) vytváří podmínky pro dislokaci a vybavení jednotek požární ochrany Hasičského záchranného sboru ČR,
- c) organizuje s hasičským záchranným sborem kraje požární ochranu v období stavu ohrožení státu a válečného stavu,
- d) hradí k zabezpečení plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany náklady jednotkám sborů dobrovolných hasičů vybraných obcí,
- e) prostřednictvím rady kraje stanoví nařízením kraje podmínky k zabezpečení
  - plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany,
  - zdrojů vody k hašení požárů a tyto zdroje určuje,
  - požární ochrany v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru,
  - požární ochrany v budovách zvláštního významu,
  - požární ochrany při akcích, kterých se zúčastňuje větší počet osob.

Kraj

- a) projednává roční zprávu o stavu požární ochrany v kraji,
- b) k zabezpečení plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany přispívá hasičskému záchrannému sboru kraje na financování jeho potřeb a obcím na financování potřeb jejich jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí.

4.3 Obec

Obec na úseku požární ochrany vystupuje jako orgán státní správy vykonávající přenesenou působnost (obecní úřad) a jako samosprávný celek (obec).

Obec v samostatné působnosti na úseku požární ochrany:

- a) zřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, která provádí hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech a plní další úkoly podle zvláštního právního předpisu ve svém územním obvodu; členům jednotky sboru dobrovolných hasičů obce za hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech v mimopracovní době poskytuje odměnu,
- b) udržuje akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce,
- c) zabezpečuje odbornou přípravu členů jednotky sboru dobrovolných hasičů obce,
- d) zabezpečuje materiální a finanční potřeby jednotky sboru dobrovolných hasičů obce a požární ochrany,
- e) zajišťuje péči o členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, jakož i péči o zaměstnance zařazené v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, členy jiných jednotek sborů dobrovolných hasičů obce nebo podniků, popřípadě i o osoby vyzvané k poskytnutí osobní pomoci podle § 18, jestliže zasahují za ztížených podmínek nebo u déle trvajících zásahu na území obce,
- f) poskytuje náhradu ušlého výdělku členu jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, který se ve své pracovní době nebo v době, ze které mu plyne příjem ze samostatné činnosti, zúčastní zásahu při požáru nebo jiných záchranných prací při živelních pohromách nebo jiných mimořádných událostech nebo nařízeného cvičení anebo nařízené odborné přípravy,
- g) zabezpečuje a hradí pro členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce preventivní zdravotní prohlídky,

- h) zabezpečuje výstavbu a údržbu objektů požární ochrany a požárně bezpečnostních zařízení, zejména pro potřeby svého územního obvodu,
- i) zpracovává stanovenou dokumentaci požární ochrany,
- j) zřizuje ohlašovnu požárů a další místa, odkud lze hlásit požár,
- k) zabezpečuje zdroje vody pro hašení požárů a jejich trvalou použitelnost a stanoví další zdroje vody pro hašení požárů a podmínky pro zajištění jejich trvalé použitelnosti,
- l) umožňuje dislokaci jednotek hasičského záchranného sboru v katastrálním území obce podle nařízení kraje a přispívá na provoz a vybavení těchto jednotek,
- m) spolupracuje se sousedními obcemi při plnění úkolů k zabezpečení požární ochrany; za tím účelem mohou obce soustřeďovat finanční prostředky,
- n) organizuje preventivně výchovnou činnost,
- o) obecně závaznou vyhláškou
  1. vydává požární řád obce,
  2. stanoví podmínky k zabezpečení požární ochrany při akcích, kterých se zúčastní větší počet osob.

Obec plní obdobně povinnosti uložené tímto zákonem právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám.

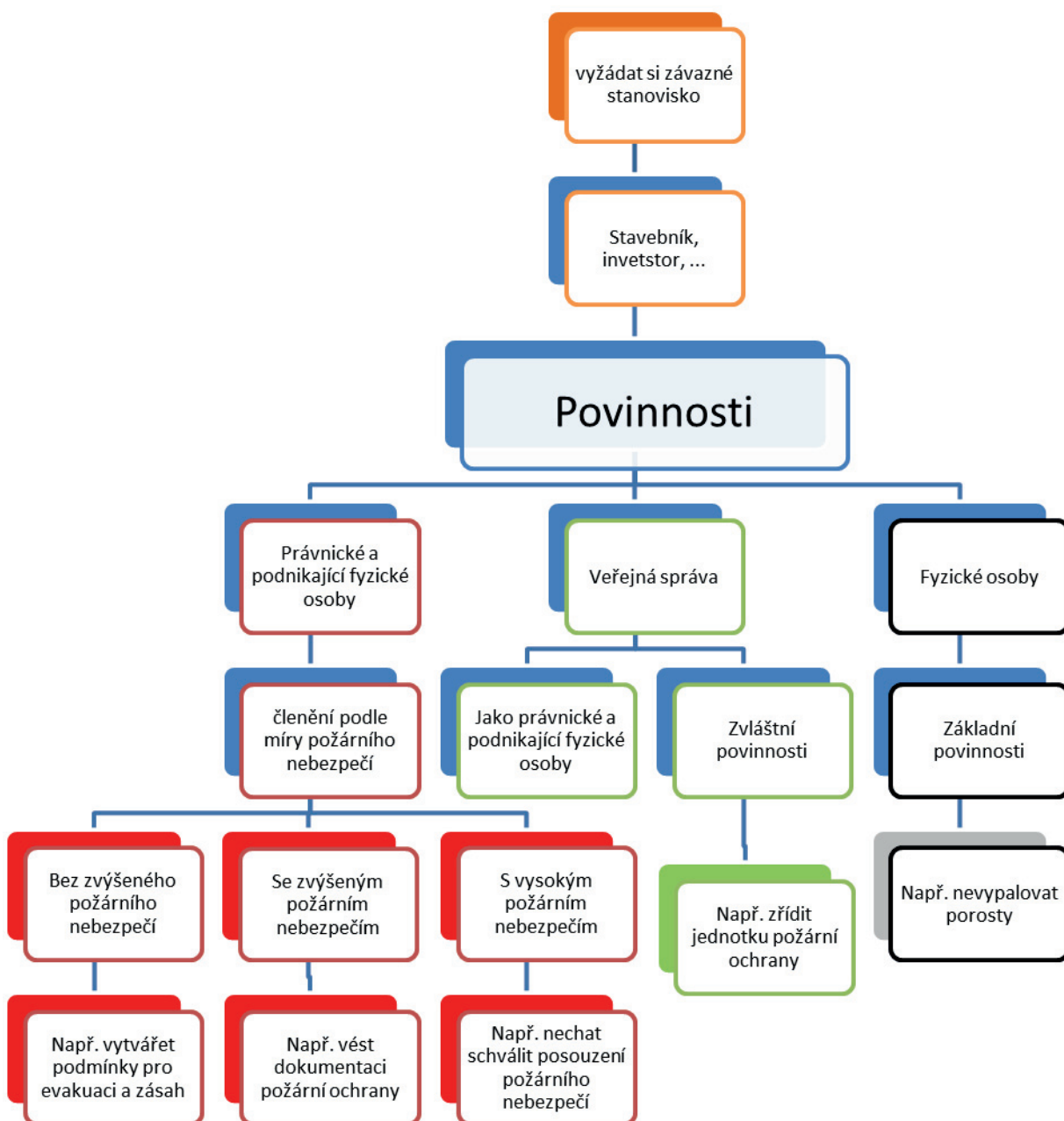
Obecní úřad na úseku požární ochrany:

- a) zajišťuje účast velitelů a strojníků jednotky sboru dobrovolných hasičů obce na jejich odborné přípravě,
- b) zajišťuje úkoly požární ochrany pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Vybrané obecní úřady:

- a) zabezpečují podle požárního poplachového plánu kraje hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech mimo svůj územní obvod,
- b) zabezpečují akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce k zásahům mimo svůj územní obvod,
- c) na základě nařízení kraje, kterým se stanoví podmínky plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany, zabezpečují nepřetržitou pracovní pohotovost mimo pracoviště v počtu nejméně jednoho požárního družstva o sníženém početním stavu.

5 Povinnosti na úseku požární ochrany

Obr. č. 4 Struktura povinností podle zákona o požární ochraně

5.1 Požární bezpečnost staveb a technologií

Tato část požární prevence se vztahuje na všechny osoby, které žádají o vydání závazného stanoviska k požárně bezpečnostnímu řešení stavby v řízeních

podle stavebního zákona včetně uvedení stavby do užívání. Velice důležitá je skutečnost, že povinnost je zakotvena ve stavebním zákonu, předpisy o požární ochraně stanovují rozsah požárně bezpečnostního řešení a postup pro bezpečné navržení stavby z hlediska požární bezpečnosti. Požárně bezpečnostní řešení může zpracovat pouze osoba k této činnosti oprávněná podle zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

V České republice jsou vytvořena pravidla pro navrhování staveb a jejich umístování v území, která vycházejí z platných předpisů stavebního práva. Specifická oblast požární bezpečnosti staveb tato pravidla doplňuje s tím, že stavba musí být umístěna a navržena tak, aby podle druhu splňovala technické podmínky požární ochrany na odstupové vzdálenosti a požárně nebezpečný prostor, zdroje požární vody a jiného hasiva, vybavení stavby požárně bezpečnostním zařízením, přístupové komunikace a nástupní plochy, zabezpečení stavby či území jednotkami požární ochrany. Při navrhování stavby musí být splněny podmínky na stavební konstrukce a technologická zařízení, evakuaci osob a zvířat. Obecně se požadavky na požární bezpečnost staveb začaly uplatňovat v ČR od 70. let minulého století.

Pro celkový přehled informací důležitých pro bezpečné užívání stavby uvádíme několik základních prvků požární bezpečnosti staveb. Aby se zamezilo šíření požáru ve stavbě, rozděluje se stavba na požární úseky, které jsou ohraničeny požárně dělicími konstrukcemi. Z požárního úseku se požár nerozšíří po dobu stanovenou výpočtem podle platných předpisů, která je uvedena v projektu konkrétní stavby (např. 15, 30, 45, 90 minut a výše – podle druhu stavby a provozu), protože požárně dělicí konstrukce odolávají působení požáru po stanovenou dobu. K zamezení přenesení požáru z jedné stavby na druhou se výpočtem stanovují odstupové a bezpečnostní vzdálenosti okolo stavby. K bezpečné evakuaci osob ze stavby slouží únikové cesty (chráněné požárně dělicími konstrukcemi od ostatních částí stavby, nebo nechráněné). Některé chráněné únikové cesty jsou dimenzovány i na zásah jednotek požární ochrany. Pro účinný zásah jednotek požární ochrany jsou projektovány také přístupové cesty ke stavbě a nástupní plochy pro požární techniku, včetně zdrojů vody pro hašení požáru, popř. jiného vhodného hasiva. Důležitými prvky stavby jsou požárně bezpečnostní zařízení, která slouží podle konkrétních požadavků např. pro signalizaci vzniklého požáru (elektrická požární

signalizace), pro potlačení požáru (stabilní hasicí zařízení), pro usměrňování pohybu kouře při požáru (zařízení pro odvod kouře a tepla), pro únik osob (požární nebo evakuační výtah), pro zásobování požární vodou (hydranty), pro omezení šíření požáru (požární klapka, požární dveře).

5.2 Požární bezpečnost provozu

Zákon o požární ochraně ukládá právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám zabezpečovat plnění povinností jako nedílnou součást své řídicí, hospodářské nebo jiné základní činnosti a neodkladně odstraňovat zjištěné nedostatky.

Stejně povinnosti plní i ministerstva či jiné státní orgány při provozování vlastních činností.

Rozsah povinností stanovený zákonem o požární ochraně je odlišný podle toho, jaké činnosti jsou konkrétním provozovatelem vykonávány. Je velice důležité si uvědomit, že povinnosti jsou směřovány k jednotlivým činnostem a nikoli k objektům. Činnosti jsou charakterizovány konkrétními znaky, definovanými zákonem o požární ochraně. Každá činnost musí být posouzena individuálně. Provozovateli činnosti je dána možnost, aby si v rámci plnění svých povinností v závislosti na míře požárního nebezpečí upravil celkovou organizaci požární ochrany optimálním způsobem. Předpisy o požární ochraně nevyžadují žádné duplicitní dokumenty/dokumentaci apod. a dávají možnost zapracovat požadavky požární ochrany do celkového systému bezpečnosti. Samozřejmě musí být dodržena určitá pravidla týkající se zejména odbornosti osob, které mohou určité činnosti vykonávat, a rozsahu a obsahu dokumentace. Dokumentací požární ochrany se jednak stanovují podmínky požární bezpečnosti provozovaných činností, a také se prokazuje plnění některých povinností stanovených předpisy o požární ochraně.

Právnické osoby a podnikající fyzické osoby plní povinnosti na úseku požární ochrany ve všech prostorách, které užívají k provozování činnosti. Povinnosti jsou směřovány k provozovateli činnosti a nikoli k majiteli objektu. To znamená, že není rozhodující, zda je činnost provozována v pronajatém prostoru, nebo zda je prostor provozován jeho majitelem. Z tohoto pravidla existují výjimky, např. provozuje-li činnost v prostorách více právnických osob nebo podnikajících fyzických osob, plní povinnosti na úseku požární ochrany na místech, která užívají společně, vlastník těchto prostor, není-li smlouvou mezi nimi sjednáno jinak. Za plnění povinností na úseku požární ochrany u právnických osob odpovídá statutární orgán a u podnikající

fyzické osoby tyto osoby nebo jejich odpovědný zástupce.

Plnění některých povinností vyplývajících ze zákona o požární ochraně musí být zabezpečeno osobou s odbornou způsobilostí podle zákona o požární ochraně. Těmito osobami jsou odborně způsobilá osoba, technik požární ochrany a preventista požární ochrany.

Provozované činnosti se dělí podle míry požárního nebezpečí do tří kategorií:

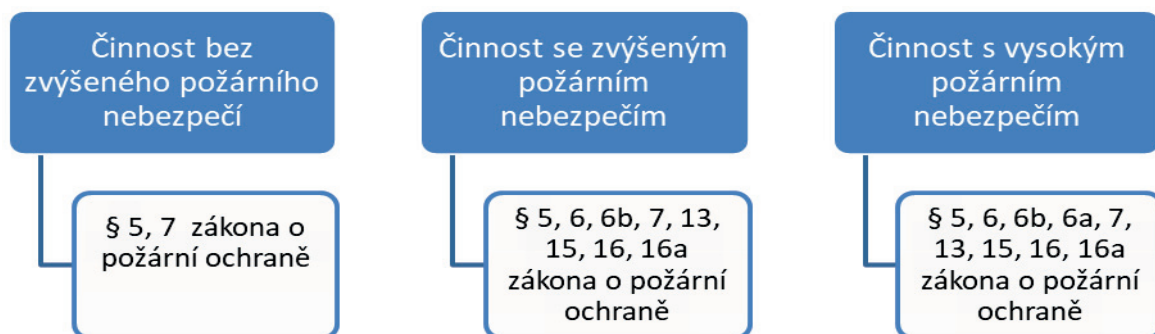
- a) bez zvýšeného požárního nebezpečí,
- b) se zvýšeným požárním nebezpečím,
- c) s vysokým požárním nebezpečím.

Aby mohl provozovatel činnosti správně plnit své povinnosti dané zákonem o požární ochraně, musí vědět, jakou činnost provozuje, tzn. jak je tato činnost nebezpečná z hlediska možnosti vzniku a šíření požáru.

Proto jsou zákonem o požární ochraně charakterizovány/definovány činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím. Všechny ostatní činnosti, které nevyhoví zákonem citovaným charakteristikám, jsou činnostmi bez zvýšeného požárního nebezpečí.

Každá právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba provede před zahájením své činnosti přiřazení charakteristik definovaných zákonem o požární ochraně pro všechny jednotlivé činnosti, které bude provozovat. Jednotlivé činnosti se začleňují podle největšího požárního rizika. Vyjde-li najevo, že provozované činnosti jsou nesprávně začleněny do jedné ze tří kategorií činností podle míry požárního nebezpečí, rozhodne o jejich správném začlenění příslušný orgán státního požárního dozoru.

Správné začlenění má zcela zásadní význam pro plnění povinností v odpovídajícím rozsahu. Při chybném začlenění jsou plněny jiné povinnosti, než které ukládá zákon o požární ochraně, a může dojít k nedostatečnému zajištění požární ochrany s ohledem na konkrétní provoz – činnost. Jestliže začlenění nebylo provedeno vůbec, neznamená to, že právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba nemusí plnit žádné povinnosti. Za každé pochybení v plnění povinností je právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba odpovědná.

Obr. č. 5 Přehled ustanovení zákona o požární ochraně vztahených k jednotlivým kategoriím činností podle míry požárního nebezpečí

Shodné povinnosti provozovatelů činností všech tří kategorií činností

Jak již bylo uvedeno, všichni provozovatelé činností, tj. všechny právnické osoby a podnikající fyzické osoby plní určitý rozsah povinností, který se odlišuje podle míry požárního nebezpečí. Činnosti bez zvýšeného nebezpečí požáru jsou činnostmi, které mají z hlediska zákona o požární ochraně nejmenší rozsah stanovených povinností. Tyto povinnosti jsou uvedeny zejména v § 5 zákona o požární ochraně, přičemž tyto povinnosti zabezpečují i provozovatelé činností se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím.

Právnické osoby a podnikající fyzické osoby jsou povinny

- a) obstarávat a zabezpečovat v potřebném množství a druzích požární techniku, věcné prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostní zařízení se zřetelem na požární nebezpečí provozované činnosti a udržovat je v provozuschopném stavu. U vyhrazené požární techniky, věcných prostředků požární ochrany a požárně bezpečnostních zařízení, kromě výrobků stanovených podle zvláštních právních předpisů, lze instalovat a používat pouze schválené druhy,
- b) vytvářet podmínky pro hašení požárů a pro záchranné práce, zejména udržovat volné příjezdové komunikace a nástupní plochy pro požární techniku, únikové cesty a volný přístup k nouzovým východům, k rozvodným zařízením elektrické energie, k uzávěrům vody, plynu, topení a produktvodům,

k věcným prostředkům požární ochrany a k ručnímu ovládní požárně bezpečnostních zařízení,

- c) dodržovat technické podmínky a návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností,
- d) označovat pracoviště a ostatní místa příslušnými bezpečnostními značkami, příkazy, zákazy a pokyny ve vztahu k požární ochraně, a to včetně míst, na kterých se nachází věcné prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostní zařízení,
- e) pravidelně kontrolovat prostřednictvím odborně způsobilé osoby, technika požární ochrany nebo preventisty požární ochrany dodržování předpisů o požární ochraně a neprodleně odstraňovat zjištěné závady,
- f) umožnit orgánu státního požárního dozoru provedení kontroly plnění povinností na úseku požární ochrany, poskytovat mu požadované doklady, dokumentaci a informace vztahující se k zabezpečování požární ochrany v souladu se zákonem o požární ochraně a ve stanovených lhůtách splnit jím uložená opatření,
- g) poskytovat bezúplatně orgánu státního požárního dozoru výrobky nebo vzorky nezbytné k provedení požárně technické expertizy ke zjištění příčiny vzniku požáru,
- h) bezodkladně oznamovat územně příslušnému operačnímu středisku hasičského záchranného sboru kraje každý požár vzniklý při činnostech, které provozují, nebo v prostorách, které vlastní nebo užívají,
- i) právnické osoby a podnikající fyzické osoby nesmí vypalovat porosty. Při spalování hořlavých látek na volném prostranství jsou povinny, se zřetelem na rozsah této činnosti, stanovit opatření proti vzniku a šíření požáru. Spalování hořlavých látek na volném prostranství včetně navrhovaných opatření jsou povinny předem oznámit územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje, který může stanovit další podmínky pro tuto činnost, popř. může takovou činnost zakázat,
- j) vlastník nebo uživatel zdrojů vody pro hašení požárů je povinen tyto udržovat v takovém stavu, aby bylo umožněno použití požární techniky a čerpání vody pro hašení požárů,

- k) vlastník nebo uživatel lesů v souvislých lesních prostorech o celkové výměře vyšší než 50 hektarů je povinen zabezpečit v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru opatření pro včasné zjištění požáru v lesích a proti jeho rozšíření pomocí hlídkové činnosti a potřebným množstvím sil a prostředků požární ochrany, pokud tak neučiní Ministerstvo zemědělství podle zvláštního zákona,
- l) vlastník nebo uživatel nástupní plochy pro požární techniku je povinen ji označit a udržovat v takovém stavu, aby bylo umožněno použití požární techniky.

Shodné povinnosti provozovatelů činností se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím

- a) stanovit organizaci zabezpečení požární ochrany s ohledem na požární nebezpečí provozované činnosti,
- b) prokazatelným způsobem stanovit a dodržovat podmínky požární bezpečnosti provozovaných činností, případně technologických postupů a zařízení, nejsou-li podmínky provozování činností a zabezpečování údržby a oprav zařízení stanoveny zvláštním právním předpisem,
- c) zajišťovat údržbu, kontroly a opravy technických a technologických zařízení způsobem a ve lhůtách stanovených podmínkami požární bezpečnosti nebo výrobcem zařízení,
- d) stanovit z hlediska požární bezpečnosti požadavky na odbornou kvalifikaci osob pověřených obsluhou, kontrolou, údržbou a opravami technických a technologických zařízení, pokud to není stanoveno zvláštními právními předpisy, a zabezpečit provádění prací, které by mohly vést ke vzniku požáru, pouze osobami s příslušnou kvalifikací,
- e) mít k dispozici požárně technické charakteristiky vyráběných, používaných, zpracovávaných nebo skladovaných látek a materiálů potřebné ke stanovení preventivních opatření k ochraně života a zdraví osob a majetku,
- f) zřídit preventivní požární hlídku v prostorách s nejméně třemi zaměstnanci, ve kterých provozují činnosti se zvýšeným/vysokým požárním nebezpečím, a v případech, kdy tak stanoví nařízení kraje nebo obecně závazná vyhláška obce,

- g) zpracovávat předepsanou dokumentaci požární ochrany, plnit podmínky požární bezpečnosti v ní stanovené a udržovat ji v souladu se skutečným stavem,
- h) předložit dokumentaci zdolávání požárů zpracovanou osobou s odbornou způsobilostí na úseku požární ochrany ke schválení orgánu státního požárního dozoru před započítáním provozování činnosti, u které nejsou běžné podmínky pro zásah,
- i) zabezpečit pravidelné školení zaměstnanců o požární ochraně a odbornou přípravu zaměstnanců zařazených do preventivních požárních hlídek jakož i preventivistů požární ochrany.

Povinnosti provozovatelů činností s vysokým požárním nebezpečím

Předložit posouzení požárního nebezpečí zpracované odborně způsobilou osobou ke schválení orgánu státního požárního dozoru před započítáním provozování činnosti s vysokým požárním nebezpečím.

Posouzení požárního nebezpečí obsahuje:

- popis a posouzení rizik z hlediska možnosti vzniku a šíření požáru a ohrožení osob, zvířat a majetku,
- zhodnocení možnosti provedení záchranných prací a účinné likvidace požáru, včetně popisu jeho možných následků,
- systém řízení požární ochrany,
- návrhy na opatření ke snížení rizika možnosti vzniku a šíření požáru a ohrožení osob, zvířat a majetku, návrhy na provedení záchranných prací a návrhy opatření k účinné likvidaci požáru, včetně stanovení lhůt k jejich plnění.

Osoba zpracovávající posouzení požárního nebezpečí je odpovědná za věcnou a formální správnost zpracované dokumentace.

5.3 Povinnosti fyzických osob

Fyzická osoba je povinna:

- a) počínat si tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru, zejména při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů a komínů, při skladování a používání hořlavých nebo požárně nebezpečných látek,

- manipulaci s nimi nebo s otevřeným ohněm či jiným zdrojem zapálení,
- b) zajistit přístup k rozvodným zařízením elektrické energie a k uzávěrům plynu, vody a topení,
  - c) plnit příkazy a dodržovat zákazy týkající se požární ochrany na označených místech,
  - d) obstarat požárně bezpečnostní zařízení a věcné prostředky požární ochrany v rozsahu stanoveném zákonem,
  - e) zajistit přístup k požárně bezpečnostním zařízením a věcným prostředkům požární ochrany za účelem jejich včasného použití a dále udržovat tato zařízení a věcné prostředky v provozuschopném stavu; uvedené povinnosti se vztahují na osoby, které mají uvedená zařízení a věcné prostředky ve vlastnictví či užívání,
  - f) vytvářet v prostorách ve svém vlastnictví nebo užívání podmínky pro rychlé zdolání požáru a pro záchranné práce,
  - g) umožnit orgánu státního požárního dozoru provedení potřebných úkonů při zjišťování příčiny vzniku požáru a v odůvodněných případech mu bezúplatně poskytnout výrobky nebo vzorky k provedení požárně technické expertizy ke zjištění příčiny vzniku požáru,
  - h) oznamovat bez odkladu územně příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje každý požár vzniklý při činnostech, které vykonává, nebo v prostorách, které vlastní nebo užívá,
  - i) dodržovat podmínky nebo návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností.

Ten, kdo je povinen vykonávat dohled nad osobami, které nemohou posoudit následky svého jednání, je povinen podle zvláštních zákonů dbát, aby tyto osoby svým jednáním nezpůsobily požár.

Fyzická osoba nesmí:

- a) vědomě bezdůvodně přivolat jednotku požární ochrany nebo zneužít linku tísňového volání,
- b) provádět práce, které mohou vést ke vzniku požáru, pokud nemá odbornou způsobilost požadovanou pro výkon takových prací zvláštními právními předpisy,
- c) poškozovat, zneužívat nebo jiným způsobem znemožňovat použití hasicích

- přístrojů nebo jiných věcných prostředků požární ochrany a požárně bezpečnostních zařízení,
- d) omezit nebo znemožnit použití označených nástupních ploch pro požární techniku,
  - e) používat barevné označení vozidel, lodí a letadel jednotek požární ochrany,
  - f) provádět vypalování porostů.

Fyzická osoba je povinna umožnit výkon státního požárního dozoru a ve stanovené lhůtě splnit opatření uložená orgánem státního požárního dozoru.

Stejně jako právnické osoby, i fyzické osoby (mohou být vlastníkem nebo uživatelem) musí plnit následující povinnosti:

- a) vlastník nebo uživatel zdrojů vody pro hašení požárů je povinen tyto udržovat v takovém stavu, aby bylo umožněno použití požární techniky a čerpání vody pro hašení požárů,
- b) vlastník nebo uživatel lesů v souvislých lesních prostorech o celkové výměře vyšší než 50 hektarů je povinen zabezpečit v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru opatření pro včasné zjištění požáru v lesích a proti jeho rozšíření pomocí hlídkové činnosti a potřebným množstvím sil a prostředků požární ochrany, pokud tak neučiní Ministerstvo zemědělství podle zvláštního zákona,
- c) vlastník nebo uživatel nástupní plochy pro požární techniku je povinen ji označit a udržovat v takovém stavu, aby bylo umožněno použití požární techniky.

6 Organizace Hasičského záchranného sboru České republiky

Organizace, působnost a úkoly HZS ČR jsou stanoveny zákonem č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o HZS ČR“). Dále zákon stanoví, že ve sboru působí příslušníci ve služebním poměru a stanoví práva a povinnosti těchto příslušníků. Zákon stanoví, že HZS ČR je složen z generálního ředitelství HZS ČR, 14 HZS krajů, Záchraného útvaru HZS ČR, střední odborné a vyšší odborné školy.

Dále opravňuje generální ředitelství HZS ČR a HZS krajů zřizovat svá vzdělávací, technická a účelová zařízení.

MV-generální ředitelství HZS ČR

Zákon o HZS ČR stanoví, že MV-GŘ HZS ČR je součástí Ministerstva vnitra, v jeho čele stojí generální ředitel, který řídí 14 HZS krajů. Toto řízení je založeno jako odborné s prvky přímého řízení. MV-GŘ HZS ČR plní úkoly Ministerstva vnitra na úseku požární ochrany vyplývající ze zákona č. 133/1985 Sb., ale i další úkoly vyplývající z jiných zákonů, zejména ze zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Hasičské záchranné sbory krajů

HZS krajů jsou samostatnými organizačními složkami státu (mají vlastní právní subjektivitu) a jsou napojeny na rozpočtovou kapitolu Ministerstva vnitra. Řídí v kraji výkon požární ochrany a ochrany před dalšími mimořádnými událostmi, zabezpečují řadu úkolů státní správy s působností v požární ochraně, integrovaném záchranném systému, krizovém řízení, civilním nouzovém plánování a ochraně obyvatelstva. V jejich čele stojí ředitel.

Územní odbory, stanice a jednotky HZS krajů

HZS krajů se člení na územní odbory (zpravidla bývalé HZS okresů), které vykonávají na území okresů nebo větším (některé územní odbory jsou slučovány) správní a organizační činnosti jménem HZS kraje (protože jsou jeho organizačním článkem, tedy nemají právní subjektivitu). Na územních odborech HZS krajů se zatím soustřeďuje vlastní operační řízení pro dané území (většinou okres) a jsou u nich funkční operační střediska, která se ale postupně utlumují a převádí na krajskou úroveň.

Základním článkem HZS ČR jsou stanice HZS krajů. Na území ČR je jich 245 a až na výjimky jsou v obcích s rozšířenou působností. Na stanicích jsou dislokovány jednotky HZS krajů (mají zde výjezdovou, technickou a sociální základnu). Pod pojmem jednotka HZS kraje je třeba si představit síly a prostředky HZS ČR určené k výjezdu k mimořádným událostem. Podle velikosti se jednotky dělí na čtyři

(2 a více družstev), družstvo (6 hasičů s technikou), družstvo o sníženém početním stavu (4 hasiči s technikou) a skupinu (2 – 3 hasiči s technikou). Nejběžněji využívané je družstvo o sníženém početním stavu – tyto síly a prostředky jsou základním systémovým prvkem plošného pokrytí území krajů jednotkami požární ochrany. Pro účely mezikrajové pomoci při rozsáhlých mimořádných událostech a pro mezinárodní pomoc se zřizuje speciální jednotka požární ochrany zvaná odřad, která se může skládat z jednotek požární ochrany, složek IZS a odborníků (fyzických osob).

Operační a informační střediska HZS ČR

Operační a informační střediska (dále jen „OPIS“) zřizuje MV-GŘ HZS ČR a HZS krajů. HZS krajů pro území kraje zřizují KOPIS. Jsou vybavena technickým zařízením s nepřetržitou obsluhou pro příjem tísňových volání na linku 150 (a u KOPIS také 112). Obsluha OPIS (operační důstojníci a operační technici) zabezpečuje nejen vyhodnocení přijatých tísňových volání a vyslání potřebných sil a prostředků jednotek požární ochrany k oznámené mimořádné události, ale zabezpečuje i tzv. operační úroveň řízení, což je mj. koordinace nasazování sil a prostředků, informační podpora veliteli zásahu a zprostředkování plnění jeho požadavků, které vznesl z místa zásahu.

7 Síly a prostředky požární ochrany mimo HZS ČR

Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce (dále jen „jednotka SDH obce“) je zřizována obcí jako její organizační složka pro zabezpečení území obce před požáry a jinými mimořádnými událostmi. Zřízení jednotky SDH obce je zakotveno v zákoně o požární ochraně a obce mohou mít i několik jednotek sboru dobrovolných hasičů. Financování jednotky SDH obce provádí obec ze svého rozpočtu za využití příspěvků z kraje a ze státního rozpočtu formou účelových dotací.

Členové jednotek SDH obcí svou činnost v jednotce zpravidla nevykonávají jako své zaměstnání. Členové těchto jednotek (jako organizační složky obce) jsou většinou (ale není to podmínkou ani pravidlem) zároveň i členy spolků působících na úseku požární ochrany, mezi něž patří Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska s nejmasovější členskou základnou (včetně dětí i starších osob) kolem 300 tisíc osob, Česká hasičská jednota (asi 4 100 členů) a Moravská hasičská jednota (asi

3 500 členů). Tato občanská sdružení vykonávají obecně prospěšnou činnost jak v oblasti výchovy a přípravy nových potenciálních hasičů z řad dětí i mládeže, tak i při rozvíjení hasičských dovedností v rámci soutěží a udržování historických tradic hasičského hnutí. Z právního hlediska je třeba si uvědomit rozdíl mezi „sborem dobrovolných hasičů“ jako organizačním článkem výše zmiňovaných občanských sdružení (založených na základě zákona o sdružování občanů) a mezi „jednotkou sboru dobrovolných hasičů obce“ jako organizační složkou obce (zřízenou na základě zákona o PO).

Profesionální a dobrovolné jednotky podniků

Některé právnické osoby či podnikající fyzické osoby mají takovou míru požárního nebezpečí, že je jim HZS ČR ze zákona oprávněn nařídít zřízení jednotky HZS podniku. Její zřízení a druh v podniku určí HZS kraje podle výsledku posouzení požárního nebezpečí, nebo dokumentace zdolávání požáru. Tvoří ji zaměstnanci podniku, kteří tuto činnost vykonávají na plný úvazek v HZS podniku, v případě menšího požárního nebezpečí se připouští vytvořit jednotku sboru dobrovolných hasičů podniku (SDH podniku) ze zaměstnanců vykonávajících v podniku jinou práci. Zřízení a provoz těchto jednotek hradí daný podnik. V současné době existuje kolem 90 profesionálních jednotek HZS podniků a přibližně 250 jednotek SDH podniků, ve kterých působí téměř 5 000 profesionálních a dobrovolných hasičů.

Požární hlídky

Je-li to zdůvodnitelné z hlediska nižšího požárního rizika, může HZS kraje stanovit obci nebo právnické osobě povinnost zřídit místo jednotky SDH obce nebo jednotky SDH podniku požární hlídku. Ta má za úkol především ohlásit mimořádnou událost, zapojit se do záchranných a likvidačních prací zejména prvotními opatřeními (evakuace) a jako subjekt s místní znalostí poskytovat informační podporu velitelům zásahu příjíždějící jednotky PO. Na požární hlídku se vztahují stejná ustanovení právních předpisů jako na jednotku požární ochrany.

8 Jednotka SDH obce

Povinnost zřídit jednotku SDH obce

Povinnost zřídit jednotku SDH obce není závislá na velikosti obce. Obec jí není zproštěna ani tehdy, je-li na jejím katastru dislokována jednotka HZS kraje nebo

jednotka HZS podniku. Této povinnosti může obec zbavit pouze HZS kraje v případě, že přihlédne k místním podmínkám a namísto zřízení jednotky SDH obce určí obec pouze ke zřízení požární hlídky podle § 69 odst. 1 písm. b) zákona o požární ochraně.

Z právního řádu a s ohledem na úkoly, které plní jednotka SDH obce, přichází v úvahu zřízení jednotky SDH obce ve formě organizační složky obce. Zřizovatel jednotku zřizuje zřizovací listinou. Ta může být nahrazena smlouvou o zřízení společné jednotky podle § 69 zákona o požární ochraně.

Z uvedeného vyplývá, že jednotka SDH obce je organizační složkou obce a potřebnou dokumentací k jejímu zřízení je zřizovací listina, jmenovací dekret velitele jednotky a seznam členů jednotky SDH obce spolu s doklady o jejich zdravotní způsobilosti pro výkon služby. Stejně se postupuje u obcí, které zřizují jen požární hlídku.

Náhradní alternativy ke zřízení jednotky SDH obce

Pokud obce nezřídí jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, jsou povinny sdružit prostředky na společnou jednotku s HZS nebo obcí, jejichž jednotky požární ochrany jsou předurčeny požárním poplachovým plánem kraje k prvnímu zásahu pro uvedenou obec. Prostředky vynakládané obcí na tuto společnou jednotku požární ochrany musí být minimálně ve výši potřebné k zajištění akceschopnosti jednoho požárního družstva o sníženém stavu (§ 69 odst. 3 zákona o požární ochraně). Obdobně mohou sdružit prostředky dvě nebo více obcí k vytvoření společné jednotky různé kategorie.

Konečně může obec sdružit své prostředky na zřízení společné jednotky požární ochrany s některým z místních podniků (nebo s více podniky), který má obdobnou povinnost zřídit jednotku HZS podniku.

Vytváření společných jednotek požární ochrany má omezující podmínky:

- a) právnické osoby a podnikající fyzické osoby, které jsou povinny zřídit jednotku požární ochrany, nebo obce mohou namísto vlastní jednotky požární ochrany zajistit plnění úkolů této jednotky na základě smlouvy mezi sebou nebo se státem, který zastupuje HZS kraje, nebo zřízením společné jednotky požární ochrany,
- b) postup podle písm. a) je podmíněn předchozím souhlasem HZS kraje. HZS kraje může udělit souhlas za podmínky, že budou dodrženy mimo jiné

požadavky základní tabulky plošného pokrytí uvedené v příloze zákona o PO a smlouvou určená jednotka bude akceschopná. HZS kraje současně stanoví druh společné jednotky v souladu s § 65 odst. 1. zákona o PO,

c) pokud je jedním z účastníků HZS kraje, schvaluje zřizování společné jednotky požární ochrany MV-GŘ HZS ČR.

Pracovně právní aspekty postavení členů jednotky SDH obce

Velitele jednotky sboru dobrovolných hasičů obce jmenuje a odvolává, po vyjádření hasičského záchranného sboru kraje k jeho způsobilosti vykonávat velitele, starosta obce. Přihlíží přitom k návrhu občanského sdružení působícího na úseku požární ochrany. Rovněž musí vzít v úvahu případnou neslučitelnost funkce velitele jednotky s funkcí člena zastupitelstva obce, protože ta je neslučitelná s funkcemi, které jmenuje starosta obce.

Činnost v jednotce SDH obce při hašení požáru, provádění záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech se považuje za výkon občanské povinnosti. Činnost při nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě je jiným úkonem v obecném zájmu ve smyslu zákoníku práce. Ke zvýšení akceschopnosti a zkvalitnění činnosti jednotky sboru SDH obce se mohou do této jednotky zařadit i osoby vykonávající tuto službu jako svoje zaměstnání, přičemž součástí mzdy jsou i příplatky za pohotovost. O tomto opatření rozhodne obec po projednání s HZS kraje.

Členům jednotky SDH obce za hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech poskytuje obec odměnu.

Zdolávání mimořádné události mimo katastr obce

Jak vyplynulo z kapitoly věnované plošnému pokrytí, s výjimkou jednotek SDH obcí kategorie JPO V, jsou všechny jednotky SDH obcí využívány i pro zásahy mimo katastr obce. Jednotky SDH obcí kategorií JPO II a JPO III jsou pro tyto zásahy předurčeny, přičemž předurčení provede HZS kraje tak, že obecnímu úřadu dané obce oznámí, že je vybraným obecním úřadem a projedná s krajem příslušné úpravy nařízení krajů o požárním poplachovém plánu kraje a o podmínkách zabezpečení plošného pokrytí kraje. Pro takto vybraný obecní úřad z toho vyplývá, že musí vytvořit podmínky pro akceschopnost své předurčené jednotky SDH obce.

Podmínkami pro akceschopnost jednotky SDH obce se rozumí její připravenost k plnění úkolů (včetně úkolů civilní ochrany a ochrany obyvatelstva) po stránce:

- a) organizační (početní stav umožňující výjezd alespoň 1 družstva v požadovaném čase),
- b) odborné (ověřená způsobilost velitele a strojníka a pravidelné konání odborné přípravy pro další členy jednotky),
- c) technické (odpovídající technika v pojízdném a, podle zákona o provozu na pozemních komunikacích, způsobilém stavu a použitelné potřebné věcné prostředky požární ochrany).

Nepřetržitá pohotovost družstva o sníženém početním stavu pro zásah mimo katastr obce

Zákon o požární ochraně stanoví, že všechny jednotky PO bez ohledu na jejich zařazení mohou být nasazeny i mimo území svého zřizovatele. Základním kritériem pro rozdělení jednotek SDH obcí do kategorií je skutečnost, zda jsou k zásahům i mimo území svého zřizovatele předurčeny plánovaně anebo je s nimi plánovaně počítáno pouze pro katastr vlastní obce. Obce, které zřizují jednotky SDH obce s územní působností větší, než je území vlastní obce, zákon o požární ochraně označuje jako „vybrané obce“ a uvedené jednotky PO názvem „jednotky SDH vybraných obcí“. Na činnost těchto jednotek jsou poskytovány dotace ze státního rozpočtu.

Organizační připravenost alespoň jednoho družstva zejména v pracovní době ve všední den je velkým objektivním problémem, protože družstvo má základní složení (početní stav) velitel + pět hasičů (1 + 5). Z toho důvodu právní předpisy umožňují, aby bylo udržováno v nepřetržité pohotovosti jen redukované družstvo o zmenšeném početním stavu (1 + 3). I to bývá někdy problémem, který bývá řešen vzetím velitele a strojníka do pracovního poměru, přičemž tyto dva zabezpečují včasný výjezd k zásahu s tím, že se ostatní členové podle možností postupně připojují. O víkendech a ve večerních hodinách je situace jednodušší, přesto se udržování pohotovosti družstva 1 + 3 ekonomicky stimuluje. Odměna za pohotovost je v pracovní dny 15 % a ve dnech pracovního klidu 25 % průměrného hodinového výdělku, přičemž u členů samostatně výdělečně činných se sazby stanovují podle zvláštních předpisů. Popsaný systém ekonomické stimulace pracovní pohotovosti je ovšem určen pro jednotky SDH obce kategorie JPO II.

9 Plošné pokrytí území ČR jednotkami požární ochrany

Plošné pokrytí území ČR jednotkami PO

Všechny jednotky PO jsou organizovány na základě zákona o požární ochraně tak, aby zajistily tzv. plošné pokrytí území celé republiky. Poskytnutí pomoci jednotkami PO není na celém území stejné, ale v závislosti na vyhodnoceném požárním nebezpečí každého z katastrálních území. Poskytnutí pomoci jednotkami PO je organizováno tak, aby k ní došlo v době od 7 minut do 20 minut od vyhlášení poplachu předurčeným jednotkám PO podle následující tabulky uvedené jako příloha zákona o požární ochraně:

Základní tabulka plošného pokrytí		
Stupeň nebezpečí území obce		Počet jednotek PO a doba jejich dojezdu na místo zásahu
I	A	2 JPO do 7 min a další do 1 JPO do 10 min
	B	1 JPO do 7 min a další do 2 JPO do 10 min
II	A	2 JPO do 10 min a další do 1 JPO do 15 min
	B	1 JPO do 10 min a další do 2 JPO do 15 min
III	A	2 JPO do 15 min a další do 1 JPO do 20 min
	B	1 JPO do 15 min a další do 2 JPO do 20 min
IV	A	1 JPO do 20 min a další do 1 JPO do 25 min

Poznámka: 1 JPO - jedna jednotka PO; 2 JPO - dvě jednotky PO; min - minut.

Předurčené jednotky jsou jednotky HZS krajů a jednotky SDH obcí s místní a územní působností. Pokud je to možné a existuje k tomu vůle u podniků, využívají se k plošnému pokrytí i jednotky HZS podniků. Tabulkou je zaručena pomoc nejen v čase, ale i ve velikosti sil a prostředků jednotek PO. Uvedený systém jednotek PO zaručuje, že počet jednotek PO zabezpečujících zásahy na jednotlivých katastrálních územích je optimalizován.

Nařízení krajů k plošnému pokrytí území krajů

Kraje odpovídají za požární ochranu realizovanou plošným pokrytím území kraje jednotkami PO a vydávají proto nařízení, kterými jsou vytvářeny podmínky pro zabezpečení plošného pokrytí území kraje jednotkami PO, a další nařízení, kterými jsou zabezpečovány potřebné zdroje vody apod.

Požární poplachové plány krajů

Společně s výše uvedenými nařízeními o vytvoření podmínek pro plošné pokrytí je obvykle vydáván požární poplachový plán kraje, který je v podstatě přehledem

jednotek a jejich předurčením pro území a obsahuje i další potřebné údaje. Tento dokument je nejdůležitějším dokumentem pro operační a informační střediska HZS ČR, neboť je v něm stanoveno, které jednotky se pro případ požáru či jiné mimořádné události v té či oné konkrétní obci plánovitě vysílají na místo zásahu. Tento dokument je vydáván formou nařízení kraje, což je forma právního předpisu, aby byla zdůrazněna jeho závaznost. Jeho součástí je také poplachový plán IZS, kde je např. přehled o silách a prostředcích složek IZS.

10 Kategorie jednotek požární ochrany

Zákon o požární ochraně dělí 4 druhy jednotek požární ochrany (HZS ČR, HZS podniků, SDH obcí, SHD podniků) do 6 kategorií z hlediska jejich územní či místní působnosti, dále zda jsou veřejné či podnikové, a pak z hlediska zabezpečení jejich výjezdu (doba výjezdu).

Kategorie jednotek PO

Pro účely plošného pokrytí se jednotky požární ochrany dělí na jednotky:

a) s územní působností zasahující i mimo území svého zřizovatele

- kategorie **JPO I** – jednotka hasičského záchranného sboru kraje s územní působností zpravidla do 20 minut jízdy z místa dislokace a dobou výjezdu do 2 minut,
- kategorie **JPO II** – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu jako svoje hlavní nebo vedlejší povolání, s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace a dobou výjezdu do 5 minut,
- kategorie **JPO III** – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce požární ochrany dobrovolně, s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace a dobou výjezdu 10 minut.

b) s místní působností zasahující na území svého zřizovatele

- kategorie **JPO IV** – jednotka hasičského záchranného sboru podniku s dobou výjezdu do 2 minut,

- kategorie **JPO V** – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce požární ochrany dobrovolně s dobou výjezdu do 10 minut,
- kategorie **JPO VI** – jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku s dobou výjezdu do 10 minut.

V dohodě se zřizovatelem mohou být tyto jednotky využívány k zásahům i mimo svůj územní obvod.

11 Mezikrajská a mezinárodní spolupráce v požární ochraně

HZS krajů si navzájem vypomáhají při velkých mimořádných událostech vysíláním odřadů (každý HZS kraje je schopen vyslat do čtyř hodin odřad o zhruba 25 hasičích, existují odřady požární, povodňové, chemické a speciální), případně zálohováním požárních stanic sousedního kraje, které vyslaly své jednotky k velké mimořádné události. Tato spolupráce je zakotvena v součinnostních dohodách sousedících HZS krajů, tyto dohody by měly být součástí požárního poplachového plánu kraje. Častější spolupráce je méně formálního charakteru a realizují ji přes hranice kraje OPIS obou HZS krajů v rámci plošného pokrytí; dvě sousedící obce a jejich jednotky SDH obce hranice krajů neomezuje při pomoci.

Složitější je obdobná výpomoc na úrovni státních jednotek PO přes mezistátní hranice. K tomu je nutná dohoda mezi sousedícími územně správními celky, v případě ČR takové dohody uzavírají kraje. Vzájemná výpomoc skutečně existuje a zejména v některých pohraničních pohořích a hůře dostupných oblastech má značný význam. Úzká spolupráce existuje zejména mezi HZS ČR a polskými a slovenskými hasičskými sbory, v rámci které byly vydány společné metodické pokyny, které rozpracovávají mezistátní smlouvy o přeshraniční pomoci. HZS ČR se pravidelně účastní společných mezinárodních cvičení v zahraničí a obdobná cvičení pořádá i v tuzemsku, zejména v příhraničních krajích.

Určitou formou spolupráce jsou také sportovní akce hasičů. Ve vnitrostátním i mezinárodním rámci se organizuje celá řada soutěží i mistrovství v požárním sportu, hasičských či záchranářských odbornostech (např. vyprošťování z havarovaných vozidel). MV-GŘ HZS ČR požární sport podporuje nejen proto, že zvyšuje odbornou a fyzickou připravenost hasičů, ale účast dobrovolných hasičů na těchto soutěžích má význam jako kolektivizující prvek a ocenění jejich činnosti.

Hasičské soutěže jsou také vítanou příležitostí předávat si navzájem zkušenosti a navázat potřebné kontakty.

12 Odborná příprava a způsobilost hasičů

Podmínky pro získávání odborné způsobilosti a způsoby odborné přípravy příslušníků HZS ČR, zaměstnanců v jednotkách HZS podniků a jednotek SDH podniků a členů jednotek SDH obcí jsou stanoveny v § 72 zákona o požární ochraně a v § 34 až 40 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů.

Odborná příprava zahrnuje teoretickou přípravu, praktický výcvik, tělesnou přípravu a taktická cvičení. Je prováděna za účelem:

- a) splnění podmínek odborné způsobilosti pro výkon zastávané funkce v jednotce PO, které se ověřují zkouškou a prokazují osvědčením,
- b) získání specializace k výkonu speciální činnosti (např. pro práce ve výšce a nad volnou hloubkou, obsluha motorových pil),
- c) zrychlení získání praktických zkušeností u nováčků začleňovaných do jednotek PO,
- d) udržování a prohlubování potřebných znalostí a dovedností hasičů formou
  - pravidelné odborné přípravy v době výkonu služby,
  - fyzické přípravy jako povinné, každoročně ověřované součásti pracovní náplně a pracovní doby všech příslušníků HZS ČR,
  - vytváření podmínek pro požární sport a organizování soutěží v požárním sportu a soutěží s prvky záchrannářských činností.

Na zabezpečování odborné přípravy se podílí školská zařízení zejména SOŠ PO a VOŠ PO Frýdek-Místek a vzdělávací zařízení požární ochrany, kterými jsou zejména odborná učiliště požární ochrany MV-generálního ředitelství HZS ČR.

Rozhodující podíl odpovědnosti za odbornou způsobilost a přípravu mají:

- MV-GŘ HZS ČR ve věcech všeobecné metodiky a odborné způsobilosti profesionálních příslušníků a zaměstnanců jednotek PO a vybraných skupin členů jednotek PO, kteří svoji službu v jednotce SDH obce vykonávají jako svoje povolání – velitelé strojníci a technici speciálních služeb,

- HZS krajů směrem k velitelům a strojníkům jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků,
- velitelé jednotek HZS podniků vzhledem k zaměstnancům jejich podniku na funkci hasič.

Odbornou způsobilost ověřují hasiči každých 5 let zkouškou.

Každý hasič v jednotce musí absolvovat při začátku svého zařazení v jednotce tzv. základní odbornou přípravu, kterou je u profesionálních hasičů nástupní odborný výcvik organizovaný Ministerstvem vnitra.

V rámci běžného výkonu služby se pak organizuje a ročně vyhodnocuje tzv. pravidelná odborná příprava, jejíž součástí mohou být specializační kurzy, taktická nebo prověřovací cvičení, a která se řídí ročním plánem.

V rámci své metodické odpovědnosti vydává MV-GŘ HZS ČR, obvykle formou pokynů generálního ředitele a náměstka ministra vnitra (dále jen „pokyny“), následující interní akty z oblasti odborné způsobilosti a přípravy:

- normy znalostí, kterými stanovuje minimální požadavky na znalosti a dovednosti hasičů, které jsou nezbytné pro výkon jejich funkce a splnění úkolů stanovených jednotkám PO. Normy znalostí stanovují jednotný základ pro přípravu a posuzování osnov kurzů, pro přípravu plánů pravidelné odborné přípravy a pro vydávání konspektů odborné přípravy,
- pokyny k odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR i zaměstnanců HZS podniků, které stanovují zásady k získávání, ověřování a osvědčování odborné způsobilosti pro příslušnou funkci nebo služební zařazení a příslušné odborné kurzy,
- pokyny, které stanovují systém odborné přípravy v jednotkách SDH obcí nebo podniků,
- učební osnovy odborných i specializačních kurzů,
- konspekty a teze odborné přípravy, které jsou metodickou pomůckou pro provádění pravidelné odborné přípravy,
- pokyny, které stanovují základní zaměření pravidelné odborné přípravy ve všech jednotkách PO v příslušném roce,
- pokyny, které stanovují provádění prověřovacích a taktických cvičení prováděných jednotkami PO a v součinnosti s IZS,

- pokyny, které stanovují provádění tělesné přípravy příslušníků HZS ČR a ověřování jejich fyzické způsobilosti,
- pokyny k provádění sportovních soutěží organizovaných v rámci HZS ČR,
- pravidla požárního sportu, která stanovují provádění jednotlivých disciplín a hodnocení dosažených výkonů,
- pravidla soutěží organizovaných ve cvičeních s prvky záchranařských činností, například ve vyprošťování zraněných osob z havarovaných vozidel.

Účast členů jednotky SDH obce na odborné přípravě

„Členové dobrovolných jednotek požární ochrany jsou povinni se zúčastňovat v určeném rozsahu odborné přípravy. Zúčastňují-li se odborné přípravy členové dobrovolných jednotek požární ochrany ve své pracovní době, považuje se to za překážku na straně zaměstnance z důvodu jiných úkonů v obecném zájmu.“ Toto ustanovení zákona o požární ochraně má usnadnit některým vybraným členům jednotek SDH obce uvolnění pro účast na odborné přípravě formou neplaceného volna, pokud nelze zajistit odbornou přípravu jinak. Ve své podstatě však zaručuje pouze to, že nikdo nemůže použít účast pracovníka na odborné přípravě za důvod výpovědi ze zaměstnání.

K tomu by měl přihlížet obecní úřad při sestavování své jednotky. Má totiž zabezpečovat účast velitelů a strojníků jednotky SDH obce na odborné přípravě k získání odborné způsobilosti a ověření této způsobilosti, a to nejpozději do 12 měsíců od jejich ustavení do funkce. I v případě dobré součinnosti s HZS kraje se lze jen velmi těžko vyhnout určitým kolizím doby odborné přípravy, která se provádí pro více osob, s pracovní dobou některých účastníků. Slova „povinnost zúčastňovat“ jsou chápána jako vyjádření nevyhnutelnosti odborné přípravy a mají význam především jako omezení formálnosti pro výběr členů jednotky SDH obce, nemá smysl zařazovat do jednotky SDH obce osoby, kterým proto zaměstnavatel nevytvoří podmínky.

Za přípravu dalších členů jednotky SDH obce odpovídá velitel jednotky. Témata pravidelné odborné přípravy stanovené velitelem dobrovolné jednotky PO na výcvikový rok dobrovolné jednotky PO vycházejí ze Základního zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek PO a příslušníků HZS ČR, který vydává

MV-GŘ HZS ČR. Pravidelná odborná příprava v kalendářním roce probíhá v minimálním rozsahu 40 hodin.

Zdravotní způsobilost

Zdravotní způsobilost příslušníků HZS ČR se posuzuje a platí pro ni ustanovení zákona o Hasičském záchranném sboru ČR a zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Zdravotní způsobilost členů jednotek HZS podniků, jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků se posuzuje podle nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků (dále jen „nařízení“).

Při tvorbě nařízení bylo přihlédnuto ke skutečnosti, že požadavky na zdravotní způsobilost členů nebo zaměstnanců podniků nemohou být naprosto stejné jako u příslušníků HZS ČR, protože výchozí pozice není srovnatelná. Pro členy jsou požadavky na zdravotní způsobilost stanoveny tak, aby ze služby v jednotkách dobrovolných hasičů nebyl ze zdravotních důvodů zbytečně vyřazován příliš velký počet osob a při tom byl zajištěn jejich standardní zdravotní stav a jeho pravidelná kontrola.

Zdravotní způsobilost členů jednotek PO se posuzuje při preventivních zdravotních prohlídkách – vstupních, periodických, mimořádných a výstupních. Rozsah vyšetření je určen obecně v závislosti na pracovní zátěži hasičů podle vykonávané činnosti odpovídající zastávané funkci, kterou udává příloha č. 1 nařízení v kategoriích I až IV. Kategorie mají za účel odstupňovat zdravotní hodnocení a je v nich uvedena stručná charakteristika činnosti hasiče v určité funkci, aby si vyšetřující lékař udělal představu o charakteru pracovní zátěže hasiče. Členové jednotek SDH obcí jsou zařazeni v kategorii IV. Zvláštní pozornost při hodnocení zdravotní způsobilosti je věnována členům – nositelům dýchací techniky, kteří jsou hodnoceni podle kategorie I. Jejich vyšetření je však obsahově i termínově odlišné (u vstupních prohlídek) od zaměstnanců podniků. Nositel dýchací techniky je chápán nejen tak, že používá uvedený ochranný prostředek, ale především jako člen, který pracuje při zásahu v podmínkách náročnějších na zdravotní stav (malá viditelnost, horko, prach, velké zatížení plic a oběhového aparátu, stres).

Periodické zdravotní prohlídky jsou vyžadovány tak, aby je bylo možné spojit s preventivními prohlídkami hrazenými ze zdravotního pojištění. Výstupní preventivní zdravotní prohlídka se týká pouze členů, kteří vykonávají službu v jednotce jako své zaměstnání, před skončením pracovního nebo jiného obdobného poměru. Jejím účelem je zjistit takové změny zdravotního stavu, u kterých lze předpokládat, že k nim došlo vlivem činnosti související s výkonem funkce v jednotce PO.

Usměrnění výkonu služby

V jednotce HZS kraje a jednotce HZS podniku působí chemická služba, strojní služba, spojová služba, informační služba a technická služba.

Plnění úkolů speciálních služeb v určených jednotkách PO je v základu stanoveno vyhláškou č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů. Pro usměrnění výkonu v těchto službách jsou vydávány tzv. „řády výkonu služby“ a úkoly jednotka PO zabezpečuje podle „řádu“. Řády výkonu služeb musí vycházet a navazovat na základní, formou pokynů vydané dokumenty, kterými jsou:

- Bojový řád jednotek PO, který stanovuje taktické postupy při zásazích, související zásady bezpečnosti práce apod.,
- Cvičební řád jednotek PO, který stanovuje jednotné postupy při provádění bojových rozvinutí a při činnosti ve výšce nad volnou hloubkou při výcviku a při zásahu.

Řády výkonu služeb upravují jednotný výkon služeb a stanoví základní úkoly při zabezpečení provozuschopnosti, používání, zkoušení a kontrolách, údržbě a skladování věcných prostředků jednotlivých služeb. Řády vymezují v některých případech také jednotné používání prostředků služeb u zásahu při likvidaci požárů a mimořádných událostech. K plnění úkolů speciálních služeb podle řádů určuje příslušný ředitel HZS kraje (HZS podniku) příslušníky HZS ČR nebo občanské zaměstnance v souladu s organizačním řádem.

Pokud se s problematikou jednotlivých služeb setkávají jednotky SDH obcí, řídí se příslušnými pokyny vydanými MV-GŘ HZS ČR, které jsou pro tyto jednotky v oblasti služeb závazné. HZS ČR organizuje pro jejich potřeby příslušná s řády související školení, instrukčně metodická zaměstnání a praktický výcvik a vydává pro ně tzv. Řád výkonu služby.

13 Statistiky požární ochrany

MV-GŘ HZS ČR provozuje Statistické sledování událostí (dále jen „SSU“), které umožňuje sběr a zpracování souboru údajů o požární ochraně a integrovaném záchranném systému. Program SSU splňuje legislativou dané požadavky, a to zejména:

- evidovat a vyhodnocovat všechny požáry a další mimořádné události, ke kterým vyjíždějí jednotky PO,
- podchytit veškerou činnost jednotky PO u zásahu, její časové zaneprázdnění a použití techniky,
- zachovat návaznost na odvětvovou klasifikaci ekonomických činností, odpovídající odvětvové klasifikaci Evropských společenství (NACE), ale také na statistiky Policie ČR, Českého statistického úřadu apod.,
- poskytnout okamžitě objektivní informace pro odbornou i laickou veřejnost, při zachování výstupů jak ve formě přehledných tabulek, tak ve formě výstupních dat vytříděných podle individuálně zadaných podmínek,
- poskytnout podklady k ekonomickým rozhodnutím a srovnáním údajů se zahraničím.

SSU slouží MV-GŘ HZS ČR a jednotlivým HZS krajů a hl. m. Prahy zejména pro optimalizaci operačního řízení, pro systemizaci a plošné pokrytí jednotkami PO a pro rozhodování v oblasti ekonomických analýz. Protože vychází i z poznatků zásahů všech složek IZS, slouží i těmto složkám v rozhodovacích procesech.

Do SSU zadávají informace velitelé zásahů likvidujících mimořádné události a jejich následky, pracovníci operačních středisek a pracovníci zabývající se zjišťováním příčin vzniku požárů.

V SSU je více než 200 položek různých druhů, které je možné jakkoli kombinovat. Celkově jsou za dobu sledování událostí v databázi desítky miliony údajů, s nimiž se aktivně pracuje.

Základní výstupy z SSU vydává MV-GŘ HZS ČR formou Statistické ročenky za kalendářní rok. Tato ročenka je pravidelně počátkem 2. čtvrtletí kalendářního roku zveřejňována v odborném časopise požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva „112“.

Na základě údajů programu SSU poskytuje MV-GŘ HZS ČR pravidelně jedenkrát ročně některé statistické údaje pro World Fire Statistics Centre v Londýně. Jde o údaje srovnatelné s některými dalšími zeměmi světa. Údaje slouží pro „OSN – Komisi pro lidská sídla“ k dalšímu využití a také jednotlivým zemím např. pro srovnání sledovaných ukazatelů. Údaje slouží také pro komerční sféru, mají význam zejména pro pojišťovny a mezinárodní zajišťovny.

14 Zdroje financování požární ochrany

Financování požární ochrany je vícezdrojové. Podílí se na něm veřejné rozpočty, nejvíce státní rozpočet financováním HZS ČR a obce financováním jednotek SDH obcí. Stát dále přispívá obcím neinvestičními dotacemi na udržení akceschopnosti jednotek PO, odbornou přípravu, věcné vybavení a zásahy mimo území obce a v omezené míře i investičními dotacemi na nákup nové požární techniky. Právnícké a podnikající fyzické osoby se na financování požární ochrany podílejí komplexním zabezpečením jednotek HZS podniků, nesou také náklady na některá nařízená preventivní opatření.

Vybrané údaje z rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra

Rozhodující část nákladů na požární ochranu v ČR nese stát potažmo rozpočtová kapitola Ministerstva vnitra. Při posuzování následujících údajů je třeba mít na paměti, že HZS ČR zajišťuje také úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva (včetně prostředků), integrovaného záchranného systému, krizového řízení a civilního nouzového plánování.

Z rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra jsou každoročně uvolňovány dotace pro zabezpečení akceschopnosti jednotek SDH obcí včetně obměny základní zásahové požární techniky.

Financování jednotek SDH obcí

V České republice je celkem přibližně 6 800 jednotek SDH se zhruba 68 500 hasiči. Zdroje pro financování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí tvoří:

- a) **výdaje obcí**, které jednotky SDH obcí zřizují jako základní zdroj financování,
- b) **dary** právníckých nebo fyzických osob na základě zákona o daních z příjmu,
- c) **dotace**, které může poskytnout obcím kraj na základě § 27 odst. 3 zákona o požární ochraně **v samostatné působnosti kraje** – dotace může být investiční

i neinvestiční; pokud kraj poskytne tyto dotace obcím, jedná se o výdaj z rozpočtu kraje do rozpočtu obce za podmínek stanovených zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů,

d) **účelová neinvestiční dotace**, kterou poskytuje kraj na základě § 27 odst. 13 písm. d) zákona o požární ochraně na tzv. přenesený výkon státní správy obcím. Tato dotace se nyní poskytuje jako tzv. průběhová a finanční prostředky obcím poskytuje MV-GŘ HZS ČR z rozpočtu MV prostřednictvím krajů v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů. Přeneseným výkonem státní správy se v souladu s § 29 zákona o požární ochraně rozumí:

- zásah jednotky SDH obce mimo území svého zřizovatele,
- akceschopnost jednotky SDH obce zasahovat mimo území tzv. jednotkou kategorie JPO II a JPO III,
- odborná příprava velitelů a strojníků nebo specializační kurzy členů jednotky. Účelová neinvestiční dotace MV-GŘ HZS ČR je poskytována v souladu s § 14 zákona č. 218/2000 Sb.

e) **účelová investiční dotace na požární techniku jednotek SDH obcí**, která je poskytována MV-generálním ředitelstvím HZS ČR obcím přímo z rozpočtu MV na základě § 24 odst. 1 písm. d) zákona o požární ochraně,

f) **ostatní dotační tituly** – např. Evropské strukturální a investiční fondy – IROP.

Klíčem přístupu k dotacím ze státního rozpočtu je začlenění dobrovolných jednotek SDH obcí systému plošného pokrytí, který budujeme od roku 1996. Rozhodné je, zda obec plní se svojí jednotkou přenesený výkon státní správy nebo neplní tedy kategorie jednotky SDH obce.

Pořadí priorit ve využívání dotací

Krajské úřady poskytují na výdaje spojené se zásahy jednotky SDH obce mimo jejich územní obvod a na financování jejich akceschopnosti a pořízení a obnově techniky dotací. Z dotace jsou hrazeny následující výdaje:

1. výdaje za uskutečněný zásah jednotky sboru dobrovolných hasičů obce na výzvu územně příslušného operačního a informačního střediska HZS kraje mimo jejich územní obvod,

2. výdaje na udržení akceschopnosti jednotek PO kategorie JPO II a JPO III ve formě příspěvku:
  - a) maximálně do výše 50 % mzdových výdajů a pojistného členům vykonávajících službu v jednotce JPO II v pohotovosti v místě svého bydliště nebo vykonávajících službu v jednotce jako svoje hlavní povolání,
  - b) na zajištění pohotovosti jednotky kategorie JPO II;
3. výdaje na odbornou přípravu velitelů a strojníků jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí k dosažení odborné způsobilosti,
4. výdaje na věcné vybavení, které zůstává majetkem obce (např. spojové prostředky, věcné prostředky požární ochrany apod.).

Investice a ostatní dotace

Pro pořizování prostředků požární ochrany a dalšího majetku potřebného pro jednotku SDH obce platí stejné předpisy jako pro jiný majetek obce včetně nutnosti provádět výběrové řízení.

Ministerstvo vnitra poskytuje od roku 2001 účelové dotace vybraným obcím v rámci reprodukce požární techniky pro jednotky PO (dále jen „účelová dotace“). K tomu vyhlašuje výzvy k dotačním titulům – cisternová automobilová stříkačka, dopravní automobil, požární zbrojnice, ve kterých jsou stanovena „Kritéria pro vyhodnocení žádosti o poskytnutí účelové dotace obcí“.

Možná hospodářská činnost jednotky SDH obce

Povinnosti spojené s udržováním akceschopnosti jednotky SDH obce velmi zatěžují rozpočet obce. Zákon o požární ochraně proto umožňuje, aby obce mohly využívat jednotku SDH obce k poskytování pohotovostních služeb a jiných služeb nebo prací za úhradu nákladů (včetně mzdových nákladů). Omezujícími podmínkami je ustanovení, že výdělečné činnosti nesmí ohrožovat akceschopnost jednotky, což je zřejmě omezení pro maximální vzdálenost takové činnosti jednotky SDH obce od katastru, aby byly splnitelné časové limity dojezdu k mimořádné události.

Druhou omezující podmínkou je vágní ustanovení, že takové práce nebo služby by měly mít souvislost se základní náplní činnosti jednotky SDH obce. Nic však nebrání tomu (zákon to nezakazuje), aby členové jednotky vykonávali jménem obce i další činnosti, protože věcné prostředky požární techniky a technika jsou v majetku

obce. Nesmí pouze docházet k jejímu zneužívání. V takovém případě by ale bylo nutné takové činnosti oddělit účetnictvím a zvolit jinou formu postavení pracujících členů jednotky SDH obce, než je organizační složka obce.

15 Zajišťování požární ochrany při ohrožení státu a válečném stavu

Po vzniku profesionální armády je dosud právní situace civilního sektoru pro přípravu na válku poměrně složitá a málo přehledná. Lze však vycházet z několika pramenů a odvodit povinnosti subjektů působících v požární ochraně takto: „Seznam opatření pro Národní systém reakce na krizi“ předpokládá, že jednotky požární ochrany kategorií JPO I až JPO III budou za válečného stavu posíleny pracovními silami, věcnými prostředky a nezbytnými dodávkami pro plnění úkolů požární ochrany. To nečiní problém u JPO I, které jsou v sestavě HZS krajů.

U jednotek požární kategorie JPO IV až VI se předpokládá totéž s výjimkou posílení pracovními silami a předpokládá se, že budou vedle požární ochrany na území obce zajišťovat úkoly ochrany obyvatelstva.

Občané České republiky mají podle branného zákona (č. 585/2004 Sb.) povinnost tzv. mimořádné služby, tedy postaru podléhají mobilizační povinnosti, pokud jsou vojáky v povinné záloze. Podle branného zákona se považuje zabezpečení úkolů obcí na úseku požární ochrany a zabezpečení nezbytné ochrany obyvatel za důvody důležitého zájmu bezpečnosti České republiky. Vojáka v povinné záloze, u něhož je v zájmu bezpečnosti České republiky důležité, aby mohl dále vykonávat své civilní zaměstnání, lze zprostit výkonu mimořádné služby (dále jen „zproštění“). Žádost o zproštění podává zaměstnavatel vojáka v povinné záloze u krajského vojenského velitelství. S přihlédnutím k výše uvedenému lze dovodit, že o zproštění výkonu mimořádné služby cestou krajského vojenského velitelství musí požádat:

- a) HZS krajů, HZS podniků a obce, v jejichž jednotce SDH obce působí někteří členové v postavení zaměstnance pro profesionální hasiče,
- b) podniky, jejichž úkoly v požární ochraně plní jednotka SDH podniku pro členy této jednotky.

Obce by měly na krajská vojenská velitelství předat seznam členů jednotky SDH obce, kteří nejsou v zaměstnaneckém poměru k obci (a případně uvést jejich

zaměstnavatele). Další opatření jsou pak v působnosti krajského vojenského velitelství, které může buď jednat se zaměstnavatelem, nebo zajistit po případné mobilizaci, aby tito členové jednotky SDH obce plnili svou brannou povinnost v této jednotce. V procesu obranného plánování by měly všechny subjekty, které zřizují jednotky požární ochrany, uplatňovat seznamy věcných prostředků a potřebu nezbytných dodávek pro splnění konkrétních úkolů z plánů obrany. Tyto seznamy spolu s dokumentací o zproštění výkonu mimořádné služby, která ze své povahy vyžaduje aktualizaci při všech personálních změnách, a plán preventivních opatření tvoří dokumentaci požární ochrany obce pro stav ohrožení státu a pro válečný stav.

Poznámky:

Poznámky:

Poznámky:

Název	MODUL - G; integrovaný záchranný systém a požární ochrana
Autoři	Kolektiv autorů
Nakladatel	Ministerstvo vnitra
Vydal	MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Kloknerova 26, 148 01 Praha 414
Tisk	Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, 149 01 Praha 4
Vydání	První
Rok vydání	2020
Náklad	1000 ks
ISBN	978-80-7616-071-2